

Proposta de creació del **Centre d'Interpretació dels Moviments Socials**

Elna Duran Vidal

Tutora: Andrea Granell

Treball de Final de Màster

Màster en Gestió del Patrimoni Cultural i Museologia

Universitat de Barcelona. Curs 2022-2023

Nota de lectura

Per tal de facilitar la lectura d'aquest text, s'han pres dues decisions

- a. S'utilitza el masculí genèric per referir-se a totes les persones, incloent homes, dones i altres gèneres.
- b. En comptes de citar els autors referenciats dins del text, s'ha optat per situar-los a peu de pàgina i mantenir la referència completa al llistat final de referències bibliogràfiques.

ÍNDEX

1. Introducció.....	5	4. Part 2: Centre d'Interpretació dels Moviments Socials.....	70
2. Justificació.....	6	1. Marc conceptual.....	71
3. Part 1: Context.....	12	1. Valors de la institució.....	71
1. Contingut històric.....	13	2. Missió.....	72
2. Anàlisi de la situació actual.....	20	3. Visió.....	72
1. Els límits de la Memòria històrica o democràtica a Catalunya i al món.....	20	4. Mandat.....	72
2. Referents.....	27	2. Objectius.....	73
1. A Catalunya.....	27	3. Públics objectius.....	74
2. Referents internacionals.....	43	4. Implementació.....	76
3. Anàlisi de l'entorn.....	54	1. Edifici.....	77
1. Territori i demografia.....	55	2. Forma jurídica i governança.....	79
2. Educació.....	59	3. Equip.....	80
4. Anàlisi DAFO.....	66	1. Organigrama.....	80
		2. Descripció de llocs de treball.....	82

4. Recursos econòmics.....	85	5. Part 3:	139
1. Procedència dels ingressos.....	85	1. Limitacions.....	140
2. Destí de les despeses.....	86	2. Conclusions.....	141
5. Línies de treball i programes.....	89	6. Referències bibliogràfiques	143
1. Documentació i col·lecció.....	91	7. Annexos	
2. Recerca i publicacions.....	94	1. Annex 1. Limitacions legals de la memòria històrica a l'Amèrica Llatina i Europa.....	
3. Divulgació.....	96	2. Annex 2. Fitxa de Registre (Pla de sostenibilitat).....	
4. Gestió.....	107		
6. Responsabilitat social corporativa.....	109		
1. Pla de sostenibilitat.....	109		
2. Pla d'accessibilitat.....	112		
3. Pla de transparència.....	116		
7. Calendari.....	118		
8. Avaluació.....	123		
1. Avaluació de la governança democràtica.....	124		
2. Avaluació del compliment dels objectius.....	127		
3. Avaluació de la qualitat.....	133		

INTRODUCCIÓ

Aquest projecte planteja la creació d'una institució anomenada Centre d'Interpretació dels Moviments Socials (CIMS) per documentar i difondre el patrimoni memorial dels moviments socials a Catalunya des de 1980 fins a l'actualitat. La proposta sorgeix com a resposta a la necessitat de comptar amb una ciutadania mobilitzada capaç d'organitzar-se per millorar la societat i assolir els Objectius de Desenvolupament Sostenible. El centre tindria el doble objectiu de documentar i difondre la memòria històrica d'una època que, per cronologia, queda exclosa de la definició legal de memòria històrica i, alhora, servir com a punt de trobada per enfortir els moviments socials actuals i la participació activa de la ciutadania en la transformació social.

L'objectiu d'aquest treball és proporcionar un pla director que apunti com hauria de ser aquest centre per respondre a les necessitats del seu entorn i complir els seus objectius. Per fer-ho, el treball començarà amb una justificació on s'explicaran les necessitats a les quals vol donar

resposta aquest projecte. A continuació, una primera part proporcionarà el context de la proposta, amb un resum del contingut històric del que tractaria el centre i una anàlisi de la situació actual. La segona part serà la proposta de creació del centre, on s'hi descriuran els valors de la institució, la missió, la visió, el mandat, els objectius, els públics objectius, l'edifici, la governança, l'equip necessari per a fer-lo funcionar, el pressupost previst i les activitats que duria a terme el centre, incloent les exposicions i les activitats de formació, entre d'altres, situades en una previsió de calendari anual. L'apartat final d'aquesta segona part presentarà l'avaluació del centre i les seves activitats. Per últim, el treball acabarà assenyalant les seves limitacions i unes petites conclusions.

JUSTIFICACIÓ

La creació del Centre d'Interpretació dels Moviments Socials (CIMS) es planteja, en primer lloc, com a resposta a un seguit de necessitats socials i acadèmiques actuals i, en segon lloc, al buit institucional i legal referent al patrimoni memorial de la història a partir de la Transició.

1. Necessitat d'espais de formació per a la transformació social i l'assoliment dels Objectius de Desenvolupament Sostenible

En primer lloc, la proposta sorgeix com a eina per assolir els Objectius de Desenvolupament Sostenible (ODS) que les Nacions Unides es van comprometre a haver adreçat el 2030. Es tracta de disset objectius de caire ambiental, social i econòmic cap als quals s'ha d'avançar per la

supervivència i el benestar del planeta i de la Humanitat. Aquests disset objectius han de guiar les accions de governs i institucions arreu del món¹, però no serà possible assolir-los deixant-los únicament en les mans dels governs². Els disset objectius són els següents.

Figura 1. Objectius de Desenvolupament Sostenible. Font: Vidal (2020) a partir d'informació de l'ONU).

¹ Diputació de Barcelona, 2015

² OECD Development Communication Network & Secretaria General Iberoamericana, 2019

La participació ciutadana és necessària perquè la ciutadania coneix els seus contextos i necessitats, per tant pot aportar crítiques i idees per millorar els programes existents, evitant enfoc únics que no estiguin adaptats a cada situació; dona legitimitat a les polítiques públiques dedicades a assolir els ODS, pagades amb els seus impostos³; promou els canvis en la vida quotidiana, el voluntariat i la participació en iniciatives dedicades als ODS i el coneixement sobre com contribuir a la transformació social i ambiental⁴.

A més, hi ha objectius que poden ser contraris als interessos de governs, per tant és imprescindible disposar d'una ciutadania conscienciada i mobilitzada que lluiti per aconseguir-los. En l'actual context d'auge de l'extrema dreta, hi ha cada vegada més governs i partits que no volen actuar en la direcció acordada als ODS i que, fins i tot, es declaren obertament en contra d'aquests acords⁵. Així, a les institucions que suposadament s'han de fer càrrec de complir els objectius, hi són molt presents creences com el negacionisme del canvi climàtic i ideologies d'extrema dreta que neguen condicions com la igualtat de gènere i el dret

a una vida digna per a tothom. Per aquest motiu, sense la mobilització ciutadana no es pot assegurar el seu compliment.

Contràriament al que es podria pensar, s'ha detectat un creixement d'actituds reaccionàries els últims anys i entre la població adolescent i jove. Per exemple, el percentatge de joves de 15 a 29 anys que nega l'existència de la violència de gènere i que considera que és un invent ideològic ha pujat d'un 12% al 2019 a un 20% al 2021; com també ha augmentat entre aquest grup d'edat l'opinió que la violència i el control són inevitables i habituals en les relacions de parella i que, si són de baixa intensitat, no suposen cap problema⁶. La radicalització d'una part de la població cap a posicions d'extrema dreta queda reflectida en l'entrada de Vox al Parlament de Catalunya l'any 2021⁷ i en diversos estudis: s'ha registrat un augment en els discursos d'odi cap a musulmans i jueus⁸, particularment es detecta l'augment de l'odi en línia cap als migrants menors d'edat i d'origen magrebí⁹. El 2022, any en que ha crescut l'atenció mediàtica arran de la Ley para la igualdad de las

³ United Nations, 2016

⁴ OECD Development Communication Network & Secretaría General Iberoamericana, 2019

⁵ Gottenhuber & Mulholland, 2020

⁶ Fundación FAD Juventud, 2021

⁷ Redacció, 2021, 14 de febrer

⁸ ACN, 2022, 7 de setembre

⁹ À Punt NTC, 2021, 18 de setembre

personas trans y la garantía de los derechos LGTBI (coneguda com a Llei Trans), l'Observatori Contra l'Homofòbia (OCH) ha registrat un augment d'un 40% d'atacs contra persones trans a Catalunya. L'OCH també ha declarat que al 2022 s'han denunciat un total de 237 incidents LGBTI-fòbics a Catalunya, un 16% menys que l'any anterior però de natura més violenta¹⁰. Moltes grans empreses estan retallant els drets dels seus treballadors, acollint-se a un nou model econòmic ultraliberal¹¹. Catalunya és la comunitat autònoma amb més desnonaments de l'Estat espanyol¹² alhora que els grans tenidors hi tenen 32.800 pisos buits¹³, entre d'altres exemples.

El sistema educatiu ha de preparar a l'alumnat per donar resposta als problemes amb els quals es troben i això, al context actual, vol dir que la ciutadania ha d'estar preparada per emetre judicis amb coneixement de causa i arguments, analitzar els problemes del món i decidir com intervenir-hi, coordinant-se amb d'altres persones¹⁴, adoptant una posició compromesa amb la igualtat, fomentar la cultura de la pau i el respecte

pels drets humans, promoure la implicació en la sostenibilitat econòmica i social, la defensa del medi ambient i de la interculturalitat¹⁵.

L'educació des de la memòria té la capacitat d'impactar la identitat dels alumnes perquè es vegin a si mateixos com a agents capaços de participar a la transformació social, aconseguint així que el coneixement teòric adquirit es transformi en participació activa a la societat¹⁶. Aquestes mancances s'han de treballar des de molts àmbits, però un que hi pot contribuir són els museus ja que són, tal com diu l'ONU, promotors del coneixement i el pensament lliure i contribueixen a crear societats informades¹⁷.

Un centre d'interpretació com el que es proposa en aquest treball ha de servir per formar ciutadans conscienciats i crítics que siguin capaços de lluitar per a la transformació social, per a fer complir els ODS i altres objectius rellevants a les seves comunitats. El CIMS, per tant, vol donar resposta a aquesta necessitat a través del patrimoni memorial i la cooperació entre entitats i col·lectius.

¹⁰ Silva, 2023, 3 de gener

¹¹ Rodríguez, 2020, 5 de febrer

¹² Agències, 2022, 5 d'octubre

¹³ Poll Martínez, 2022, 21 d'octubre

¹⁴ Pagès, 2018

¹⁵ Zabala Vidiella, 2018

¹⁶ Corredor-Aristizábal, 2020

¹⁷ ONU, 2017 18 de maig

2. Necessitat de recuperar la memòria històrica exclosa de la definició legal i d'establir una institució de referència per a aquest període

En segon lloc, la proposta sorgeix de la necessitat de recuperar la memòria històrica que queda fora de la definició legal d'aquesta, és a dir, a partir de la Transició a la democràcia. Es tracta d'una època absolutament necessària per entendre l'actualitat, ja que els drets, llibertats i reptes socials actuals deriven de les lluites post-franquistes.

Actualment, aquesta cronologia queda exclosa de la institució que s'ocupa de la memòria històrica a Catalunya, el Memorial Democràtic. Com a conseqüència, la recerca i difusió d'aquesta època no tenen el recolzament d'una institució com sí que té l'època anterior. Legalment i socialment, el concepte de memòria democràtica i memòria històrica és vista com a eina a partir de la qual condemnar i prevenir el feixisme, però s'aplica únicament als períodes de la guerra civil i el franquisme i, en alguns casos, a la II República i la Transició.

D'aquesta manera, es difon una visió parcial que limita la capacitat crítica

de la societat cap a la situació actual. Queda reflectit a les paraules del Ministre de Presidència del Govern d'Espanya, Félix Bolaños, sobre la Llei de Memòria Democràtica: "reivindica la libertad frente a la represión, **la democracia frente a la dictadura**, a las víctimas, el reconocimiento a las personas que lucharon por la libertad frente al olvido"¹⁸. La democràcia és vista com a sinònim de llibertat, es posiciona com un sistema antagònic a la dictadura. D'aquesta manera, es fomenta (pertinentment) la crítica al règim franquista, però alhora sembla que la repressió i les grans problemàtiques socials van acabar amb l'arribada de la Constitució.

La base d'aquest projecte és el coneixement històric que mostra que les estructures de la dictadura i algunes de les seves pràctiques, com la tortura i la repressió a la dissidència, no van acabar el 1980, de la mateixa manera part de les lluites per aconseguir els drets dels que gaudim actualment es van dur a terme en dates posteriors. Cal deixar de presentar una visió històrica que trunca els canvis graduals i on els fets que es volen commemorar i condemnar s'estenguin també a aquells comesos durant la democràcia. D'aquesta manera, a través de la

¹⁸ Públic, 2022, 19 d'octubre

memòria, es pot ser crític amb l'actualitat i conèixer amb més profunditat la situació actual.

Per ara, no hi ha institucions que es facin càrrec d'aquesta cronologia tan recent més enllà de la visió d'un sol moviment, com els arxius i les activitats de memòria organitzades per sindicats, partits polítics o fundacions dedicades únicament a la seva organització o temàtica¹⁹; ja que al ser tan recent hi ha qui considera que encara no és històric i la poca distància temporal fa que no aparegui gaire als museus ni al currículum escolar d'història.

El centre d'interpretació que proposa crear aquest treball serviria com a espai des del qual documentar i difondre els moviments i lluites posteriors a la dictadura franquista, arribant fins als nostres dies. El CIMS organitzaria aquest buit institucional i potenciaria la recuperació de la seva memòria com a eina de crítica i transformació social.

Sent conscients del seu valor històric, es pot documentar i investigar sobre aquest període aprofitant que encara és recent. Abans que no hagi passat massa temps, hi ha més facilitat per documentar la memòria oral i recollir la documentació d'arxiu que permetrà no perdre informació i facilitarà la recerca present i futura.

¹⁹ Per exemple: Memoria Libertaria, el grup de treball en memòria històrica de l'anarquisme del sindicat CGT; la Fundació Josep Irla, la fundació de memòria històrica i recerca vinculada a Esquerra Republicana de Catalunya; la Fundació Cipriano García, de memòria històrica del sindicat CCOO; el Centre de Documentació Serra i Puig, que és l'Arxiu Nacional de la CUP; el Centre de Documentació de l'Esquerra Independentista recull documentació d'arxiu des del 1970 a l'actualitat vinculat a aquest moviment; l'arxiu online de cartells de la Plataforma per la Unitat d'Acció; o la Fundació Reeixida, dedicada a la memòria de l'independentisme català.

3. Justificació de l'àmbit cronològic i geogràfic

Tal com s'ha dit, l'any d'inici del període d'interès del CIMS és el 1980, perquè és l'any on acaba la consideració actual de memòria històrica i la tasca del Memorial Democràtic²⁰, ja que es considera el final de la Transició i l'inici del règim actual de democràcia. Els fets relacionats amb la memòria democràtica anteriors a aquesta data ja compten amb una institució pública que se'n fa càrrec, per tant el CIMS té la voluntat de continuar la tasca allà on la deixa el Memorial Democràtic. Malgrat això, sempre que sigui necessari es poden fer referències a esdeveniments anteriors per contextualitzar els moviments i problemàtiques tractades.

La data final del període d'interès del centre és l'actualitat, ja que el seu objectiu és que en formin part les organitzacions involucrades en els moviments socials actuals i que la memòria sigui útil a les lluites presents. Tot i que l'exposició permanent tindrà una data de finalitat, això sempre es pot expandir a les activitats i exposicions temporals. A més, l'exposició

permanent pot canviar-se, revisar-se o ampliar-se en el futur si es veu convenient.

Per ara, seguint el model del Memorial Democràtic, l'àmbit territorial del CIMS és Catalunya. Aquest marc territorial té sentit perquè Catalunya és un territori amb una història pròpia que hi ha desenvolupat un seguit de característiques: llengua, cultura i la seva persecució i discriminació per parts dels estats espanyol, francès²¹ i italià²², un procés d'industrialització que ha resultat en un marc de lluita de classes i unes onades migratòries concretes²³, entre d'altres aspectes, de manera que és un territori on s'hi desenvolupen lluites pròpies que es poden definir a nivell català, tot i tenir connexions amb la resta del món. Són especialment properes a la resta dels Països Catalans, per aquest motiu, en un futur, si el projecte funciona bé, el CIMS es podria ampliar a tot el marc territorial dels Països Catalans.

²⁰ Catalunya. Ordre IRP/91/2010, DOGC, 5576, de 18 de febrer, 1

²¹ Peláez Albendea, 2009

²² Cabrera Callís, 2016

²³ Cabré, 2007

Part 1: CONTEXT

Contingut històric

Des del 1980 fins a l'actualitat, s'han succeït una gran quantitat de moviments socials i mobilitzacions que han configurat la nostra realitat actual. Alguns d'ells han aconseguit els seus objectius i, com a conseqüència, avui en dia gaudim de drets com el divorci, la immersió lingüística a les escoles, l'ús del català en àmbits com la RENFE, el matrimoni entre persones del mateix sexe i l'aboliment del servei militar obligatori, entre d'altres. Per altra banda, continuen havent-hi molts moviments actius per defensar una gran varietat de causes i d'altres que no van aconseguir el seu objectiu.

Explicar tots els moviments socials des del 1980 a l'actualitat en aquest treball seria innecessàriament llarg. A tall d'exemple, a continuació se n'explicaran quatre que exemplifiquen alguns dels valors que té conèixer aquesta història.

El primer exemple és el **moviment per abolir el servei militar obligatori**, actiu des de la dècada del 1980 fins que van aconseguir-ho el 2001. En aquest moviment hi van convergir persones de diferents organitzacions que tenen en comú l'oposició al servei obligatori a l'exèrcit espanyol: independentistes, anti-militaristes i pacifistes, anti-autoritaris, el moviment gai i en contra de la masculinitat hegemònica, Testimonis de Jehovà o per motius religiosos... La unió de totes aquestes forces va permetre que la seva desobediència tingués molta més força²⁴. Només a Catalunya, entre el 1989 i el 1999, 15.000 joves es van declarar insubmisos als jutjats militars²⁵.

²⁴ Llibre i Vila, 2017

²⁵ Pujol, 2019, 17 de febrer

Figura 2. Cartell d'insubmissió contra el servei militar i civil publicat pel Col·lectiu Antimilitarista Pro-insubmissió, alineat amb l'anarquisme, amb el lema "Cap servei a l'estat: ni civil ni militar". Font: El Lokal, Associació Cultural el Raval (2016).

Figura 3. Fotografia d'una manifestació a l'Anoia el 25 de febrer del 1990 per l'alliberament de Joan Cruz, que havia entrat preventivament a la presó. Una de les pancartes visibles, signades per les Joventuts d'Esquerra Republicana de Catalunya, amb el mateix lema. Font: ACAN/Fons La Veu de l'Anoia (2019).

Un altre èxit aconseguit gràcies a la unió de forces va ser el moviment per **salvar els Aiguamolls de l'Empordà**. Va sorgir com a resposta a la planificació d'una gran urbanització per a 60.000 persones que s'havia de construir on hi ha aquest espai natural. Un grup de joves de la zona van participar a un congrés internacional que els va permetre aconseguir el suport dels principals ornitòlegs europeus, però això no va aconseguir aturar la construcció. Les obres van començar el 1978 i van ser aturades per un grup de només 14 joves de la zona, però poc després la Guardia Civil va rebre l'ordre de desallotjar-los i els van posar una querrela²⁶. De seguida, els ecologistes empordanesos van explicar la situació a organitzacions del moviment independentista, que tenia molta més capacitat de mobilització. Com a conseqüència, centenars de persones de tot Catalunya, que entenien la defensa dels espais naturals com a part de la mateixa lluita per la terra, van acudir als Aiguamolls. Gràcies a aquesta aliança i la seva capacitat de mobilització, van aconseguir que el 1983 els Aiguamolls de l'Empordà fossin declarats espai protegit i s'aturés el projecte urbanístic²⁷.

Figura 4. Parc Natural dels Aiguamolls de l'Empordà. Font: Empordà Turisme (s. d.).

²⁶ Garcia, 2021, 5 de setembre

²⁷ Folguera, Fernández de Castro i Parrado, 2013

Figura 5. Programa de la Festa Popular als Aiguamolls de l'Empordà, diada de reivindicació unitària dels espais naturals de les terres catalanes. Acte convocat pel Grup de Defensa dels Aiguamolls Empordanesos, l'Assemblea de Catalunya, el Congrés de Cultura Catalana, el Patronat Turístic de Girona i la Lliga per la Defensa del Patrimoni Natural, entre d'altres, amb la presència de grups ecologistes d'arreu dels Països Catalans. Font: Presència (1977).

21 i 22 de maig de 1977

FESTA POPULAR ALS AIGUAMOLLS DE L'EMPORDÀ

DIADA DE REIVINDICACIÓ UNITÀRIA DELS ESPAIS NATURALS DE LES TERRES CATALANES

GRUP DE DEFENSA DELS AIGUAMOLLS EMPORDANESOS

PROGRAMA DE LA FESTA POPULAR:
OBERTURA DEL PARC NATURAL

Dissabte 21:

- A partir de les 10 començaran els recorreguts organitzats per la Maresma (s'aconsella portar prismàtics).
- Acampada.
- 10 nit, a la llotja de Castelló d'Empúries. Recital a càrrec d'INDIKA.
- 11 nit, al mateix lloc, gran festa animada per coneguts conjunts i cantants, amb vi i grasiosa a dojo.

Diumenge 22:

- 9:30 Cercavila i sortida animada de Girona.
- 10 Cercavila i sortida animada de Figueres, Castelló d'Empúries i altres pobles...
- 11 Presentació de l'acte pel Grup de Defensa i altres entitats convocadores.
- 12 Lloc A. Problemàtica ecològica als Països Catalans, parlaran moviments de defensa. Lloc B. Línia ecològica dels partits.
- 15 Sardinada.
- 16 Sardanes, titelles i caps grossos.
- 17 Lloc A. Urbanisme a la Costa Brava. Lloc B. Ecologisme i defensa per la Natura.
- 18 Habaneres, recitals de coneguts cantants, mulassas, teatre, recitals de poemes.

Tots els actes es faran al camping "Laguna" de Castelló d'Empúries, a la vora dreta del riu Muga.

Hi haurà serveis de recepció, informació, pàrking, acampament, ordre, sanitat, snack-bar, i taules culturals, polítiques, de globus, comercials, objectes perduts...

CONVOQUEN: Assemblea de Catalunya, Congrés de Cultura Catalana, Patronat Turístic de Girona, Lliga per a la Defensa del Patrimoni Natural...

— PER LA PROTECCIÓ DEFINITIVA DELS AIGUAMOLLS EMPORDANESOS.

— PER TOTES LES REIVINDICACIONS ECOLÒGIQUES DELS PAÏSOS CATALANS.

— PER ATURAR L'ESPECULACIÓ INCONTROLADA DEL NOSTRE SÒL.

— PER LLUITAR CONTRA LA CONTAMINACIÓ, LES EXPLOTACIONS ABUSIVES, EL CREIXEMENT IL·LIMITAT...

— PER UNA ORDENACIÓ RACIONAL DEL NOSTRE TERRITORI.

— PER UNA MILLOR QUALITAT DE VIDA.

congrés de cultura catalana

1968-1977, 1977-05-14, p. 14.
nivell de Gestió Documental, Anàlisi i Publicacions de l'Ajuntament de Girona (www.girona.cat/gdagp)

defensem la terra

31 de desembre 92 a Mallorca

SALVEM LES ILLES

MALLORCA

- Port esportiu existent
- Ampliació
- Nou projecte

EIVISSA

MENORCA

FORMENTERA

Figura 6. La vinculació entre l'independentisme i la defensa dels espais naturals amenaçats per la urbanització i el turisme ha continuat. Aquest cartell n'és un exemple. Cartell de Catalunya Lliure fent una crida a manifestar-se a Mallorca el 31 de desembre de 1992 sota el lema "Salvem les illes", acompanyat d'un mapa de Mallorca, Menorca, Eivissa i Formentera on s'hi indiquen els ports esportius existents, els que contemplan plans d'ampliació i els nous projectes. Font: Catalunya Lliure (1992).

Per altra banda, involuntàriament, la participació en una mobilització també pot crear consciència en d'altres àmbits. Un d'aquests casos va passar al **barri del Pomar, a Badalona**. El 1985, el servei d'autobusos que unien el barri del Pomar amb Barcelona va anunciar que deixava d'oferir el servei, de manera que els habitants del barri que treballaven a Barcelona havien d'agafar dos autobusos per arribar-hi, doblant el preu del viatge, que molts no podien pagar. Les dones del barri, companyes dels treballadors que anaven a Barcelona, es van organitzar per segrestar els autobusos com a protesta fins que ho van aconseguir. Les dones que hi van participar expliquen que participar en aquesta mobilització i veure què podien aconseguir els va fer canviar la visió que tenien de si mateixes, es van adonar de la importància que poden tenir les dones i que poden aconseguir moltes coses més²⁸. Tot i que no era la intenció inicial, la mobilització va tenir com a efecte secundari un apoderament de les dones del barri.

Figura 7. Dones del barri del Pomar de Badalona custodiant els autobusos segrestats, 1985. Font: Avui, 1985.

²⁸ Llibre i Vila, 2017.

Per últim, cal tenir en compte que una victòria en l'àmbit legislatiu no sempre es tradueix en l'aplicació efectiva d'aquest dret. Un dels casos que ho demostren és el **dret a l'avortament**. La lluita del moviment feminista va aconseguir la despenalització de l'avortament el 1985 i, des del 2010, la llei recull el dret a l'avortament legal i gratuït als centres públics durant les primeres 14 setmanes. Tot i ser gratuït als centres públics, un 54% dels avortaments es duen a terme en centres privats, en gran part perquè 4 de cada 10 ginecòlegs al sistema de salut públic català són objectors de consciència i es neguen a practicar-los. Més enllà dels ginecòlegs a títol individual, en alguns hospitals concertats l'objecció és extensiva a tot l'hospital per motius religiosos o estatuaris. Se li ha de sumar, a més, el desequilibri territorial: a les Terres de l'Ebre, la Catalunya Central, el Pla de Lleida i l'Alt Pirineu i Aran no hi ha cap centre on es pugui avortar legalment²⁹

³⁰.

²⁹ CCMA, 2021, 28 de setembre

³⁰ Coordinadora d'ONGD i altres Moviments Solidaris de Lleida, 2021, 25 de novembre

Figura 8. Manifestació a favor de la despenalització de l'avortament a Barcelona, dècada del 1980. Font: Aymerich (s. d.).

Figura 9. Manifestació a favor de l'avortament lliure i gratuït a Vic el 2016. Font: Busquets (2016).

Coneixent casos com aquest, cal tenir en compte que la lluita pel dret a l'avortament no s'acaba al moment en que s'aconsegueix la llei que el permet, sinó que els drets han de tenir una eficàcia real. En això continuen treballant els moviments feministes d'aquestes zones.

Aquests quatre casos són només alguns exemples dels continguts que es podrien recollir al CIMS i a partir dels quals es poden plantejar molts debats i aprenentatges.

Figura 10. Veïns del barri de Sants col·laborant als treballs de reconstrucció del centre okupat Can Vies. Font: Albir (2014).

Figura 11. Manifestació massiva en contra de la sentència del Tribunal Suprem espanyol que enviava a presó als líders independentistes amb penes d'entre 9 i 13 anys. Font: Ribas (2019).

Anàlisi de la situació actual

ELS LÍMITS DE LA MEMÒRIA HISTÒRICA O DEMOCRÀTICA A CATALUNYA I AL MÓN

Diversos països del món han reconegut la memòria històrica o han creat institucions que s'ocupin dels espais de memòria. Es tracta de països que han tingut un període històric traumàtic en la seva història recent, generalment una dictadura o una guerra.

Haver reconegut legalment la “memòria històrica” significa que s’ha hagut de definir i, per tant, delimitar. Totes aquestes legislacions tenen en comú que la seva limitació exclou la memòria corresponent a l’època del règim democràtic actual, amb l’excepció parcial de l’Uruguai, que reconeix la possibilitat d’incloure espais de memòria d’altres èpoques fora de la dictadura però, a la pràctica, no n’ha afegit cap.

Catalunya

A Catalunya, s'utilitza el terme “memòria democràtica” i s'hi treballa des del Memorial Democràtic i la Xarxa d'Espais de Memòria Democràtica de Catalunya, que es van definir de la següent manera:

[E]l Memorial Democràtic té per objecte desplegar les polítiques públiques del Govern adreçades a l'acció cívica de recuperació, commemoració i foment de la memòria democràtica i, en concret, del coneixement del període de la **Segona República, de la Generalitat republicana, de la Guerra Civil, de les víctimes del conflicte** per motius ideològics, de consciència, religiosos o socials, de la **repressió de la dictadura franquista, de l'exili i la deportació**, de l'intent d'eliminar la llengua i la cultura catalanes, dels valors i les accions de l'antifranquisme, i de totes les tradicions de la cultura democràtica, amb la finalitat de donar a conèixer d'una manera científica i objectiva el passat recent i estimular la comprensió del temps present. (...)

Article 1. Objecte

Aquesta Ordre té per objecte la creació de la Xarxa d'Espais de Memòria Democràtica de Catalunya per recuperar la memòria democràtica a través de la posada en valor, senyalització i difusió del patrimoni memorial del **període 1931-1980**.

Article 2. Definició

La Xarxa d'Espais de Memòria Democràtica de Catalunya està formada per un conjunt d'ens, els quals són titulars d'espais que constitueixen un patrimoni memorial representatiu de la lluita i els conflictes per la consecució dels drets i les llibertats democràtiques, i que tenen una voluntat comuna quant a la seva recuperació, conservació i difusió.³¹

³¹ Catalunya. Ordre IRP/91/2010, DOGC, 5576, de 18 de febrer, 1

És a dir, a Catalunya s'ha fixat que quan es parla de "memòria democràtica" ens referim a la memòria relacionada amb la guerra civil, la dictadura franquista i la Transició, i amb menys freqüència s'hi inclou el període de la II República i la dictadura de Primo de Rivera, que apareixen al Banc de memòria democràtica³². Això suposa que les institucions que s'hi dediquen deixen de treballar sobre tot allò que va succeir després de 1980 malgrat que es tracti igualment de "patrimoni memorial representatiu de la lluita i els conflictes per la consecució dels drets i les llibertats democràtiques".

Estat espanyol

La mateixa visió es repeteix a la resta de l'Estat espanyol. La nova llei de Memoria Democrática d'Espanya repeteix que la memòria democràtica es reconeix com aquella aplicable al "*período comprendido entre el golpe de Estado de 18 de julio de 1936, la Guerra de España y la Dictadura franquista hasta la entrada en vigor de la Constitución Española de 1978*"³³.

La resta de comunitats autònomes també es basen en la mateixa idea: a Andalusia³⁴, l'Aragó³⁵, Astúries³⁶, les Canàries³⁷, Cantàbria³⁸, Castella-La Manxa³⁹, Castella-Lleó⁴⁰, Navarra⁴¹, Extremadura⁴² i La Rioja⁴³, la legislació decreta que la memòria històrica o democràtica només inclou la guerra civil i la dictadura franquista o acaba amb l'aprovació de la Constitució espanyola el 1978.

³² Memorial Democràtic, 2022

³³ Espanya. Ley 20/2022, *BOE*, 252, de 20 de octubre de 2022

³⁴ Andalusia. Decreto 264/2011, *BOJA*, 158, 12 de agosto de 2011, 19-21

³⁵ Aragó. Ley 14/2018, *BOE*, 14, de 16 de gener de 2019

³⁶ Astúries. Ley 1/2019, *BOE*, 88, de 12 de abril de 2019

³⁷ Canàries. Ley 5/2018, *BOE*, 22, de 25 de enero de 2019

³⁸ Cantàbria. Ley 8/2021, *BOE*, 23, de 27 de enero de 2022

³⁹ Castella-La Manxa. Decreto 109/2021, *DOCM*, 205, de 25 de octubre de 2021

⁴⁰ Castella-Lleó. Decreto 9/2018, *BOCYL*, 73, de 16 de

abril de 2018

⁴¹ Navarra. Ley foral 33/2013, *BON*, 233, de 4 de diciembre de 2013

⁴² Extremadura. Ley 1/2019, *BOE*, 38, de 13 de febrero de 2019

⁴³ La Rioja. Ley 5/2022, *BOE*, 112, de 11 de mayo de 2022

Només hi ha una petita diferència a les comunitats de nacionalitat històrica. Al País Valencià, la legislació considera que, en els casos de memòria democràtica valenciana, la cronologia inclosa es pot allargar fins a l'entrada en vigor de l'Estatut d'autonomia de la Comunitat Valenciana el 10 de juliol de 1982⁴⁴. De la mateixa manera, a les Illes Balears arriba fins a l'entrada en vigor de l'Estatut d'Autonomia l'any 1983⁴⁵, i el projecte de llei de memòria històrica i democràtica d'Euskadi també inclou el període fins a l'entrada en vigor de l'Estatut d'Autonomia d'Euskadi l'any 1979⁴⁶.

En tots els casos, el període inclòs a la definició legal de memòria històrica s'acaba en el moment en que es comença a aplicar la legislació actual, sigui la Constitució espanyola o l'Estatut autonòmic corresponent, deixant clara una dicotomia entre l'abans i el després, el règim anterior i l'actual, la dictadura de la repressió i la democràcia.

⁴⁴ Comunitat Valenciana. Llei 14/2017, de 10 de novembre

⁴⁵ Illes Balears. Llei 2/2018, *BOIB*, 48, de 19 d'abril de 2018

⁴⁶ Euskadi. Proyecto de Ley de Memoria histórica y democrática de Euskadi (en tramitació), 2021

⁴⁷ Kuposov, 2022

Amèrica Llatina i Europa

En altres parts del món, el concepte s'aplica d'una manera molt semblant amb les equivalències de la història del país: les legislacions de països de l'Amèrica Llatina que han sofert dictadures al segle XX fan la mateixa distinció legal de la memòria històrica com a aquella relativa a la dictadura, i la Unió Europea dedica la gran majoria de les seves polítiques de memòria al nazisme, l'estalinisme i la Segona Guerra Mundial. L'annex 1 d'aquest treball inclou una recopilació de les delimitacions legals de la memòria històrica a Xile, l'Argentina, el Paraguai, l'Uruguai, Colòmbia i segons el Parlament Europeu.

Les polítiques i lleis de memòria es basen en la memòria de les víctimes de la repressió, en el penediment de l'estat pels fets succeïts⁴⁷ i en la idea del "mai més". Justament per això, la memòria històrica oficial de l'estat es pot aplicar només als fets que l'estat no continua perpetuant a l'actualitat, ja que seria contradictori i descaradament hipòcrita que l'estat

o la Unió europea homenatgés les víctimes de situacions que aquestes mateixes institucions continuen perpetuant, com podria ser la pèrdua de vides de migrants al Mediterrani o les detencions als Centres d'Internament d'Estrangers actuals.

Conclusió: exclusió de la memòria del règim actual

Com s'ha vist, totes aquestes legislacions defineixen des del present que la memòria històrica fa referència al règim anterior i, en canvi, s'exclouen altres esdeveniments on el perpetuador de la violència és l'estat actual o vinculats amb la lluita per les llibertats coartades pels governs democràtics.

Com a resultat, s'han pogut crear informes i institucions que analitzin l'efecte de les dictadures, guerres i atrocitats del segle XX, que les condemnin en la seva totalitat i les polítiques de memòria d'aquests períodes històrics han demostrat que la memòria és una potent eina per a conèixer la història i crear actituds favorables als canvis i a la pau⁴⁸. Alhora, la continuació dels mateixos fets que succeïen durant les dictadures ha quedat amagat, fins i tot per les mateixes institucions memorialistes de l'administració actual que decideixen no incloure que allò que denunciaven va continuar passant durant el seu govern.

⁴⁸ S'ha identificat que l'alumnat que ha participat en experiències educatives en memòria històrica ha obtingut una millor comprensió dels fets, han après més coneixement sobre el tema i han obtingut un major canvi d'actitud a favor de la memòria històrica i la reparació de les víctimes que no pas l'alumnat que ha estudiat el mateix període des del punt de vista de la història tradicional. Corredor-Aristizábal (2020). Hablar sobre el pasado: efectos de una experiencia educativa en memoria histórica.

Figura 12. Placa sobre la repressió i la tortura a la prefectura de la Guardia Civil al número 43 de Via Laietana, Barcelona, quan s'acabava d'estrenar. Font: Barcelona al Día (2019).

Un exemple d'això és la placa que commemora la repressió de la comissaria de la Guardia Civil a la Via Laietana, Barcelona. El text explica la repressió que s'hi va dur a terme durant la dictadura de Primo de Rivera, la Segona República i el franquisme “fins l'arribada de la democràcia”. L'Ajuntament de Barcelona va decidir excloure que hi va continuar havent casos de tortura en època democràtica, com ara l'Operació Garzón al 1992 on, tal com va certificar el Tribunal Europeu de Drets Humans, la Guardia Civil va detenir 45 persones relacionades amb el moviment independentista i en va torturar 17 amb extrema crueltat en aquesta prefectura⁴⁹. En menor mesura, més detinguts de moviments socials, persones migrades i d'ètnia gitana han denunciat haver patit tortures en aquesta prefectura al llarg de les dècades de 1980, 1990, 2000⁵⁰ i en dates tan recents com el 2019, arran de les detencions en protestes independentistes⁵¹. Tot i no incloure els fets més recents, la senyalització ha sigut polèmica: va ser cremada i destrossada només dos dies després de ser inaugurada⁵² i ha sigut vandalitzada repetidament de manera que n'impossibilita la lectura⁵³.

⁴⁹ V.A., 1992

⁵⁰ Pasqual i Escrivà, 2023

⁵¹ Lasalas, 2019, 30 d'octubre

⁵² elDiario.es Catalunya, 2019, 28 de març

⁵³ Nació Digital, 2019, 25 de juny; Planagumà i Gaston, 2022, 3 de setembre; Redacció, 2022, 29 de setembre; Panyella, 2022, 15 de novembre

Malgrat l'exclusió de la memòria institucional, alguns d'aquests esdeveniments recents sí que es tracten com a memòria històrica a nivell d'organitzacions populars. Un exemple clar n'és l'assassinat del jove antifeixista valencià Guillem Agulló a mans d'un grup de neonazis el 1993. Les organitzacions independentistes el commemoren anualment a l'aniversari de la seva mort i és recordat en cançons i pintades arreu dels Països Catalans. Però les reivindicacions i homenatges d'aquest tipus acostumen a quedar fragmentades de manera que cada moviment en commemora les seves, de vegades sense aconseguir arribar a la població general.

Figura 13. Pintada en record a Guillem Agulló feta per Arran Ribera Baixa. Font: Radioilla (2019).

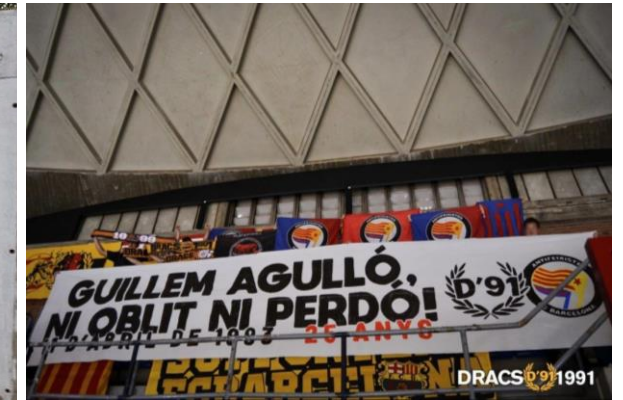

Figura 14. Aficionats del Barça del grup Dracs 1991 aixequen una pancarta en record de Guillem Agulló i banderes antifeixistes al Camp Nou. Font: Detrás de la Portería (2020).

Figura 15. Pintada en record a Guillem Agulló feta per La Forja a Badalona. Font: Manuel (2018).

Figura 16. Mural en record a Guillem Agulló fet pel Casal Popular Manlleu. Font: Redacció Osona.com (2013).

Figures 17. Manifestació en record de Guillem Agulló el 30è aniversari del seu assassinat a Burjassot. Font: Caballero (2023).

Referents

Tot seguit, s'expliquen els referents d'aquest projecte, tan a Catalunya com a la resta del món.

A CATALUNYA

Ateneus i centres populars

En primer lloc, aquest projecte agafa com a referent els ateneus populars que van sorgir per tot Catalunya com a centres socials i culturals autogestionats. Van néixer de la voluntat de les classes populars

d'educar-se veient la cultura i el coneixement, no com a mitjà per ascendir socialment individualment, sinó com a eina d'instrucció revolucionària per a l'emancipació col·lectiva⁵⁴. Aquesta idea es va reprendre en altres espais com ara les escoles nocturnes de la CNT als anys anteriors a la guerra civil⁵⁵ o, actualment, la Xarxa de Biblioteques Socials, formada per divuit biblioteques, arxius i centres de documentació de Catalunya i el País Valencià autogestionats i vinculats als moviments socials⁵⁶. D'aquesta manera continuen treballant ateneus, associacions i entitats socioculturals arreu de Catalunya, oferint espais de formació i debat i, sovint, biblioteques i arxius locals⁵⁷.

⁵⁴ Izquierdo, 2018

⁵⁵ Font, 2022, 5 de maig

⁵⁶ XBS, 2022

⁵⁷ Federació d'Ateneus de Catalunya, 2017

Figura 18. Centre d'Estudis Populars i Arxiu Històric de Roquetes-Nou Barris. Font: Arxiu Històric 9B (2021).

Entre aquestes entitats, destaca especialment com a referent d'aquest projecte el **Centre d'Estudis Populars i Arxiu Històric de Roquetes-Nou Barris**. Fundat el 1983, és un arxiu autogestionat que treballa des de fora del sistema d'arxius municipals per documentar, conservar i difondre la memòria històrica del districte de Nou Barris de Barcelona, defensar-ne el patrimoni arquitectònic existent i desaparegut com a signe d'identitat, arxivar i catalogar-ne el fons documental i oferir un servei de consulta⁵⁸.

⁵⁸ Centre d'Estudis Populars i Arxiu Històric de Roquetes-Nou Barris, s. d.

Memorial Democràtic

Des del 2007, el Memorial Democràtic és la institució pública de la Generalitat de Catalunya amb l'objectiu de recuperar, commemorar i fomentar la memòria democràtica de Catalunya des de la Segona República fins a la Transició⁵⁹.

Compta amb les següents línies d'actuació:

- Banc de la memòria: un cercador web des d'on tothom pot accedir al fons i les col·leccions del Memorial Democràtic. Inclou:
 - el Banc Audiovisual de Testimonis
 - els llibres de la biblioteca especialitzada en aquestes èpoques històriques
 - el Cens de simbologia franquista
 - base de dades de morts a Catalunya durant la guerra civil
 - base de dades dels deportats catalans i espanyols als camps nazis

- base de dades d'ex-presos polítics, per reconèixer-los el temps de privació de llibertat i que puguin rebre indemnització
- S'ofereix el contacte per donar el testimoni, material o informació que manqui.
- Xarxa d'Espais de Memòria
- Centre d'informació i documentació (biblioteca)
- Publicacions i recerca
- Revista de divulgació Temps i espais de memòria. Revista digital del Memorial Democràtic
 - Memòries, llibres sobre història contemporània, sobre patrimoni i memòria oral
 - Llibres infantils, sobre com explicar la memòria a través de diferents tipus de recursos als centres educatius, quaderns didàctics

⁵⁸ Catalunya. Llei 13/2007, del 31 d'octubre, del Memorial Democràtic. *DOGC*, 5006, 11 de novembre de 2007

- Guies dels espais de memòria
- Catàlegs d'exposicions
- Exposicions
 - Itinerants
 - Temporals
 - En línia
- Subvencions a projectes d'activitats commemoratives, de recerca i de difusió de la memòria democràtica
- Premi de recerca en memòria democràtica per estudiants de batxillerat, que també publiquen
- Col·loqui internacional
- Commemoracions i homenatges a les víctimes

- Educació
 - Tallers (ESO, batxillerat i oberts)
 - Rutes temàtiques
 - Formació per a professorat i professionals del sector⁶⁰

El CIMS continuaria amb la labor d'investigació i difusió del Memorial Democràtic en cronologies posteriors al seu àmbit d'actuació.

Figura 19. Seu del Memorial Democràtic a Barcelona. Font: N8999IUg (2019).

⁶⁰ Memorial Democràtic, s. d.

Òmnium

Pel que fa al contingut, el principal referent d'aquesta proposta són el conjunt d'exposicions que va organitzar Òmnium sota el títol “Lluites compartides”. Les exposicions tractaven diferents lluites recents i actuals al municipi o a la zona, com ara els drets laborals, el feminisme, l'habitatge, la lluita per tenir espais verds a les ciutats, per mantenir obertes les escoles rurals, per permetre l'adopció a parelles del mateix sexe o l'ensenyament en català, entre moltes d'altres. Tenen l'objectiu d'aprendre'n, de crear un imaginari col·lectiu inclusiu i amb lligams entre moviments i de fomentar el debat sobre el model de país actual i el país que volem en un futur⁶¹ i crear consciència que actualment vivim millor gràcies a les lluites d'altres persones que ens han precedit⁶².

Aquestes exposicions podien tenir una localitat o una lluita com a fil conductor. És a dir, podien estar desenvolupades completament a nivell local i recollir les diferents lluites i moviments que hi ha hagut, o podien tractar una temàtica més àmplia que afecti a diferents territoris (per

Figura 20. L'exposició “Lluites compartides” al pati de l'Escorxador de Vilafranca del Penedès. Font: Ajuntament Vilafranca del Penedès (2017).

Figura 21. L'exposició “Lluites compartides” a la Biblioteca Municipal Mestre Martí i Tauler de Rubí. Font: Òmnium (2017).

⁶¹ Òmnium, s. d. b

⁶² Alcàzar, 2016, 23 d'octubre

exemple, la inclusió de persones amb discapacitat o les escoles rurals). En aquest segon cas, les exposicions van ser itinerants a diferents parts del país⁶³.

La campanya de “Lluites compartides”, a més de les exposicions, també van dur a terme activitats sobre memòria local i la iniciativa “Lluitapèdia”, per promoure la creació o millora d’articles a la Viquipèdia sobre les lluites i moviments socials a Catalunya a partir del 1950⁶⁴.

El projecte del CIMS entén els moviments socials com el concepte de “lluites compartides” popularitzat per Òmnium per referir-se al conjunt de lluites socials on tothom hi participa per aconseguir una societat millor. És a dir, a tall d’exemple, entendre que la lluita pels drets del col·lectiu LGBTQIA+ no ha de dependre només d’aquestes persones, que no només les dones han de lluitar pel feminisme, que no només han de ser els col·lectius migrants qui lluitin pels seus drets i contra el racisme, sinó que la solidaritat i el suport mutu entre causes les fa més fortes,

afavoreix la mirada interseccional i ens apropa a aconseguir una societat més justa i lliure per a tothom.

Durant l’elaboració d’aquest TFM, Òmnium ha anunciat dues noves iniciatives que tenen molts punts en comú amb el CIMS: l’Espai Òmnium i les (Re)voltes.

⁶³ Òmnium, 2017, 5 de setembre

⁶⁴ Parreño Mont, 2016, 1 de novembre

ESPAI ÒMNIUM

El 17 de novembre de 2022, Òmnium va anunciar als socis la creació d'Espai Òmnium. La proposta de creació d'aquest espai comparteix forces característiques amb el CIMS, malgrat que no contempla la perspectiva de la memòria. Es tractarà d'un espai de gairebé 900 m² al centre de Barcelona on s'hi podrà reunir la ciutadania mobilitzada i teixir xarxes amb altres entitats. Té l'objectiu d'impulsar els drets polítics i socials, la llengua, la cultura, la cohesió social i la denúncia de la repressió de l'Estat espanyol. Per fer-ho, l'Espai Òmnium es planteja sis usos:

1. Un laboratori d'idees per a l'independentisme i la construcció nacional.
2. Augment de la capacitat de treball en tots els eixos de l'entitat.
3. Un centre de referència per a la creació audiovisual en català.
4. Espais de trobada i treball per a altres entitats compromeses amb la societat i el país.

5. Seu de l'Escola de Formació Guillem Agulló, on formar la ciutadania per preparar-la i convertir-la en activisme mobilitzat.
6. Un espai útil i versàtil que pugui albergar tot tipus d'actes socials, polítics o culturals: rodes de premsa, conferències, exposicions, projeccions, cinefòrums, etc).

Òmnium preveu obrir aquest espai el 2024. De moment, el projecte es troba en una fase de recollida d'aportacions retornables, ja que Òmnium no utilitza crèdits bancaris ni subvencions públiques⁶⁵.

⁶⁵ Òmnium, 2022b

(RE)VOLTES

El 17 de març de 2023, Òmnium va anunciar la iniciativa (Re)voltes, un conjunt de passejades guiades en grup per barris o pobles on les persones que guien comparteixen les seves vivències per explicar les lluites i processos de transformació social que hi han tingut lloc. (Re)voltes s'emmarca dins l'objectiu d'Òmnium d'actualitzar l'imaginari col·lectiu de la societat catalana per ampliar el concepte nacional del "nosaltres" incloent-hi la diversitat de la societat actual i construir una memòria comuna que valori les diferents aportacions i lluites que ens han precedit. Els objectius específics de la iniciativa (Re)voltes són els següents.

1. Desmuntar l'estigmatització i la segregació territorial i social dels barris i persones que formen la societat catalana avui.
2. Recuperar i revaloritzar la història quotidiana i popular dels col·lectius, llocs i protagonistes infrarrepresentats en el relat i la memòria col·lectiva.

3. Reforçar el teixit associatiu i comunitari del país a partir de la interacció, el coneixement i reconeixement mutu.

Les rutes es creen conjuntament entre l'equip promotor (conjunt d'entitats o persones arrelades al barri o ciutat i coneixedores de la seva realitat i necessitats), que s'encarreguen de dissenyar i coordinar la narrativa i el guiatge de la passejada, fent de nexa entre el veïnat protagonista i les entitats participants; les entitats participants (entitats amb un paper actiu al teixit comunitari de la zona o del barri i que, a través de la seva experiència i la de les persones que la formen, expliquen les vivències de la comunitat), que amplien els canals de difusió fent d'altaveu de l'activitat amb persones i entitats de la seva xarxa propera, i els testimonis (veïns que a títol individual o com a representants d'entitats aporten i expliquen la seva història de vida en l'itinerari).

Figura 22. Visita pel barri de Gràcia sobre la seva història gitana com a part de la iniciativa (Re)voltes. Font: Òmnium (2022).

Tot el procés es du a terme de manera participativa. Les entitats que vulguin poden posar-se en contacte amb Òmnium per afegir-se a la iniciativa. Les entitats i associacions de la zona són qui dissenyen la ruta, triant-ne la temàtica i el recorregut segons els seus interessos i necessitats. Els veïns participen en la construcció de l'itinerari aportant el seu testimoni. L'activitat és oberta i gratuïta a totes les persones interessades, intentant aconseguir un grup divers de participants en edats, gènere, llocs de procedència, nivell d'estudis, classes socials i barris de residència. El procés de disseny participatiu serveix per reforçar els llaços entre agents locals del territori i conèixer persones i realitats noves.

D'aquest procés participatiu en surt la passejada. Un guia, els testimonis del barri i dues persones dinamitzadores acompanyen el grup interessat recorrent el barri o poble a peu, explicant iniciatives passades i presents de suport mutu i reivindicació de drets des de la seva experiència i coneixement. Es busca que la passejada no sigui només unidireccional, sinó que esdevingui un moment d'interacció entre tots els assistents. Al final de la passejada, els dinamitzadors faciliten una conversa entre tots els presents per debatre i compartir impressions, idees o suggeriments i, per últim, es comparteix un aperitiu per continuar coneixent-se i teixint vincles en un ambient distès.

Ja s'han dut a terme les primeres passejades, que inclouen temàtiques tan diverses com:

- Immigració: la immigració valenciana al Poblenou de Barcelona, la immigració actual al barri de Cerdanyola de Mataró, el paper de les dones africanes a Tarragona i la seva mobilització per millorar la qualitat de vida als seus països d'origen, l'acollida i la solidaritat per les persones novingudes a Arbúcies.
- Història gitana de la Vila de Gràcia

Figura 23. El Grup Indivisibles abans de començar la ruta "(Re)volta sountigué" a Tarragona, on explicaran el seu projecte amb el que construeixen pous d'aigua potable a l'Àfrica a partir de les antigues fonts d'aigua de Tarragona. Font: Òmnium (2023).

Figura 24. El guia de la visita "Revoltes gitanes" al barri de Gràcia davant del monument a Gato Pérez. Font: Òmnium (2022).

- Habitatge: el dret a l'habitatge a Girona, les cooperatives d'habitatge a Vic.
- Lluites veïnals i el barraquisme als barris obrers nascuts de la immigració: al Masnou Alt, a l'Hospitalet, Lledoners (Mollet del Vallès), Montbau (Barcelona), la Mariola (Lleida), la Floresta (Sant Cugat del Vallès), Berga, el Carmel (Barcelona) i Can Peguera (Barcelona)
- Patrimoni: la defensa del patrimoni de l'aigua i la pedra seca a la Segarra, la pesca a Blanes i els reptes del seu futur.
- Serveis: lluita contra el tancament de l'estació de tren a Tordera, els reptes de la comunitat educativa de Salt, la lluita per construir l'hospital de Palamós.
- Espais naturals i agrícoles: la defensa dels espais verds i agrícoles a Sant Boi de Llobregat contra les pressions urbanístiques i de grans infraestructures, la lluita veïnal per recuperar el Rec Comtal a Montcada i Reixac, contra l'espoli del riu Siurana a Poboleda.⁶⁶

Figura 25. Visita pel barri del Carmel a Barcelona amb “(Re)voltes: El Carmel autoconstruït”. Font: Òmnium (2021).

Figura 26. Un pescador guiant la visita “La (Re)volta pesquera a Blanes: passat, present... i futur?”. Font: Ateneu Sa Fera Ferotge (2023).

⁶⁶ Òmnium, 2023a

La proposta del CIMS té molts punts en comú amb les dues iniciatives d'Òmnium, però afegeix connectar-les per anar més enllà. L'Espai Òmnium és una bona idea per complir els objectius que es planteja l'entitat, però pot ser més efectiu incorporant el patrimoni memorial, que permetrà aprendre del passat i dels altres moviments del present per millorar la capacitat organitzativa, de mobilització, enfortir els vincles entre causes i servir com a banc d'idees i espai des d'on donar eines per repensar estratègies eficaces per a l'activisme mobilitzat.

En canvi, la perspectiva del patrimoni memorial, que de moment no es contempla a l'Espai Òmnium, protagonitza la iniciativa (Re)voltes. El sistema de co-creació de les passejades està funcionant i ha donat molts resultats arreu de Catalunya, tant per les entitats i veïns que han teixit xarxes per crear-les com per les persones que hi han assistit i n'han après. Però unint aquest model organitzatiu amb una proposta més estable, com un centre expositiu i d'activitats permanent, es podria fer arribar a més persones aquest missatge, registrar la memòria perquè no caigui en l'oblit, reforçar la continuïtat de les xarxes creades i de l'aprenentatge mutu.

Per aquestes raons, la proposta d'aquest treball no és redundant per l'existència d'aquestes dues iniciatives, sinó que les veu com a mostra que altres entitats també veuen la necessitat d'un espai com el que es proposa. La proposta del CIMS, també organitzat de manera horitzontal i partint de les entitats populars, afegeix un aprofundiment del patrimoni memorial que té el potencial i el valor afegit de millorar l'efectivitat d'aquestes iniciatives.

Ateneu Memòria Popular

L'Ateneu Memòria Popular té l'objectiu de difondre la memòria històrica de Barcelona a través de jornades, passejades comentades, publicacions, conferències i propostes educatives per a docents. Entenen la memòria com resistència contra les amenaces antidemocràtiques i com una força que permet construir el futur.

Està format per 12 entitats i més de 100 socis i sòcies que s'hi vinculen voluntàriament. S'organitzen a través d'una assemblea amb participació de totes les persones i entitats associades i d'una junta⁶⁷.

Figura 27. L'Ateneu Memòria Popular participant a l'acte unitari "Via Laietana 43: fem justícia, fem memòria". Font: Ateneu Memòria Popular (2022).

⁶⁷ Ateneu Memòria Popular, s. d.

Casa Elizalde

Des del 1981, la Casa Elizalde és un equipament de l'Ajuntament de Barcelona – Districte de l'Eixample que ofereix un ampli ventall d'activitats culturals.

Un dels seus projectes és Finestres de la Memòria, un fons fotogràfic digital col·lectiu que recull la memòria visual dels habitants del districte. El fons s'ha configurat a partir de donacions de famílies, institucions, comerciants, entitats i escoles. A partir d'això, s'organitzen exposicions, conferències i tallers relacionats amb la fotografia i la memòria històrica del districte⁶⁸. Està associat al projecte En Primera Persona, que parteix de les donacions fotogràfiques per recollir en format àudio la memòria oral de veïns i veïnes de l'Eixample⁶⁹.

Figura 28. Entrada a la Casa Elizalde a Barcelona. Font: TimeOut (2020).

⁶⁸ Casa Elizalde, s. d.

⁶⁹ Casa Elizalde, 2022b

Figura 29. Visita comentada a l'exposició "El lugar que habito [El lloc que habito]". Font: Casa Elizalde (2022).

A la Casa Elizalde també s'hi duen a terme exposicions. L'espai està obert a rebre propostes d'activitats i d'exposicions i treballa amb les entitats del barri. Un resultat d'això va ser l'exposició del sindicat Sindihogar/Sindillar titulada "El lugar que habito [El lloc que habito]" l'any 2022⁷⁰.

⁷⁰ Casa Elizalde, 2022a

Documentació i col·leccions existents

Per últim, a Catalunya també hi ha el referent d'institucions que treballen per documentar la memòria històrica de causes particulars, algunes de les quals arriben fins entrada l'època democràtica, com són el Centre de Documentació de l'Esquerra Independentista, el Museu d'història de la immigració de Catalunya o l'Arxiu de Memòria Nacional de la Fundació Reeixida. Aquesta última està treballant per la creació d'un museu virtual de l'independentisme⁷¹.

S'han publicat col·leccions a llibres, com ara *Difon la idea! Memòria gràfica de l'Esquerra independentista. Adhesius 1969-2019*⁷² publicat pel Centre de Documentació de l'Esquerra Independentista conjuntament amb l'arxiu Fons d'Adhesius de Lluita i Temàtica Independentista o *BARCELONA sobre Barcelona. Espais de conquesta 2002-2007* de Jordi Secall⁷³, testimonis com els de *Torturades: Via Laietana, 43. Vint-i-dues dones, testimonis del terror (1941-2019)* de Gemma Pasqual i Escrivà⁷⁴ i, és clar, recerca històrica com la publicada a *Els moviments socials a la*

Catalunya contemporània coordinat per Enric Prat⁷⁵. També hi ha col·leccions online, com per exemple els cartells i enganxines de l'organització Maulets el Jovent Independentista i Revolucionari a Flickr⁷⁶ o els cartells de les organitzacions que van formar part de la Plataforma per la Unitat d'Acció a la web *Cartells amb història*⁷⁷.

La memòria oral de les lluites socials recents també ha quedat recollida en diversos documentals produïts per TV3, com *La generació silenciosa*, sobre els pioners de la lluita LGTBI a Barcelona; *Mil anys de presó, adéu a la mili*, sobre el moviment d'objectors de consciència que va acabar amb el servei militar obligatori a l'estat espanyol; *Entre el cel i la terra. La guerra dels Aiguamolls*, un clar cas de lluites compartides per salvar els Aiguamolls de l'Empordà; *Presumptes culpables. Els altres Altsasu*, sobre la repressió judicial a activistes de l'estat espanyol; *En lluita*, que repassa la mobilització ciutadana a Catalunya entre 1976 i 2017; *Vides truncades, històries d'impunitat*, que explica alguns dels casos d'excessos policials a Catalunya des del 1971 al 1992; i *Vull el divorci. 40 anys de la llei*.

⁷¹ Fundació Reeixida, 2022

⁷² Padró, 2021

⁷³ Secall, 2022

⁷⁴ Pasqual i Escrivà, 2023

⁷⁵ Prat, 2004

⁷⁶ Maulets, s. d.

⁷⁷ *Cartells amb història*, s. d.

REFERENTS INTERNACIONALS

A continuació, s'explicaran els referents internacionals d'aquest projecte a nivell temàtic, museogràfic i organitzatiu: els museus de memòria, els museus comunitaris i els processos participatius, com es pot introduir la història actual als museus i museus temàtics sobre lluites socials.

Museus de memòria

Des de les últimes dècades del segle XX, cada vegada hi ha més polítiques de memòria, museus de memòria i xarxes d'espais de memòria arreu dels països que han patit una experiència traumàtica a la seva història recent, principalment dictadures i guerres. Aquests museus es basen en l'exposició de testimonis que relaten la intolerància, la discriminació, l'abús de poder i esdeveniments traumàtics de la memòria política a partir de records, vivències i sentiments. Tenen un objectiu reivindicatiu i apel·len a obtenir justícia a través del reconeixement i la sensibilització⁷⁸.

La majoria d'ells estan dedicats a esdeveniments concrets de la història, per exemple el Museu Memorial de l'Holocaust als Estats Units a Washington DC (fundat el 1993); el Museu del Genocidi Armeni a Erevan (1994); el Museu de l'Esclavitud Sexual per l'Exèrcit Japonès a Corea del Sud (1998); el Museu de l'Apartheid a Johannesburg (2001); el Museu Difús de la Resistència, de la Deportació, de la Guerra, dels Drets i de la Llibertat a Torí (2003), sobre el règim de Mussolini i la Segona Guerra Mundial; el Museu Internacional de l'Esclavitud a Liverpool (2007); el Museu de la Memòria a Montevideo (2007), sobre la dictadura i la recuperació de la democràcia a l'Uruguai; el Museu de la Memòria i els Drets Humans de Xile (2010), sobre la dictadura de Pinochet; el Museu Memorial dels Màrtirs del Terror Roig a Etiòpia (2010); el Museu de la Pau de Sierra Leone (2013), sobre la guerra i el procés de pau; el Memorial ACTe "Centre Caribeny d'expressió i memòria del tràfic de persones i de l'esclavitud" a Guadalupe (2015); el Museu del Llegat: Des de l'Esclavitud fins l'Empresonament Massiu (2018) sobre la comunitat afroamericana, i Greenwood Rising (2021), centre d'interpretació de la massacre racial de Tulsa.

⁷⁸ Witker Barra, 2019

Molts museus o centres d'interpretació de memòria històrica estan ubicats in situ als espais que van servir com a centres de repressió o on s'hi van cometre els crims dels que parlen. Els primers espais de memòria que van obrir al públic van ser aquells que pràcticament no necessitaven museografia, com el camp d'extermini d'Auschwitz-Bikernau, que va obrir com a museu el 1947⁷⁹. El van seguir altres com el Museu Memorial per la Pau d'Hiroshima (1955) i la Casa d'Anna Frank (1957).

S'han continuat patrimonialitzant i adaptant per ser visitats més d'allò que Tunbridge i Ashworth van anomenar "patrimonis dissonants"⁸⁰ sobretot a partir d'inicis del segle XXI. D'aquesta manera, cada vegada hi ha més espais d'aquestes característiques que es conserven i s'obren al públic per sensibilitzar d'aquest "mai més".

Igual que els museus de memòria, la majoria d'espais de memòria han sigut creats a partir de finals del segle XX i sobretot al segle XXI. Alguns dels museus situats en espais de memòria són el Museu Nacional dels

Drets Civils (1991) a l'hotel on va ser assassinat Martin Luther King; el Gedenkstätte Berlin-Hohenschönhausen, una presó on s'hi van empresonar milers d'opositors polítics de la RDA i on des del 1994 els presos hi duen a terme visites guiades; el Museu Casa del Terror a Budapest (2002), a l'edifici on la policia secreta de l'Hongria comunista detenia i torturava dissidents; el Museu Vabamu de les Ocupacions i la Llibertat (2003) a Estònia, parcialment localitzat a una antiga presó de la KGB; el Museu Villa Grimaldi a Xile (2004), el primer espai de memòria obert al públic a l'Amèrica Llatina, que està situat i tracta sobre el que va ser un dels centres secrets de tortura i extermini més significatius de la dictadura de Pinochet⁸¹; l'Espai Memòria i Drets Humans a l'Argentina (2004), en l'edifici que va ser el centre clandestí de detenció més gran del país durant la dictadura militar ; el Museu de les Memòries al Paraguai (2005), situat a l'ex-seu de l'organisme creat per sostenir la dictadura d'Stroessner; el Museu de la Democràcia (2007) a Ai-Stratis, Grècia, a l'edifici on trenta-tres exiliats polítics detinguts per l'exèrcit nazi van morir de fam; el Londres 38 Espai de Memòries a Xile (2008), direcció que va

⁷⁹ Santacana, 2013

⁸⁰ Kisić, 2013

⁸¹ Villa Grimaldi Corporación Parque por la Paz, s. d.

ser un centre de repressió, tortura i extermini de la dictadura de Pinochet; el Memorial de la Resistència de São Paulo al Brasil (2009), on estava ubicat Departament Estatal de l'Ordre Polític i Social de São Paulo; el Museu d'Aljube Resistència i Llibertat a Portugal (2015), en una presó política de la dictadura, o el Memorial de la Democràcia i els Drets Humans a Corea del Sud (2005, 2023), a l'edifici d'interrogatoris on la policia torturava els dissidents anti-comunistes fins el 1989. En aquest segon grup hi pertany, també, la demanda ciutadana per convertir la prefectura de la Guardia Civil de Via Laietana, a Barcelona, en un museu sobre la tortura del franquisme⁸².

A més de crear xarxes de museus i espais de memòria a nivell nacional, també se n'han creat a nivell internacional, com la International Coalition of Sites of Conscience, la Red de Sitios de Memoria Latinoamericanos y Caribeños o el programa #MemòriesSituades del Centre Internacional per la Promoció dels Drets Humans de la UNESCO.

Els museus de memòria solen incloure diversos recursos museogràfics comuns. En primer lloc, la documentació d'arxiu o objectes de la col·lecció, presentats com a evidència d'allò que va passar. En segon lloc, elements simbòlics, com ara obres d'art, que s'obren a múltiples interpretacions i busquen provocar el pensament crític en els visitants⁸³. En tercer lloc, hi tenen molta importància els testimonis que ho van viure en primera persona, ja que no es vol només donar números de la repressió, sinó personalitzar el relat perquè el visitant tingui una experiència més emotiva que permeti entendre el patiment que van suposar aquests fets històrics i perquè l'experiència d'aprenentatge promogui unes actituds polítiques, socials o ètiques que els visitants vulguin aplicar al seu present, sovint al voltant de la idea del "mai més".

⁸² Garcia, 2021, 21 de novembre

⁸³ Wolff Rojas, 2016

Figura 30. Museografia a The Legacy Museum (Montgomery, Estats Units). Aquest àmbit tracta l'empresonament desproporcionat d'afroamericans als Estats Units. Aquest recurs audiovisual presenta el testimoni de persones negres que han estat empresonades per error, per judicis injustos o que han estat maltractades a les presons. La museografia imita els espais de visita de les presons. Font: Equal Justice Initiative (s. d.).

Està demostrat que incorporar les emocions és necessari per aconseguir un bon aprenentatge⁸⁴, però l'emotivitat també ha estat criticada per poder ser poc objectiva alhora que es presenta com a tal, o perquè es recrea massa en l'horror. El límit d'aquesta segona varia en gran mesura de persona en persona, de manera que hi ha consideracions molt diverses. Per una banda, el Museu de la Memòria i els Drets Humans de Xile va ser criticat per exposar un catre amb un aparell de descàrregues elèctriques sota la projecció dels testimonis que van patir aquesta tortura en una sala lateral del museu a la que s'accedeix després d'una advertència, mentre que, a l'altre extrem, al Memorial del Genocidi de Murambi a Ruanda s'hi exposen els cossos de les víctimes. Malgrat que la intenció sigui mostrar de manera verídica els fets històrics, cal considerar si aquestes exposicions contribueixen a crear consciència o si, al contrari, es barregen en una quantitat d'imatges i inputs traumàtics que acaben generant insensibilitat⁸⁵ o que puguin ser irrespectuosos amb les víctimes.

El component emotiu també pot suposar un problema per a les comunitats víctimes dels fets que s'estan tractant. Per aquesta raó, el centre d'interpretació de la massacre racial de Tulsa, Greenwood Rising, va decidir crear dues exposicions paral·leles per explicar les mateixes qüestions. El seu objectiu era que el centre no contribuís a re-traumatitzar els visitants afroamericans que ja són conscients del perill que suposen els atacs racistes, sense renunciar a una experiència més immersiva i directa per a qui no té ja aquesta sensibilitat⁸⁶.

⁸⁴ Perabà Vega, 2016

⁸⁵ Wolff Rojas, 2016

Figura 31. Paret de la Memòria al U.S. National Holocaust Memorial Museum, Washington D.C. L'acumulació de fotografies de les víctimes en aquest espai vol crear una sensació aclaparadora per representar l'altíssim nombre de víctimes de l'Holocaust. Font: Highmith (s. d.).

Museus comunitaris i processos participatius

Un altre model de museu basat en la memòria col·lectiva són els museus comunitaris, vigents sobretot a Mèxic. Els museus comunitaris són creats i gestionats per la pròpia comunitat per respondre a les seves necessitats. Es desenvolupen de manera participativa i horitzontal en un procés en que la comunitat investiga, valora i decideix quines expressions històriques, culturals i ambientals vol mostrar i com vol fer-ho a través de la seva pròpia visió^{87 88}.

Fora dels museus comunitaris, en les últimes dècades cada vegada més museus ordinaris incorporen alguns projectes o exposicions creats de manera participativa, tot i que normalment segueixen sent idees sorgides del museu. Un exemple, que pot servir d'inspiració per al CIMS, és el projecte de creació de vídeos comunitaris del Museu d'Etnologia del Vietnam, on grups intergeneracionals van crear documentals recollint testimonis de persones que van viure l'època dels racionaments després de la Guerra del Vietnam. El museu va presentar la idea en grans trets als participants, que la van fer seva, i va formar els participants en fer

entrevistes seguint allò que el testimoni considera important, sense imposar unes preguntes fixes. Per equips, els participants van identificar testimonis i els van entrevistar individualment i, a continuació, el museu va facilitar un seguit de sessions de debat per decidir l'estructura i el títol del documental, quins fragments de vídeo volen incloure i com organitzar-los narrativament.

Es tracta de la creació d'un documental on els participants tenen capacitat de decisió al llarg del procés, no són només fonts de qui extreure informació. Aquesta és una de les principals raons de l'èxit del projecte i de la satisfacció dels participants, que van expressar sentir-se molt orgullosos de la feina feta i que el projecte va tenir un gran impacte en ells, sobretot als joves, que van valorar que gràcies al projecte i als testimonis que han conegut ara entenen millor què van viure els seus pares i avis. L'exposició on es van mostrar els documentals també va ser un èxit de públic amb molt bones crítiques, centrades en l'autenticitat del material recollit i, novament, el públic jove va reconèixer que les històries personals els ajuden a connectar amb el què va passar⁸⁹.

⁸⁷ De Carli, 2004

⁸⁸ Burón Díaz, 2012

⁸⁹ Simon, 2010

Segons Rick Bonney, la participació als museus es pot classificar en tres tipus.

1. **Projectes contributius**, on el museu demana al públic una acció específica però el museu manté el control de tot el procés. Per exemple, quan un museu crea una exposició a partir d'objectes que ha deixat el públic, o una paret on els visitants hi poden deixar comentaris.
2. **Projectes col·laboratius**, on membres de la comunitat són una part activa de la creació dels projectes liderats per la institució. Per exemple, una exposició creada pel museu on els participants poden exposar una obra seva i triar com presentar-la museogràficament.
3. **Projectes co-creatius**, on membres de la comunitat treballen conjuntament amb treballadors del museu des del primer moment i on la responsabilitat i el poder en la presa de decisions està en mans de tothom, no controlat per la institució. Això implica treballar amb aquest model des del moment en que es defineix com serà el projecte, quins

objectius tindrà i sobre quina temàtica tractarà.

Nina Simon n'afegeix un quart:

1. **Acollida**, els projectes creats completament per altres grups i on la participació del museu es limita a dotar-los d'espais i recursos on dur-ho a terme⁸⁹.

Totes aquestes maneres de participar es diferencien principalment pel grau de poder que reté la institució o que dona a les comunitats participants sobre l'exposició resultant. Pel fet de decidir quins temes tractaran, des de quin punt de vista i com es farà, la institució deixa de ser un espai tan jeràrquic on l'autoritat decideix què és important i què hauria de conèixer el públic, i passa a ser un espai on la comunitat hi pot tenir veu. Per aquest mateix motiu, una de les conseqüències de dur a terme projectes participatius és un increment en el sentiment de pertinença al museu.

⁹⁰ Simon, 2010

Introducció del present als museus

Els últims anys, cada cop més museus tenen en compte la perspectiva social a la programació d'exposicions temporals i activitats, i alguns fins i tot han incorporat col·lecció sobre moviments socials recents a l'exposició permanent.

Un d'aquests casos és el Museu de la Ciutat de Nova York. A més de diverses exposicions temporals sobre temes d'actualitat, com les protestes de Black Lives Matter o les desigualtats econòmiques exposades o amplificades per la pandèmia del COVID-19, des del 2012 el Museu de la Ciutat de Nova York compta amb l'exposició permanent "Activist New York", que repassa l'activisme social a la ciutat des del segle XVII fins a l'actualitat. La col·lecció fotogràfica continua ampliant-se online, ja que està oberta perquè tothom qui vulgui hi pugui pujar fotografies⁹¹.

Figura 32. Panell a l'exposició "Activist New York" al Museu de la Ciutat de Nova York. Font: Arden Street (2014).

⁹¹ Museum of the City of New York, s. d.

Pel que fa a les col·leccions, museus com el Museu Nacional d'Història i Cultural Afroamericana, el Museu Nacional d'Història Americana, el Museu Comunitari d'Anacostia, el Museu d'Història de Greenboro i el Victoria and Albert Museum han format equips de “recollida de resposta ràpida” (“rapid-response collecting”) per documentar les protestes a temps real en format vídeo i fotogràfic i, immediatament després, recollir-ne material com pancartes i cartells i fer fotografies de pintades o d'altres expressions materials^{92 93 94}. Aquestes respostes ràpides ja s'ha utilitzat per documentar protestes com el Black Lives Matter i l'assalt al Capitoli per part dels seguidors de Donald Trump⁹⁵.

Figura 33. cotxe d'un treballador del Museu Nacional d'Història Americana, a Washington DC (EUA), recollint pancartes, pòsters i altres objectes deixats pels manifestants el dia després de l'assalt al capitol dels Estats Units Font: Gershon (2022).

⁹² Gershon, 2022, 6 de gener

⁹³ Ghiorso Hart, 2020, 23 de novembre

⁹⁴ Victoria and Albert Museum, 2023

⁹⁵ Blazich, 2021, 4 de febrer

Més enllà de documentar i recollir aquests elements, arran de les protestes socials del 2019 a Xile, equips d'arqueòlegs i antropòlegs de la Universidad de Chile i la Universidad Alberto Hurtado s'han organitzat de manera semblant als equips de resposta ràpida per documentar científicament la materialitat de les protestes perquè puguin ser estudiades, des de les pintades i la seva distribució geogràfica a la modificació dels espais públics i monuments⁹⁶.

Figura 34. Dos arqueòlegs documentant les pintades d'una paret durant les protestes de l'estallido social a Xile. Font: Becerra (2020).

⁹⁶ Becerra, 2020

Museus temàtics sobre lluites socials

En anys recents, també han proliferat els museus dedicats íntegrament a qüestions socials, polítiques o climàtiques. Entre aquests, a Catalunya hi trobem el Museu d'Història de la Immigració de Catalunya (2004). A nivell internacional, el Museu de la Pau a Anglaterra (1994); el Museu Casa de la Memòria Indòmita a Mèxic (2005), dedicat a les víctimes de la desaparició forçada a la guerra bruta a Mèxic; la Klimahaus Bremerhaven 8° Ost a Alemanya (2009), el Museu del Canvi Climàtic del Jockey Club a Hong Kong (2013), el Museu del Clima a Nova York (2015) i la Casa del Clima del Museu d'Història Natural d'Oslo (2020) sobre el canvi climàtic; el Museu de la Diversitat Sexual a São Paulo (2013); el Museu de la Infància en Guerra a Sarajevo (2015); el Museu del Sensellarisme (2015), creat i operat per persones que viuen o han viscut sense llar a Anglaterra i el Museu de les Faveles a São Paulo (2022).

A diferència del CIMS, tots aquests museus estan dedicats a una única causa. Dos museus amb una visió més global són el Museu Canadenc pels Drets Humans (2003) i el Museu de l'Activisme, una iniciativa creada al 2021 sense espai propi que treballa per crear exposicions que presenta en línia i a galeries. Malgrat això, continuen enfocant les temàtiques des d'un punt de vista separat, amb poca interrelació entre elles.

Anàlisi de l'entorn

En aquest apartat s'analitzarà el territori de Catalunya i el coneixement impartit al sistema educatiu sobre el període històric corresponent al CIMS, des del 1980 a l'actualitat. Per completar l'anàlisi de l'entorn, també cal tenir en compte la participació de l'administració pública, en aquest cas el Memorial Democràtic, que ja s'ha explicat anteriorment. Les conclusions de tots aquests elements quedaran recollits a l'anàlisi DAFO.

TERRITORI I DEMOGRAFIA

A 1 de gener de 2022, Catalunya té una població de 7.747.709 habitants que viuen en 947 municipis. Malgrat això, prop del 90% de la població està concentrada en uns 300 municipis de més de 2.000 habitants⁹⁷. D'entre aquests municipis destaquen els de l'àmbit metropolità de Barcelona, on hi viu més del 67% de la població de Catalunya⁹⁸.

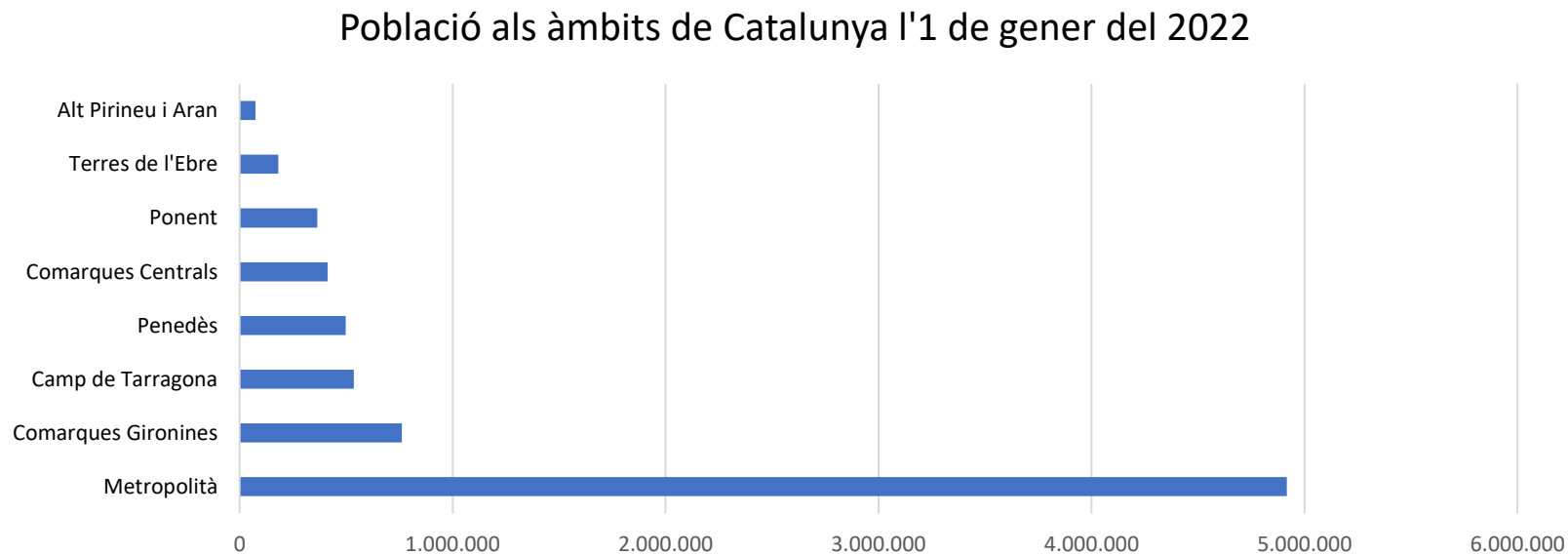

Figura 35. Elaboració pròpia a partir de les dades de l'IDESCAT (2022b).

⁹⁷ Generalitat de Catalunya, 2022b

⁹⁸ IDESCAT, 2022b

A més d'acumular un altíssim percentatge de la població, Barcelona i el seu entorn també centralitzen gran part dels equipaments culturals.

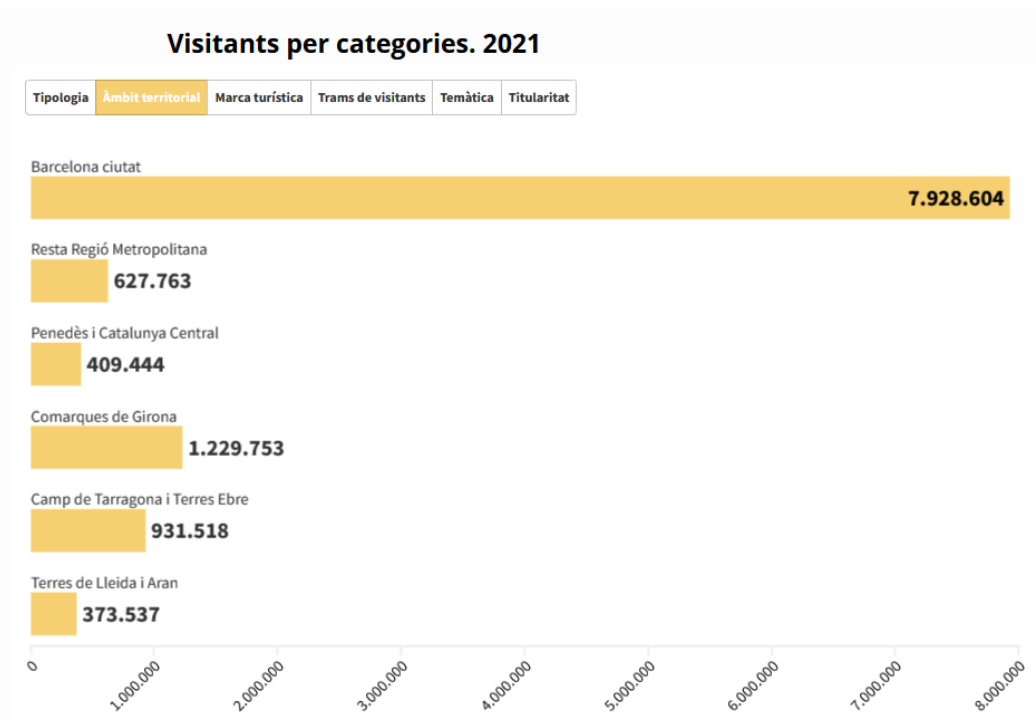

Figura 36. Nombre de visitants a museus, col·leccions, monuments i centres d'interpretació a Catalunya l'any 2021, per àmbits territorials. Font: Observatori dels Públics del Patrimoni Cultural de Catalunya (2023).

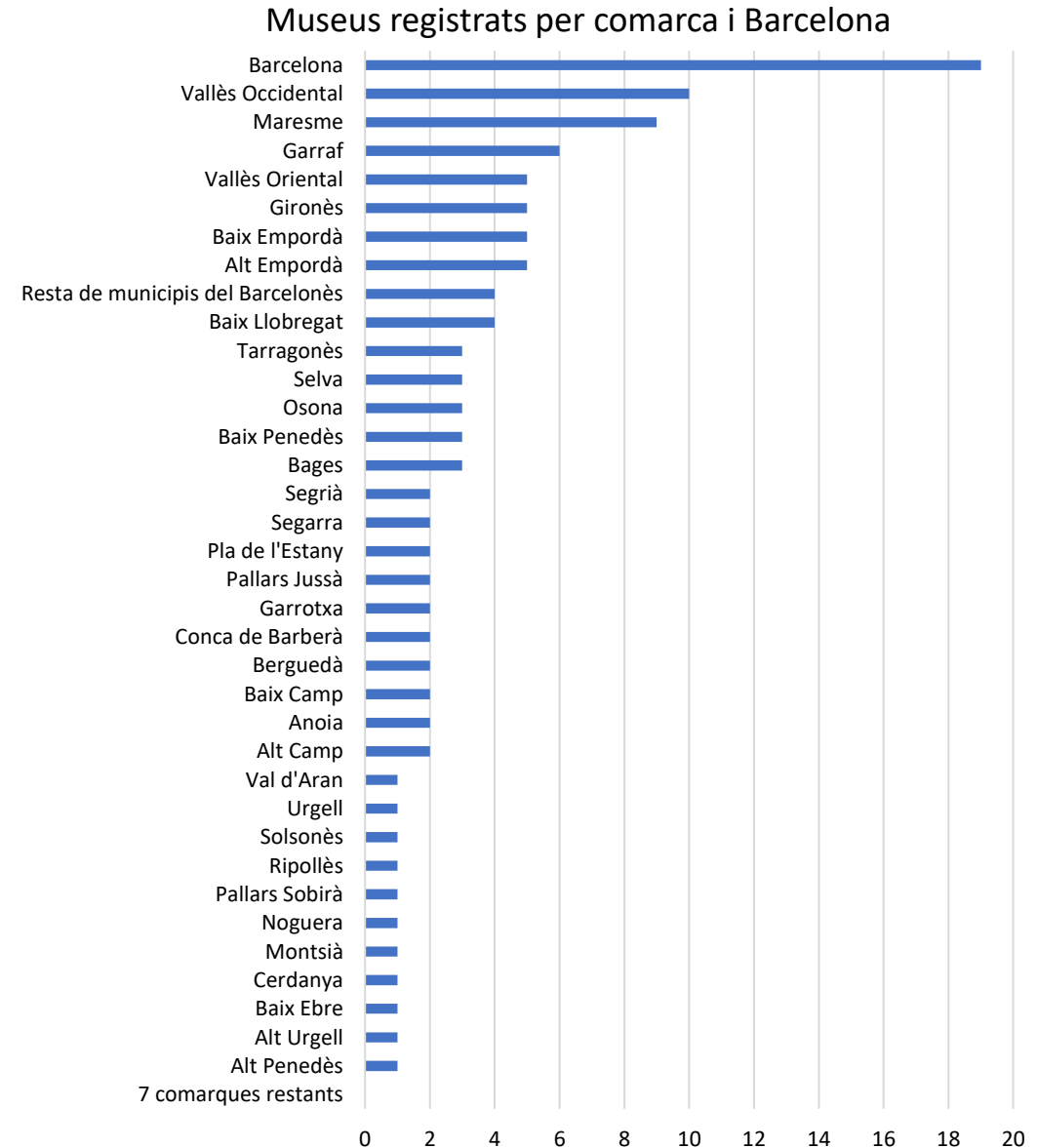

Figura 37. Museus registrats per comarca i Barcelona. No n'hi ha cap a l'Alta Ribagorça, Garrigues, Moianès, Pla d'Urgell, Priorat, Ribera d'Ebre i Terra Alta. Elaboració pròpia a partir de les dades del Departament de Cultura (2023).

sector estan fent perdre llocs de treball, concentrant cada vegada més terres en menys mans, fent desaparèixer les petites explotacions, la pagesia cada vegada està més desplaçada dels centres de decisió i control de les seves produccions i més depenent de l'agroindústria, desarticulant els paisatges rurals... Alhora que és un sector poc valorat per la societat en general i que sovint es té poc en compte a nivell nacional¹⁰².

D'aquest territori també n'han sorgit reclamacions multitudinàries als últims anys relacionats amb el riu Ebre, els seus ecosistemes i l'estil de vida i economia tradicional que en depèn. Han tingut especial rellevància el moviment "Lo riu és vida" contra el transvasament de l'Ebre¹⁰³ i "Salvem lo delta" en el context de l'emergència climàtica¹⁰⁴.

Un altre exemple és el cas de l'Alt Pirineu i l'Aran, la zona menys densament poblada de Catalunya, amb només 12,9 habitants per km²¹⁰⁵ i on hi ha una manca d'inversió i serveis. Un dels serveis pels quals es

continua lluitant és les escoles rurals, imprescindibles per fer front al despoblament¹⁰⁶. La qualitat de l'educació pública i el seu finançament són un front obert des de fa anys a tota Catalunya, però, com s'ha vist, també hi ha diferències internes que cal tenir en compte.

Una situació semblant es dona amb l'accés a l'habitatge, un problema present a tota Catalunya, però especialment a Barcelona i la seva àrea metropolitana, on el lloguer costa de mitjana un 39,4% del sou¹⁰⁷. Un dels causants d'aquest problema a la ciutat és un dels grans problemes per la qualitat de vida a Barcelona: la turistificació¹⁰⁸.

En conclusió, els moviments i memòries que vol posar en valor en CIMS no poden estar pensats únicament des de la ciutat o zona on estigui situat el centre d'interpretació, sinó que ha de tenir en compte tot el territori de Catalunya. Per poder complir correctament els seus objectius, tot el procés de creació, disseny, implementació d'activitats i participació al CIMS han de ser descentralitzats.

¹⁰² Vargas, 2018

¹⁰³ Climent, 2020, 23 de març

¹⁰⁴ Plataforma en Defensa de l'Ebre, 2019

¹⁰⁵ IDESCAT, 2022a

¹⁰⁶ Singla, 2017, 5 de juliol

¹⁰⁷ Camps Collet, i Serra Pascual, 2021, 13 de maig

¹⁰⁸ Federació d'Associacions Veïnals de Barcelona, 2019, 30 de juliol

EDUCACIÓ

El currículum a tots els nivells del sistema educatiu se centra en desenvolupar les competències que es volen treballar des del CIMS. Segons el currículum de l'assignatura obligatòria Geografia i Història a l'educació secundària obligatòria (ESO):

“Ser competent en aquesta matèria implica que els nois i noies han adquirit les eines necessàries per **entendre el món i per esdevenir persones capaces d'intervenir activament i crítica en la societat plural, diversa i en canvi**. Suposa disposar d'uns coneixements que són útils en la mesura que permeten la construcció de conceptes i procediments, i la seva transferència per interpretar problemes a diferents escales espacials i temporals i, alhora, per **situar-se en el món i desenvolupar una consciència ciutadana que els permeti intervenir en un futur en la vida laboral, social, cívica i política. En la comprensió dels fenòmens socials que requereix la societat del coneixement esdevenen determinants les destreses d'obtenció i tractament de la informació facilitada per les xarxes i els entorns digitals.** (...)

La dimensió històrica fa referència a coneixements que ajuden l'alumne a desenvolupar la **consciència històrica pròpia i d'identitat col·lectiva** que li permeti construir la seva historicitat, com a conseqüència de la **comprensió de les relacions entre passat, present i futur**. La dimensió geogràfica permet que l'alumne s'apropriï dels espais i medis on desenvolupa la seva vida quotidiana, els apreciï i s'hi identifiqui territorialment i culturalment. La dimensió cultural i artística implica desenvolupar una mirada intercultural, crítica i oberta, per interpretar i gaudir del fet artístic i cultural. Finalment, la dimensió ciutadana recull les competències que afavoreixen la **construcció del compromís personal i les habilitats necessàries que contribueixin a l'assoliment d'una societat més lliure, justa, equitativa i cohesionada**.

Dimensió històrica: Els aprenentatges vinculats a la dimensió històrica comporten **conèixer i comprendre críticament el temps passat per entendre el temps present i així constatar que el món en què vivim s'ha configurat a partir de les accions de les generacions que ens han precedit.** De la mateixa manera, els homes i les dones d'avui han de **prendre consciència que les seves actuacions condicionaran el món que heretaran les generacions futures**¹⁰⁹.

De la mateixa manera, a l'assignatura d'Història d'Espanya de batxillerat, el currículum recull:

S'entén que les competències específiques no s'assoleixen si en el procés didàctic no es mobilitzen també els aprenentatges obtinguts per comprendre **els problemes socials rellevants de l'actualitat analitzats des d'una perspectiva històrica.** Per aquesta raó, el plantejament curricular **dóna prioritat als continguts d'història contemporània** i, d'una manera especial, al segle XX, des del context de creació de la Segona República ençà, en les seves dimensions política, social, cultural i econòmica, amb un èmfasi especial en la situació a Catalunya, tot aplicant correctament algunes de les diverses interpretacions historiogràfiques actuals sobre aquesta etapa. Per construir de manera eficient les competències específiques, i a fi de facilitar el plantejament de problemes, davant el dilema entre amplitud i profunditat cal optar per la segona, raó per la qual també és pertinent centrar-se en pocs temes de la **contemporaneïtat recent.**

¹⁰⁹ Direcció General de Currículum i Personalització, 2019

L'èmfasi sobre l'etapa contemporània en una matèria comuna per a totes les modalitats del batxillerat es justifica per la necessitat de contextualitzar els esdeveniments més immediats i de dotar de significat la informació més rellevant i decisiva del present que ens arriba en gran part mitjançant els mitjans de comunicació. Tot i que la història contemporània es relaciona forçosament amb un àmbit universal cada cop més interdependent, també és cert que els contextos més immediats constitueixen el marc de referència imprescindible per a la significativitat del seu aprenentatge. Per això, en el batxillerat, la matèria comuna es refereix a l'àmbit hispànic amb un enfocament particular sobre el marc nacional català. Per aquestes raons, el contingut s'ha articulats en un bloc de continguts comuns de caràcter metodològic i referits també a les actituds, que a la pràctica es treballen articulats amb la resta de blocs, els quals estan seqüenciats cronològicament en quatre apartats: un de dedicat als antecedents històrics del segle XIX i els altres al segle XX i al món d'avui.

L'estudi de qualsevol disciplina comporta l'aprenentatge de la mirada específica que sobre la realitat fan els seus especialistes. I aquesta manera d'observar la realitat es fa amb la metodologia pròpia de cada disciplina. **En el bloc de continguts comuns s'han especificat de manera sistemàtica les tècniques i les habilitats cognoscitives derivades del mètode de l'historiador i que, adequats al nivell de l'alumnat, resulten d'interès en la seva formació, al costat de l'assumpció d'una capacitat crítica i uns valors per a la convivència cívica¹¹⁰.**

¹⁰⁹ Direcció General de Currículum i Personalització, 2019

El currículum no especifica quin temari s'ha d'impartir a l'ESO, però sí que ho fa pel batxillerat. L'últim apartat d'aquesta assignatura es titula “La transició cap a la democràcia (1974-2004)” i inclou els següents punts.

- Descripció i interpretació dels fets més rellevants de la transició política (1975-1981). Anàlisi dels principis bàsics de la Constitució de 1978 i comparació amb els textos legals anteriors. Descripció del procés d'organització territorial derivat del principi constitucional que preveu i regula les autonomies.
- Anàlisi del procés de restauració de la Generalitat de Catalunya i dels principis bàsics de l'estatut d'autonomia de Catalunya del 1979 en el seu context històric.
- Sistematització dels fets i de les transformacions més rellevants de la història recent en relació amb l'evolució política i econòmica d'Espanya (1981-2004) dirigides pels governs democràtics. Valoració del procés d'integració d'Espanya a la UE i del paper de Catalunya dins el marc

europeu. Anàlisi d'alguns processos en relació amb el context internacional.

- **Caracterització dels fets i de les transformacions més rellevants de la història recent a Catalunya (1980-2004) en relació amb la política, la societat, l'economia i la cultura, identificant els assoliments i els reptes pendents.**
- **Reflexió sobre els reptes de la democràcia actual a Catalunya i Espanya i valoració de la necessitat del compromís individual i col·lectiu amb les institucions democràtiques. Reconeixement dels valors de la pluralitat i la igualtat i rebuig de les conductes discriminatòries i violentes¹¹¹.**

¹¹¹ Servei d'Ordenació Curricular d'Educació Secundària Obligatoria i Batxillerat, 2015

Tot i això, no tot aquest últim apartat entra a les Proves d'Accés a la Universitat (PAU), ja que l'últim bloc de contingut d'Història d'Espanya a les PAU és “La transició i la democràcia (1975-1986)”¹¹². A més, com que és l'última part del temari queda per a final de curs i, si les classes anteriors s'han endarrerit per qualsevol motiu, hi ha el risc que no s'arribi a donar.

Com s'ha vist, en gran mesura, el currículum educatiu vol promoure els mateixos valors, coneixements i objectius que el CIMS. Malgrat això, l'ensenyament als instituts sovint no compleix del tot adequadament aquests principis. Agafant com a exemple llibres de text d'Història d'Espanya de 2n de batxillerat¹¹³, es pot veure que solen centrar-se en la història política i econòmica entesa com a aquella feta pels governs i partits, amb poca implicació de la ciutadania més enllà del vot. Tot i que es pot trobar alguna menció a la despenalització de l'avortament, a la vaga general del 14 de desembre de 1988, a la creació de les comunitats autònomes, l'arribada d'immigració, la normalització lingüística i el “Quart

món”, el llibre es limita a enumerar que va succeir, sense gaire aprofundiment.

A més, en el cas d'assoliments de moviments socials com l'avortament i la normalització lingüística, el llibre presenta com a únics responsables els governs d'Espanya i de la Generalitat, respectivament, obviant que ho van aprovar com a culminació d'una llarga lluita del feminisme i el catalanisme. D'aquesta manera, no es fomenta la participació ciutadana per la transformació social, ja que els avenços socials i polítics queden atribuïts a l'acció de governs per pròpia voluntat.

Per aquest motiu, tot i que el marc normatiu ja té la intenció d'aprofundir en el desenvolupament d'aquests coneixements i consciència ciutadana, a la pràctica li queda marge de millora. Una metodologia que ajuda a superar aquests inconvenients és l'Aprenentatge Servei, que alguns centres educatius ja utilitzen per a algunes matèries.

¹¹² Generalitat de Catalunya, 2022a

¹¹³ Llorens, 2016

L'hegemonia socialista

Alfonso Guerra, número dos del PSOE, esgrimeix la consigna «Por el cambio», amb què els socialistes van obtenir una victòria esclatant en les eleccions de 1982.

La victòria del PSOE

Durant uns anys decisius, la UCD havia comandat la transició política espanyola, però el desgast del partit i dels seus dirigents havia estat massa gran. La descomposició de la UCD va fer evident als ulls de tothom que l'únic partit que podia governar Espanya era el **PSOE**, que liderava un jove **Felipe González**. Amb la pro-

mesa del **canvi**, el PSOE va aconseguir el suport majoritari de l'opinió pública espanyola, de manera que a les eleccions generals del 28 d'octubre de 1982 aquest partit va aconseguir un èxit esclatant: més de 10 milions de vots i 202 diputats, la qual cosa li donava una amplíssima majoria absoluta al Congrés dels Diputats. La transcendència històrica d'aquesta victòria era triple: d'un costat,

Candidatures guanyadores per províncies (1982)

mai en la història de la democràcia espanyola un partit no havia obtingut una majoria tan aclaparadora; de l'altre, es feia efectiva l'alternança en el govern i, finalment, amb el PSOE arribaven al poder els hereus dels vençuts a la Guerra Civil.

Aliança Popular, dirigida per l'exministre franquista Manuel Fraga, va situar-se en segon lloc amb 106 diputats, mentre que la UCD només n'obtingué 12. Els comunistes van treure 4 diputats, i el CDS d'Adolfo Suárez va resultar ser un fracàs absolut i tan sols aconseguí 2 diputats. Per la seva part, els partits nacionalistes van tenir uns resultats bons: CIU obtingué 12 diputats; el PNB, 8, i les altres formacions nacionalistes basques i catalanes, un total de 4.

Una política reformista

Sota la presidència de Felipe González, el PSOE va governar Espanya des del 1982 fins al 1996. Fins al 1993 ho va fer amb majoria absoluta i, del 1993 al 1996, en minoria, amb el suport parlamentari de CIU.

La còmoda majoria parlamentària de què disposava el govern socialista li va permetre dur a terme, especialment en els primers anys, una ferma acció de govern. Aquesta tenia com a objectiu la **modernització d'Espanya** i, alhora, l'establiment d'una societat socialment més justa sense posar en dubte en cap moment la propietat privada i l'economia de mercat. En general, els socialistes adoptaren una política moderada que buscava aconseguir el més alt grau de consens social possible i, per tant, garantir el caràcter irreversible de les reformes aprovades. Una de les primeres i més controvertides actuacions del nou govern va ser l'expropiació del grup Rumasa, de l'empresari Ruiz Mateos, que provocà un llarguíssim i complex plec judicial.

Entre les mesures de caràcter social més importants cal destacar l'extensió del règim de la **Seguretat Social** i la generalització de la sani-

tat pública. També es va aprovar la despenalització parcial de l'**avortament**, fet que provocà l'oposició de la jerarquia catòlica i d'un ampli sector de l'opinió pública espanyola.

En el camp de l'educació, el govern impulsà la **Llei d'autonomia universitària** i, en els nivells primari i secundari, la **LODE** (Llei orgànica reguladora del dret de l'educació), que garantí el finançament amb diners públics de l'escola privada concertada, i la **LOGSE** (Llei d'ordenació general del sistema educatiu), que implantava un nou sistema educatiu que allargava l'educació obligatòria fins als setze anys.

També va ser important la reforma de l'**exèrcit**, que continuava la política que havia iniciat la UCD, i que tenia com a finalitat la formació d'un exèrcit més reduït, eficaç i identificat amb els valors democràtics i la Constitució. La llei va reconèixer l'objecció de consciència i el servei social substitutori.

Una de les iniciatives més importants del govern socialista va ser la **reforma fiscal**, que va comportar un increment important dels impostos directes, amb un ús cada cop més gran de la inspecció d'hisenda per combatre el frau fiscal, que aleshores estava molt estès.

La **lluita contra la inflació** va ser un dels objectius fonamentals del govern, i es van aconseguir èxits importants amb la reducció continuada de les taxes, que, tot i així, es mantingueren altes. En canvi, la **política d'ocupació** constituïa un important fracàs de l'acció de govern socialista.

L'atur continuà creixent fins a situar-se en els nivells més alts d'Europa, mentre els treballadors havien de fer grans sacrificis tant per la disminució del poder adquisitiu dels salaris com per la progressiva precarització del treball, amb l'aprovació de noves modalitats de contractes temporals. Aquesta realitat contrastava amb la situació de la banca, que en aquells anys va aconseguir uns marges de beneficis rècord. Aquests fets expliquen el descontentament dels assalariats de

La vaga general del 14 de desembre de 1988 va posar de manifest l'oposició dels sindicats a la reforma laboral engendrada pel PSOE.

tots els sectors, que culminà en la jornada de **vaga general** del 14 de desembre de 1988, que va tenir un seguiment massiu i paralitzà completament Espanya.

L'organització terrorista ETA va continuar duent a terme accions **terroristes**. Al mateix temps, en els primers anys de govern socialista aparegueren els **GAL** (Grups Antiterroristes de Liberació), un grup terrorista que, amb el suport d'alguns sectors de l'aparell de l'Estat, va atemptar contra militants i simpatitzants d'ETA. L'any 1984, els governs d'Espanya i França van arribar a un acord per lluitar contra ETA, des d'aleshores França va negar l'asil polític als terroristes d'ETA i, al mateix temps, es va iniciar la col·laboració entre les policies dels dos països, que cada vegada va ser més intensa. L'any 1989 el govern intentà una negociació amb ETA, que fracassà (converses d'Alger).

L'atemptat d'ETA als magatzems Hipercor del barri barcelonès de Sant Andreu (1987) ocasionà la mort de 20 persones.

tat pública. També es va aprovar la despenalització parcial de l'**avortament**, fet que provocà l'oposició de la jerarquia catòlica i d'un ampli sector de l'opinió pública espanyola.

Figures 39 i 40. Pàgines del llibre de text *Crònica*, de J. Llorens (coord.), A. Alcoberro, J. Castillo, J. Cortada i E. Ferreres, utilitzat com a llibre de text de l'assignatura Història d'Espanya a 2n de batxillerat. El capítol "Democràcia i autonomia (1982-2004)" se centra sobretot en les accions del govern espanyol i de la Generalitat de Catalunya i els principals partits polítics. L'ampliació de la imatge al text relatiu a la despenalització parcial de l'avortament permet veure com aquest pràcticament s'atribueix a l'obra del govern del PSOE, sense menció dels moviments que van lluitar per aconseguir-lo, malgrat que en aquest cas sí es menciona l'oposició. Fotografies pròpies.

Amb el mètode d'Aprenentatge Servei, l'alumnat aprèn el contingut acadèmic a través de dur a terme un projecte útil de servei a la comunitat que els permet desenvolupar el pensament crític i reflexiu i la responsabilitat cívica¹¹⁴. És un model amb bons resultats, que genera motivació a l'alumnat, estimula l'autonomia i promou els valor cívics, l'emprenedoria, la participació ciutadana responsable en la resolució de les necessitats de la comunitat, l'aprenentatge actiu i constructiu, el treball en equip, la comunicació interpersonal, l'autoestima i la confiança en si mateixos i en els seus companys, els permet conèixer amb profunditat els reptes i problemàtiques socials del seu entorn, conèixer persones i associacions compromeses amb la transformació social i desenvolupar habilitats relacionades amb la planificació i implementació de projectes¹¹⁵ i té una important capacitat de generar coneixement sobre temàtiques locals.

¹¹⁴ San Ruperto, 2020

¹¹⁵ Mendía Gallardo, 2013

Anàlisi DAFO

En aquest apartat, es presenta una anàlisi DAFO del projecte. L'anàlisi es resumeix ràpidament en aquesta taula i cada apartat s'explica amb més detall a les pàgines següents.

	Factors positius	Factors negatius
Factor d'origen intern	Fortaleses: • Diversitat• Força en la unitat• Solidaritat i interseccionalitat• Co-creat• Complementa institucions educatives• Estimula recerca i documentació d'història local• No supeditat a governs o partits únics	Debilitats: • Possibles dificultats de finançament• Necessita més temps i recursos per ser participatiu i local• Tenir només una seu dificulta l'accés a les persones que viuen lluny
Factors d'origen extern	Oportunitats: • Buit institucional i de mercat• Arrelament i valoració del concepte de memòria històrica• Teixit associatiu català preexistent• Existència d'arxius i documentals• Possible associació amb Òmnium• Internet facilita crear el fons obert• Alineat amb currículum educatiu i ODS• Riquesa de material i testimonis vius de la història recent	Amenaces • Dificultats per consensuar el relat• Tracta temes controvertits sobre els que no hi ha consens• No comptar amb suport de sectors conservadors i sectors que desconfien de la ciutadania com a motor de canvi

Taula 1. Resum de l'anàlisi DAFO de la proposta de creació del CIMS. Elaboració pròpia.

Fortaleses

- És un espai conjunt intergeneracional i de causes, associacions i entitats diverses.
- Ajuda a percebre la força resultant de la unitat.
- Crea vincles entre generacions i col·lectius i contribueix a trencar estereotips.
- Enforteix els moviments a partir de compartir les experiències i crear col·laboracions intermoviments per maximitzar la seva capacitat de mobilització.
- Promou la solidaritat i la mirada interseccional.
- Ajuda a valorar la necessitat de trobar maneres de valorar la unitat d'acció i treballar en equip amb altres organitzacions amb les que es comparteixen objectius. El propi procés de creació i manteniment del centre és un exercici de treball en equip entre organitzacions i moviments diversos.
- És un espai participatiu i co-creat. Intersecció entre col·laboradors i públic.
- Crea aprenentatge de les lluites passades i de les actuals d'altres àmbits.
- Contribueix a desjerarquitzar el coneixement. Les fonts de coneixement es poden trobar a tot arreu, en persones de tots tipus, edats i nivells d'estudi.
- Mostra al món i a la ciutadania el conjunt de lluites que tenen lloc a l'àmbit nacional català.
- Contribueix a complementar les institucions educatives en construir ciutadans crítics capaços d'organitzar-se i incidir a la societat.
- Documenta lluites recents que d'altra manera queden disseminades o no se'ls dona valor. Estimula la recerca i documentació de la història local recent.
- Espai que no està supeditat a directrius de governs o d'un únic partit polític o sindicat.

Oportunitats

- Buit institucional i de mercat.
- Arrelament del concepte de memòria històrica en gran part de la població, que la valora com a útil i interessant.
- Diversitat de mirades i agents participants.
- Ric teixit associatiu català preexistent.
- Existència prèvia d'entitats memorialistes, arxius i documentals amb material que podria formar part de la col·lecció i/o l'exposició.
- Fa d'altaveu de les entitats participants, i les entitats participants fan d'altaveu del CIMS.
- Possible associació amb Òmnium, amb qui el CIMS comparteix objectius i visió. El fet que una organització com Òmnium hagi coincidit en presentar iniciatives semblants demostra que hi ha interès i es percep aquesta necessitat.
- Facilitats tècniques gràcies a internet per crear un fons documental obert, amb digitalització d'objectes i material gràfic i recursos audiovisuals de la memòria oral.
- Currículum educatiu i ODS que aposten per que la ciutadania estigui informada i tingui un paper actiu en el desenvolupament de les seves comunitats.
- El seu àmbit de treball és una història tan recent que, al documentar-se amb tan poca diferència temporal, conserva una riquesa material i de testimonis vius que ho van viure en primera persona.
- Crear un centre nou des de zero i des de fora de les institucions públiques significa que es pot decidir tot, permet organitzar-lo amb un funcionament cooperatiu i horitzontal des del primer moment i permet dissenyar els recursos tenint en compte l'accessibilitat universal.

Debilitats

- Possibles dificultats de finançament al no voler dependre d'ajuts públics.
- Per ser un projecte participatiu i per la seva dimensió local, necessita més recursos i temps que un museu convencional.
- Tenir una seu localitzada en una població facilita més l'accés als veïns d'aquell entorn que no als d'altres zones més allunyades.
- Podria haver-hi dificultats derivades d'algunes organitzacions amb un marc organitzatiu que no coincideix amb el marc del CIMS (Catalunya) i que no hi vulguin participar si no encaixa amb el seu.

Amenaces

- Es preveuen dificultats per consensuar el relat com a conseqüència de la diversitat d'agents i les desavinences entre organitzacions.
- Els temes que tractarà el centre són generalment controvertits a la societat, amb defensors però també detractors. Fins i tot dins dels grups progressistes hi ha qüestions sobre les que no hi ha consens.
- No comptar amb suport de sectors conservadors i sectors que desconfien de la ciutadania com a motor de canvi.

**Part 2:
CENTRE
D'INTERPRETACIÓ
DELS MOVIMENTS
SOCIALS**

MARC CONCEPTUAL

Els següents punts expliquen el marc conceptual que proposa aquest treball per al CIMS. Cal entendre's com una proposta inicial que hauria de ser debatuda i consensuada amb les entitats i individus participants.

MISSIÓ

Entenem la memòria històrica com una eina de transformació social que fomenta el pensament crític i permet aprendre dels errors i els èxits del passat. Tenim per missió recuperar i difondre la memòria dels moviments socials a Catalunya a l'etapa post-franquista i, partint d'aquesta memòria, contribuir a la formació d'una ciutadania capaç d'organitzar-se i fomentar el debat i la cooperació entre moviments socials actuals.

No tenim ànim de lucre i ens organitzem de manera horitzontal i cooperativa, basant-nos en la col·laboració amb d'altres organitzacions i entitats memorialistes i relatives als moviments socials.

VISIÓ

Esdevenir el centre de referència nacional en l'estudi d'aquest període històric, un centre de referència internacional pel que fa a la conceptualització de la memòria històrica recent i el seu treball per potenciar-ne la utilitat social al present, i un punt de trobada dels moviments socials actuals on compartir experiències i construir aliances.

VALORS DE LA INSTITUCIÓ

El CIMS està compromès amb la defensa dels drets humans, l'antifeixisme i l'ecologisme. Creiem en la participació activa per transformar la societat.

MANDAT

La disciplina a la que es dedica el CIMS és la història social, centrada a Catalunya a partir del 1980 i fins l'actualitat.

Objectius

1. Crear un centre permanent de referència del període històric 1980-actualitat a Catalunya pel que fa als seus moviments socials.
2. Recopilar la documentació històrica i documentar la memòria oral relativa a aquest període històric.
3. Crear un fons documental en forma de col·lecció oberta a tothom qui hi vulgui accedir.
4. Promoure i contribuir a la recerca sobre aquesta temàtica.
5. Difondre la memòria per la transformació social a través de l'exposició permanent, exposicions temporals, activitats formatives, conferències, cursos, commemoracions i altres intervencions.
6. Afavorir el debat i la trobada entre diferents causes, el suport mutu i la cooperació a partir de la memòria.

Públics objectius

El CIMS és un centre obert a tot el públic que el vulgui visitar o hi vulgui participar en qualsevol dels graus d'implicació. El valor del centre depèn justament de la diversitat de participants. Malgrat això, es marca dos públics objectius principals:

1. Persones portadores de la memòria, que van viure de primera mà els continguts que tracta el CIMS. El centre ha de ser un espai co-creat entre aquestes persones, on es puguin expressar i compartir la seva memòria i coneixements, que seran útils als moviments del present. El CIMS es basa en el seu caràcter intergeneracional, connectant generacions d'activistes per poder-ne aprendre.

2. Persones i organitzacions que s'han involucrat als moviments més recentment i que no ho van viure. Inclou:

2.1. Persones i entitats actives en moviments socials actualment. El CIMS els ha de servir per a connectar entre elles, per ampliar la seva capacitat de mobilització i d'acció, com a

espai per fer-se conèixer a la resta de la ciutadania mobilitzada i al món, com a banc d'idees per a l'activisme i per aprendre de les experiències passades i d'altres grups.

2.2. Públic local interessat en conèixer la realitat de Catalunya i, possiblement, involucrar-se en aquestes lluites. El CIMS ha de ser un espai de referència per a tothom qui vulgui informar-se sobre els moviments socials de la Catalunya actual.

2.3. Comunitat educativa: escoles, instituts, escoles d'adults... El CIMS ha de complementar el coneixement impartit al sistema educatiu en l'àmbit de les ciències socials, la història contemporània, l'educació en ciutadania i els valors de la solidaritat, l'antifeixisme, la responsabilitat i la participació activa a la societat. El CIMS ha de poder connectar-los amb entitats, persones i projectes on puguin treballar aquests aspectes, a través de visites, activitats i projectes d'aprenentatge servei.

Per últim, tot i no ser un públic objectiu principal, el CIMS també vol estar obert a **públic estranger que vulgui entendre la societat catalana actual**. Visitar el CIMS els ha de permetre tenir una visió general sobre la societat catalana actual. Molts turistes han sentit a parlar sobre alguns moviments, en els últims anys sobretot sobre l'independentisme, i tenen curiositat per entendre la situació. El centre els ha de permetre tenir una idea de què està passant i entendre quina motivació hi ha darrere. Això ha de permetre crear aliances i enfortir la solidaritat internacional. El públic estranger no seria el públic objectiu per la participació i les activitats que requereixen més consistència, però sí que ho pot ser per les exposicions i activitats puntuals.

IMPLEMENTACIÓ

A continuació, es defineixen alguns aspectes tècnics concrets necessaris per a poder crear el CIMS.

Edifici

L'edifici estarà ubicat al centre de Barcelona, ja que és el punt més fàcilment accessible a un major nombre de la població de Catalunya, com a resultat de l'alta concentració de població i el centralisme en el funcionament del transport públic. Tot i això, cal recordar que, amb l'objectiu de descentralitzar al màxim, activitats, exposicions itinerants i reunions sectorials es durien a terme arreu del territori, als locals de les entitats participants o altres espais adequats.

Amb l'objectiu de concretar al màxim la proposta, aquest apartat està escrit projectant una possibilitat ficcionada.

Tenint en compte els projectes existents i les oportunitats de finançament, el projecte del CIMS encaixaria i afegiria valor al projecte d'Espai Òmnium que actualment està preparant Òmnium amb la intenció d'inaugurar-lo el 2024. Estarà situat als baixos de l'actual Seu Nacional d'Òmnium a Catalunya, al carrer Diputació 276.

És un espai de 874 m² amb diverses sales i espais de reunió on s'hi poden dur a terme activitats contemporàniament¹¹⁶.

Està ben comunicat per poder-hi arribar en transport públic o privat: es troba a 5 minuts a peu de l'estació de tren i metro (L3) de Passeig de Gràcia; a 8 minuts de l'estació de ferrocarrils, tren i metro (L1, L3, L6 i L7) de Plaça Catalunya, a 9 minuts de la parada d'autobusos de Ronda Universitat-Balmes, a 11 minuts de la parada de metro de Diagonal (L3 i L5) i hi ha dos aparcaments a menys d'1 minut a peu.

No és un edifici patrimonial, però està inclòs dins del pla especial pel Sector de conservació de l'Eixample i el Conjunt especial de l'Eixample¹¹⁷. Com que l'Espai Òmnium encara està en procés de creació, no hi ha informació pública sobre els tipus de sales que tindrà i la seva accessibilitat.

¹¹⁶ Òmnium, 2023b

¹¹⁷ Ajuntament de Barcelona, s. d.

Figura 41. Seu Nacional d'Òmnium el 2018. Font: Òmnium (2018).

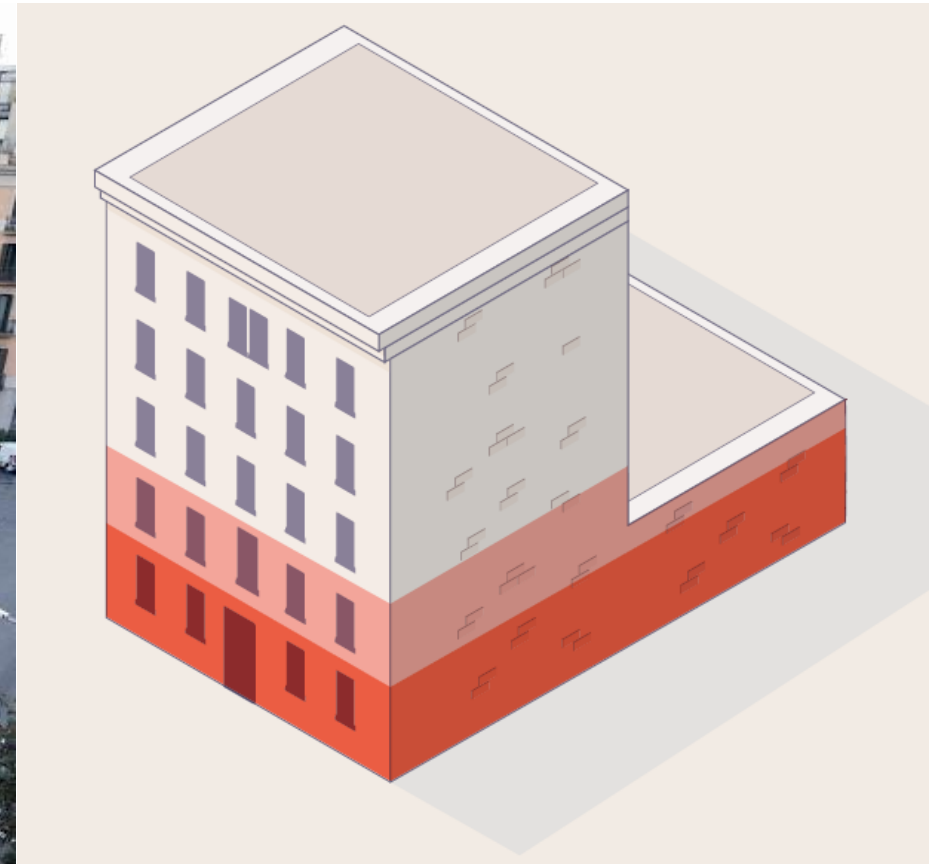

Figura 42. Esquema de l'edifici del carrer Diputació 276 de Barcelona. La planta baixa, marcada en taronja fosc, és l'espai on s'hi ubicarà l'Espai Òmnium. El primer pis, en color salmó, és la Seu Nacional d'Òmnium a Catalunya. Font: Òmnium (2023).

Forma jurídica i governança

El CIMS és una institució sense ànim de lucre però rebutja les estructures jurídiques de gestió pública de l'equipament, ja que es vol evitar que els governs i administracions hi puguin exercir control o pressió, com passa en altres institucions memorialístiques que tracten temàtiques sensibles¹¹⁸. Per aquest motiu, el CIMS serà una associació privada amb forma jurídica de societat cooperativa. És a dir, serà “una societat constituïda per persones que s'associen, en règim de lliure adhesió i baixa voluntària, [...] amb estructura i funcionament democràtic.”¹¹⁹

El funcionament democràtic es basarà en els principis de la Governança Democràtica¹²⁰, assegurant que tothom tingui accés a tota la informació per poder prendre decisions i que la participació es tradueix a la pràctica en una presa de decisions efectiva a través de la democràcia directa. Les persones han de tenir veu en la presa de decisions de tots els àmbits, des d'aquelles de caràcter global que afecten a tot el centre (missió i valors, els estatuts i normes de funcionament, l'elecció d'òrgans representatius, l'aprovació de comptes), els objectius (visió estratègica a llarg termini, pla de gestió a curt termini, pressupostos) i el treball (l'estructura organitzativa, el grau de decisió de les persones sobre la gestió diària de la feina...).

¹¹⁸ Per exemple, els canvis d'enfocament del Born Centre de Cultura i Memòria segons els canvis de govern a l'Ajuntament de Barcelona o fins i tot la insistència del PSC de tancar el centre (Redacció, 19/01/2016) o les destitucions i nominacions de càrrecs directius del Consorci Memorial dels Espais de la Batalla de l'Ebre, del Memorial Democràtic i del Museu Memorial de l'Exili que han seguit els canvis de govern al Departament de Justícia (Públic, 15/08/2021; Públic, 16/09/2021).

¹¹⁹ Dirección General de la Industria y la Pequeña y Mediana Empresa, s. d.

¹²⁰ La Confederació Empresarial del Tercer Sector Social de Catalunya, 2017

Equip

A continuació, s'explica l'equip necessari per a fer funcionar el centre.

ORGANIGRAMA

Tal com fixa la Llei de cooperatives de Catalunya ¹²¹, els òrgans de la societat cooperativa seran l'assemblea general, el consell rector, la intervenció de comptes i el comitè de recursos.

- Assemblea general: formada per totes les persones i entitats associades, cadascuna amb un vot. Expressa la voluntat social a través de les seves decisions que obliguen totes les persones. Una vegada a l'any, se celebra l'assemblea general ordinària, convocada pel Consell Rector. A més d'aquesta, es poden convocar assemblees

extraordinàries quan sigui necessari i assemblees de sectors.

- Consell Rector: òrgan administratiu i representatiu. Està compost per un mínim de 3 persones, sempre elegides per l'Assemblea General, per un període no superior a 4 anys. Els càrrecs poden ser reelegibles una sola vegada llevat que l'Assemblea General en decideixi la reelecció per més períodes.
- Interventors de comptes: s'encarrega de presentar l'informe de comptes anuals i altres documents comptables a l'assemblea.

Altres participants.

- Persones sòcies. Conformen la base social de l'organització. Es reuneixen a l'Assemblea General.

¹²¹ Generalitat de Catalunya, 2015

- Treballadores. Aporten el seu treball i reben una compensació econòmica de manera que conformen una relació laboral.
- Usuàries. Utilitzen els serveis oferts pel CIMS sense ser-ne sòcies.
- Voluntàries. Donen el seu temps i esforç al servei dels objectius de l'organització. Al CIMS, serà sempre un compromís formalitzat perquè pugui ser reconegut, però flexible als canvis necessaris.

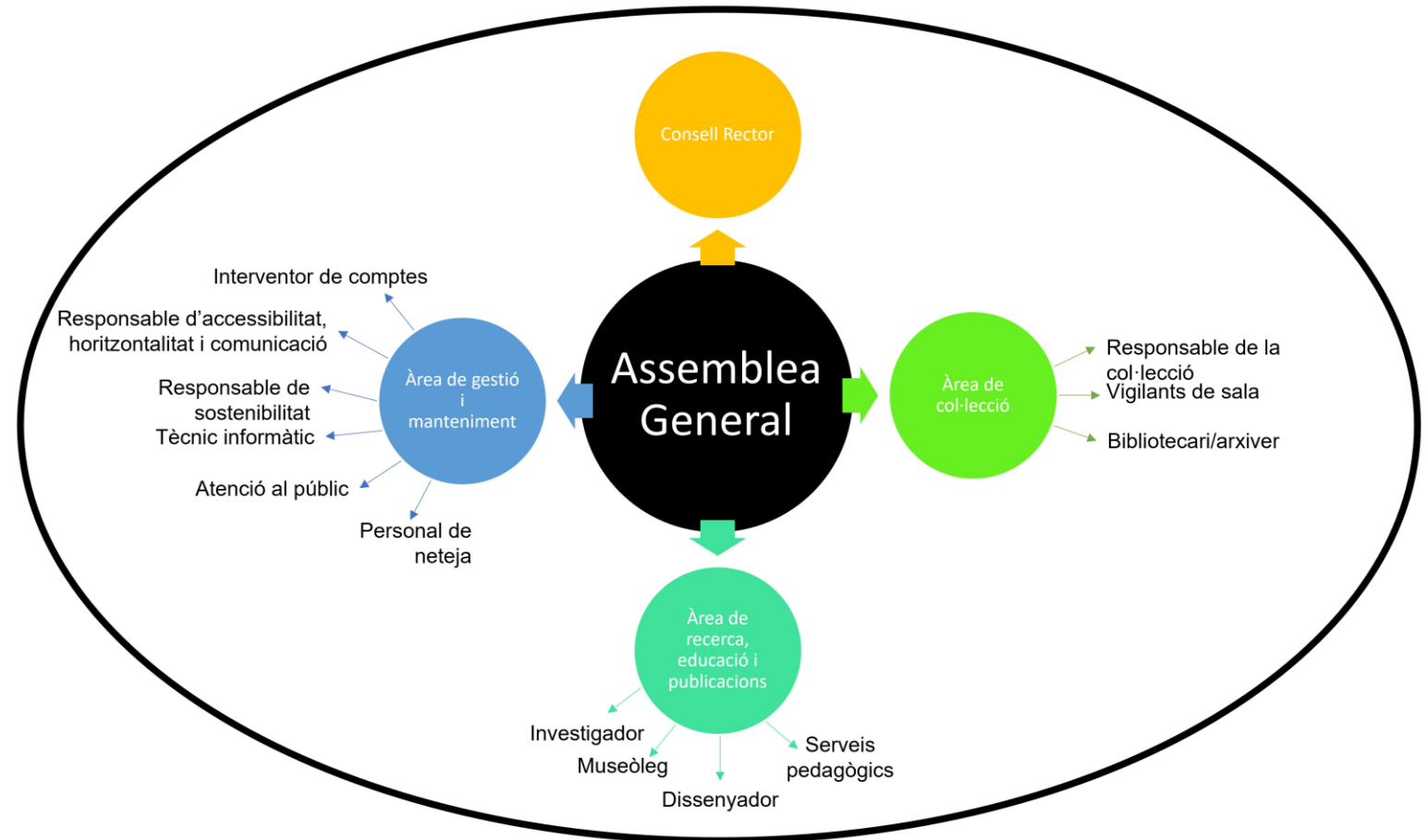

Figura 43. Proposta d'organigrama del CIMS. Elaboració pròpia.

DESCRIPCIÓ DELS LLOCS DE TREBALL

Tothom qui treballi i s'associï al CIMS ha d'encaixar amb les competències de la governança democràtica ¹²²: capacitat de treballar de manera cooperativa, considerant en primera instància els objectius del grup abans dels individuals i assumir responsabilitats derivades dels acords col·lectius.

Concretament, es defineixen els següents perfils professionals.

Àrea de col·lecció:

- 1. Responsable de la col·lecció.** Perfil: conservador-restaurador. Responsabilitats: cerca de material per a la col·lecció, avaluar les donacions, coordinar el grup de resposta ràpida, elaborar els informes d'entrada de cada peça de la col·lecció i els informes de conservació, informar dels requisits de conservació preventiva, controlar les condicions ambientals i la conservació de les peces, intervenir per la

conservació i restauració de les peces si és necessari, gestionar el catàleg de la col·lecció, digitalitzar la col·lecció, gestionar el banc de memòria digital i coordinar el Directori de Persones Experienciades.

- 2. Vigilants de sala.** Perfil: professional. Responsabilitat: seguretat a les sales.
- 3. Bibliotecari/arxiver.** Perfil: biblioteconomia o arxivística. Responsabilitats: atenció als usuaris de la biblioteca i l'arxiu, suport a la recerca, avaluació dels suggeriments d'adquisició.

Àrea de recerca, educació i publicacions:

- 4. Investigador museòleg.** Perfil: estudis en Història, Antropologia, Periodisme, ciències socials o semblants i museologia. Responsabilitats: suport a la recerca, suport a projectes de difusió, suport als projectes d'aprenentatge servei i a d'altres activitats del centre, suport a la redacció d'articles per a la revista anual en línia, coordinar els processos participatius de co-creació de les exposicions

¹²¹ La Confederació Empresarial del Tercer Sector Social de Catalunya, 2017

i les activitats, encarregar-se dels aspectes tècnics de la museografia, suport a la creació d'exposicions en línia, divulgació a la pàgina web i a les xarxes socials, organització de commemoracions, suport a les iniciatives d'acció a l'espai públic i suport als projectes d'aprenentatge servei en els seus aspectes relacionats amb la divulgació. Conjuntament amb altres persones, forma part del tribunal d'avaluació dels treballs candidats al Premi de Treball de Recerca de Batxillerat.

5. Dissenyador. Perfil: disseny gràfic, comunicació audiovisual o semblants. Responsabilitats: ajudar a la creació de contingut audiovisual per al banc de memòria i les activitats o exposicions, elaborar el catàleg de les exposicions, disseny dels llibres publicats pel centre i maquetació de la revista anual en línia.

6. Serveis pedagògics. Perfil: Història, Antropologia, Periodisme, ciències socials, ciències de l'educació o semblants. Responsabilitats: dissenyar, dur a terme i avaluar activitats educatives i d'aprenentatge servei, visites guiades, organitzar les activitats de formació, contactar amb conferencians i convidats, oferir suport metodològic als conferencians per crear espais d'aprenentatge més horitzontals.

Àrea de gestió i manteniment:

7. Interventor de comptes. Perfil: economia o gestió d'empresa. Responsabilitats: gestió econòmica del centre, redactar de l'informe anual i presentar-lo a l'Assemblea General i transparència.

8. Responsable d'accessibilitat, horitzontalitat i comunicació. Perfil: coneixements específics en accessibilitat. Responsabilitats: avaluar i millorar l'accessibilitat al centre i a les seves activitats, elaborar els plans d'accessibilitat, avaluar i millorar l'horitzontalitat i els processos participatius del centre, comunicació interna, assegurar que tothom compta amb tota la informació necessària per a prendre decisions de manera informada, comunicació amb altres entitats i comunicació amb la premsa.

9. Responsable de sostenibilitat. Perfil: coneixements sobre ecologisme. Responsabilitats: avaluar i millorar la sostenibilitat del centre i les seves activitats, elaborar els Plans de sostenibilitat, presentar els Plans de sostenibilitat i els seus resultats a l'Assemblea General.

10. Tècnic informàtic. Perfil: informàtica. Responsabilitats: creació i manteniment de la pàgina web, l'emmagatzematge de dades i els motors de cerca del banc de memòria.

11. Atenció al públic. Perfil: administratiu. Responsabilitats: venda d'entrades, gestió de reserves, contacte amb entitats, botiga, altres contactes amb els visitants, obrir i tancar el centre i preparar els espais en cas d'activitats especials.

12. Personal de neteja. Perfil: professional. Responsabilitat: neteja de l'espai.

Recursos econòmics

A continuació, es resumeix la procedència i destí dels recursos econòmics del CIMS.

PROCEDÈNCIA DELS INGRESSOS

Com s'ha explicat anteriorment, el CIMS no hauria de dependre de l'administració pública per mantenir la seva independència i capacitat crítica i d'acció. Per aquest motiu, les subvencions provinents d'administració pública no haurien de suposar més d'un 15% dels ingressos de manera que, si es retiren aquestes ajudes sobtadament, no suposi un gran impediment per a continuar amb el projecte.

Per tant, el CIMS es finançaria a través de les aportacions directes

d'entitats i socis, mecenatge, la cafeteria i la botiga. En el cas de poder-lo dur a terme conjuntament amb l'Espai Òmnium, també rebria finançament d'Òmnium, entitat amb més de 190.000 socis¹²³.

No es cobrarà entrada a la taquilla perquè no suposi una barrera d'accés als visitants i perquè això tendeix a desafavorir la visita dels segments de la població que no acostumen a visitar museus, a qui el CIMS vol arribar. A més, d'aquesta manera s'afavoreix que els visitants entenguin allò que veuran a l'exposició com a patrimoni públic, també seu, i l'espai del CIMS com a lloc on poden tornar repetidament tants cops com vulguin¹²⁴.

Per altra banda, també s'han de contemplar les aportacions en espècie per part de col·lectius i individus participants. Això inclou donacions de material i testimoni oral, a més de la participació voluntària al centre.

¹²³ Òmnium, s. d. a

¹²⁴ Loran i Gili, 2009

DESTÍ DE LES DESPESES

Els ingressos es destinarien als següents àmbits.

1. Administració del centre: salari del personal, formació, subministres (aigua, llum), neteja, pàgina web, impostos.
2. Col·lecció: conservació, manteniment del banc de testimonis.
3. Programació: exposicions, processos col·laboratius (hi ha casos on s'ha de pagar a les persones participants per la seva col·laboració, perquè la participació no depengui de qui pot donar el seu temps sense cobrar), conferenciants, talleristes, organització d'inauguracions i trobades.
4. Relacions amb la comunitat i comunicació.
5. Fons de contingència: emergències.

A continuació, es detalla un exemple de pressupost anual realitzat a partir dels sous mitjans per a cada feina, els pressupostos de 2022 d'altres museus de Catalunya i els costos de serveis oferts a Internet.

- Administració
 - Salaris de serveis fixos
 - Personal de seguretat: 95.000€
 - Personal de neteja: 40.000€
 - Personal d'atenció al públic: 45.000€
 - Responsable de la col·lecció: 32.000€
 - Bibliotecari/arxiver: 27.000€
 - Investigador museòleg: 32.000€
 - Dissenyador: 12.000€ (depèn dels projectes)
 - Serveis pedagògics: 48.000€ (depèn de les hores i els projectes)
 - Interventor de comptes: 12.000€
 - Responsable d'accessibilitat, comunicació i horitzontalitat: 32.000€
 - Responsable de sostenibilitat: 3.500€ (afegit al sou de les altres tasques que dugui a terme aquesta persona)
 - Tècnic informàtic + domini web: 33.500€
 - Subtotal: 443.500€
- Consum de serveis a l'edifici
 - Aigua, energia i telèfon: 17.000€
 - Seguretat: 2.000€
 - Despeses postals i missatgeria: 1.500€
 - Transports: 1.000€
 - Assegurances: 3.000€
 - Subtotal: 24.500€
 - Formacions dels empleats: 2.000€
 - Despeses per serveis bancaris: 800€
 - Auditoria: 450€
- Col·lecció
 - Adquisició de peces per la col·lecció o llibres: 200€
 - Manteniment i conservació preventiva: 5.350€
 - Conservació i restauració: 5.200€
- Programació
 - Exposicions temporals: 400.200€

- Organització de formació (conferències, cursos, debats...):
15.000€
- Publicacions: 3.000€
- Altres recursos de participació: 1.500€
- Recursos d'accessibilitat: 3.200€
- Relacions amb la comunitat i comunicació
 - Publicitat i difusió: 15.000€
 - Comunicació i transparència: 1.200€
- Fons de contingència (emergències): 150€

Total: 1.321.450€ + impostos.

LÍNIES DE TREBALL I PROGRAMES

Les línies de treball del CIMS es poden organitzar en les tres categories clàssiques d'acció als museus: col·lecció, recerca i divulgació. Malgrat això, per les característiques del CIMS, hi ha programes que es podrien encasellar a més d'una de les categories. S'han organitzat segons aquestes categories principals, però a les properes pàgines s'explicarà més detalladament en què consisteix cadascun d'elles i com alguns podrien considerar-se també part d'una altra categoria.

A més d'aquestes tres categories, s'ha considerat necessari afegir-ne una quarta corresponent a la gestió del propi centre. Tot i que normalment es tracta d'un requisit per al funcionament del museu i per a que aquest pugui dur a terme les seves línies de treball, i per tant no és una línia de

treball per si mateixa, en el cas dels CIMS sí que és un objectiu assegurar i millorar el model organitzatiu i de presa de decisions del centre, perquè sigui més inclusiu, horitzontal i respongui a les necessitats de la societat i del centre eficientment. El model de gestió del centre, l'accessibilitat i la sostenibilitat són part del projecte del CIMS, per tant s'han de contemplar entre les seves línies de treball.

Seguidament s'enumeren les línies de treball, que s'explicaran a continuació.

1. Documentació i col·lecció

- a. Adquisició de col·lecció i d'arxiu
- b. Conservació de la col·lecció i l'arxiu
- c. Banc de memòria
- d. Biblioteca especialitzada
- e. Directori de Persones Experienciades

2. Recerca i publicacions

- a. Suport a la recerca
- b. Premi de Treball de Recerca de batxillerat en memòria històrica recent
- c. Publicació de llibres i catàlegs d'exposicions
- d. Publicació de la revista anual

3. Divulgació

- a. Exposició permanent
- b. Exposicions temporals i itinerants
- c. Exposicions en línia i divulgació de la col·lecció a Internet
- d. Projectes d'aprenentatge servei
- e. Commemoracions i plaques
- f. Formació

4. Gestió

- a. Assegurar que tothom pot participar adequadament i en igualtat de condicions a la presa de decisions.
- b. Horitzontalitat
- c. Sostenibilitat

DOCUMENTACIÓ I COL·LECCIÓ

La col·lecció del CIMS inclourà, per una banda, una col·lecció física d'objectes (material gràfic, pancartes, fotografies, documentació escrita, materials utilitzats...) i, per l'altra banda, un banc de memòria que reculli el testimoni oral.

Tot seguit es defineixen les línies d'actuació en l'àmbit de la documentació i col·lecció.

Adquisició de col·lecció i d'arxiu

La cerca i adquisició de material físic per a la col·lecció i la documentació d'arxiu es durà a terme de tres maneres. En primer lloc, a través de la recerca de material gràfic, fotografies i altres objectes rellevants i representatius per a la col·lecció i l'arxiu del CIMS a possibles propietaris (administracions, entitats, persones individuals...). En segon lloc, aquesta adquisició també pot ser el resultat de donacions dels seus propietaris. Per últim, el CIMS comptarà amb un grup de resposta ràpida per documentar els esdeveniments contemporanis, tal com s'ha explicat als referents internacionals d'aquest treball (veure pàgina 51).

Al moment en que entri una peça nova a la col·lecció, ja sigui material o un testimoni audiovisual, s'elaboraran dos documents. El primer és una fitxa d'inventari on hi consta tota la informació de la peça: nom de la institució, número d'inventari, nom de l'objecte, breu descripció i tipologia de l'objecte, material, mides, datació, autor, moviment/temàtica, font d'ingrés i informació complementària, acompanyat d'una documentació descriptiva i fotogràfica detallada. El segon document és un informe sobre el seu estat de conservació.

Conservació de la col·lecció i l'arxiu

El CIMS ha de tenir un programa de gestió de col·leccions i conservació que tingui en compte tots els aspectes relatius a la seguretat, la conservació preventiva i, en els casos en que sigui necessari, les intervencions de conservació i restauració. Tots els objectes i testimonis audiovisuals han d'estar correctament etiquetats, catalogats i emmagatzemats. Les tasques de conservació es detallen a continuació.

1. Elaboració d'informes de conservació. Quan entra una nova peça a la col·lecció del centre, s'han d'elaborar la fitxa i un informe de conservació. Aquest document ha d'indicar el seu estat de conservació, si és necessària una intervenció i les condicions mediambientals, d'emmagatzematge i de presentació que requereix l'objecte segons els criteris de la conservació preventiva. Això també és necessari per a la conservació dels materials digitals, com ara els testimonis audiovisuals o els documents gràfics publicats online, que han de tenir en compte la conservació del suport digital.
2. Compliment dels criteris de seguretat i conservació preventiva. Un cop al centre, les peces de la col·lecció i l'arxiu, tan si estan exposades

com emmagatzemades, han de complir els criteris de seguretat: les sales han d'estar condicionades amb detectors, alarmes, objectes d'intervenció immediata, tenir les condicions ambientals i lumíniques correctes i estar vigilades per persones que coneixen la normativa de seguretat i què fer en cas d'emergència. Cada cert temps (indicat a l'informe d'arribada, segons el material), la persona encarregada de la conservació ha de revisar les peces per assegurar que continuen en bon estat i avaluar si es compleixen correctament les mesures de conservació.

3. Control de les condicions ambientals. El centre haurà de tenir sistemes de detecció i mesura per conèixer permanentment les condicions ambientals, que es guardaran en un registre, i tenir mecanismes de correcció ambiental si l'ambient de l'edifici no és adequat.
4. Digitalització. Com a mesura de conservació i de difusió, el CIMS digitalitzarà la seva col·lecció.

Banc de memòria

El banc de memòria és la part immaterial de la col·lecció i l'arxiu, on s'hi recull la memòria oral. Es tractarà d'un cercador web obert a tothom a través del qual es pot accedir als testimonis. S'hi inclouran entrevistes ja existents (en vídeo o per escrit) a més de vídeos creats expressament pel banc de memòria del CIMS. Cada recurs del banc de memòria anirà associat a la seva categoria temàtica i a un hipervincle als recursos de l'arxiu relacionats.

Des del CIMS es buscaran persones que puguin donar el seu testimoni i s'animarà a tothom que pugui a contribuir-hi. Perquè sigui fàcil contribuir aportant un testimoni, des del cercador web es veurà fàcilment un apartat dedicat a la donació de testimoni, on s'hi explicarà el format i les qüestions formals pertinents, com poden ser els drets d'imatge, i s'hi indicarà el contacte e-mail i telèfon de la persona del CIMS que s'encarregarà d'ajudar-los.

Biblioteca especialitzada

El CIMS comptarà amb una biblioteca especialitzada en moviments socials a partir de la Transició fins a l'actualitat. Aquí s'hi podran trobar les publicacions que editi el CIMS i altres publicacions que es vulguin posar a disposició de les persones interessades en la temàtica. La biblioteca del CIMS durà a terme les següents tasques.

1. Accés i atenció al públic que vulgui consultar les col·leccions els dies i horaris establerts.
2. Atenció a les consultes dels usuaris a través de telèfon, correu electrònic o formulari de consulta.
3. Sol·licitud i reserva de documentació. Es pot sol·licitar la documentació de manera no presencial, amb un mínim de 48 hores d'antelació, a través del telèfon, el correu electrònic o el formulari, per trobar la documentació preparada quan es vingui presencialment.
4. Espai de consulta al centre i préstec personal.
5. Adquisicions bibliogràfiques. Tothom pot suggerir la compra de publicacions que considerin necessàries pel CIMS.

Directorori de Persones Experienciades

Com que el CIMS és un espai que parteix de la memòria, ha de comptar amb recursos més enllà dels arxius o biblioteques clàssics que permetin als investigadors tenir accés a les fonts. Per fer-ho, el CIMS tindrà un Directori de Persones Experienciades¹²⁵. Es tracta d'una llista on s'hi poden apuntar persones portadores de memòria que passen a ser voluntàries per ser contactades. D'aquesta manera, una persona o entitat que vulguin conèixer més sobre un moviment poden posar-se en contacte amb una o més persones que ho van viure.

RECERCA I PUBLICACIONS

Per afavorir la recerca i les publicacions en aquesta temàtica, el CIMS durà a terme les tasques que s'expliquen a continuació.

Suport a projectes de recerca, activitats commemoratives i de difusió

El CIMS donarà suport a la recerca en història social i moviments socials que s'hagin desenvolupat totalment o parcialment a partir de 1980. Per fer-ho, facilitarà l'accés a la col·lecció del centre i als recursos dels quals disposa. En els casos en que es demani, també pot donar suport pel que fa a la metodologia de recerca històrica i de memòria, perquè tothom que hi tingui interès pugui desenvolupar la seva recerca encara que no tingui estudis en història.

¹²⁵ Traducció provisional dels termes anglesos “phonebook”, “person-to-person network” i “skill model” partint de la idea proposada per Ivan Illich a *Deschooling Society* (1971).

Premi de Treball de Recerca de batxillerat

Per afavorir l'interès i la recerca en aquesta temàtica, cada any el CIMS premiarà els treballs de recerca de qualitat duts a terme per estudiants de 2n de batxillerat aquell el curs acadèmic sobre les temàtiques tractades als CIMS.

Tots els treballs presentats al premi seran avaluats d'acord amb els criteris de qualitat de la recerca i interès de la temàtica tractada. El premi consisteix en un diploma, la publicació del treball en línia i la producció d'un vídeo divulgatiu, com pot ser una entrevista o una petita presentació on l'estudiant tingui l'oportunitat d'explicar la seva recerca, que es publicarà a la pàgina web i les xarxes socials del CIMS i es farà arribar a la xarxa de televisions locals de Catalunya.

Tots els treballs participants que superin els estàndards de qualitat del centre poden optar, amb ajuda del CIMS si cal, a publicar el resultat de la seva recerca en forma d'article a la revista anual del centre.

Publicació de llibres i catàlegs d'exposicions

Com a resultat de les recerques que es duguin a terme amb el CIMS, el centre pot publicar llibres que les divulguin. Es publicaran també els catàlegs de les exposicions per preservar-les i continuar difonent-ne la temàtica un cop acabada la durada de l'exposició. El centre donarà gratuïtament un catàleg a cada persona i entitat que hagi participat en la creació de l'exposició.

Publicació de la revista anual

Cada any, el CIMS publicarà una revista en línia amb articles que tractin sobre la memòria històrica dels moviments socials des del 1980. S'hi poden publicar els resultats de recerques dutes a terme a o en col·laboració amb el CIMS, però també està oberta a investigadors externs.

DIVULGACIÓ

Exposició permanent

Al CIMS hi haurà una exposició permanent que repassarà els principals moviments socials des del 1980 a l'actualitat a Catalunya a través d'un recorregut no-lineal. L'objectiu de l'exposició permanent és divulgar el coneixement sobre aquests moviments, les seves raons i les seves estratègies de lluita, posant èmfasi en els vincles entre diferents moviments i col·lectius. D'aquesta manera, l'exposició permanent ha de servir per a conscienciar i inspirar els visitants, donar una idea de l'ampli ventall de lluites que es desenvolupen actualment i ser un espai d'aprenentatge per a l'activisme actual.

L'exposició ha de ser inspiradora, participativa i personalitzada.

Exposició inspiradora:

L'exposició permanent ha d'inspirar els visitants a participar activament a la transformació de la societat. Per una banda, el visitant ha de veure que

és possible organitzar-se per canviar el curs dels esdeveniments, no veure's a si mateix com a un espectador passiu que només rep les decisions que prenen altres, sinó veure's com a agent actiu capaç d'organitzar-se per fer valdre la seva opinió. Per altra banda, veient exemples de mobilització ciutadana, l'exposició ha de permetre al visitant aprendre sobre com organitzar-se i ha de servir com a banc d'idees de mobilització i protesta.

Exposició participativa:

L'exposició permanent haurà sigut co-creada amb totes les entitats que vulguin participar d'aquest procés i estarà oberta a revisions, canvis i afegits futurs. A més, la participació no ha d'acabar a l'etapa prèvia. L'objectiu del CIMS és ser un espai de debat i intercanvi d'idees, per tant, aquest aspecte també ha de ser present durant l'exposició i ha d'animar a continuar-ho després de visitar-la, ja sigui a través de la pàgina web, les xarxes socials, consultant el banc de memòria o participant en activitats del centre.

Durant la visita, l'exposició ha d'animar als visitants a participar i ha de crear espais on fer-ho. No es tracta només de crear una il·lusió de participació, on el visitant afegeixi una informació que després no serà llegida; sinó de crear una exposició on la participació dels visitants aporti a millorar-la i crear coneixement útil per a tothom.

Per que els mecanismes de participació tinguin èxit, han d'animar als visitants a participar-hi amb una proposta plausible i on se'ls valori, permetent una diversitat de respostes i formats i on tinguin prou temps, comoditat i eines fàcils d'entendre i d'utilitzar necessàries per fer-ho. Això inclou donar als visitants prou seguretat en si mateixos perquè es vegin capaços de contribuir-hi. Perquè es doni aquesta seguretat, la participació ha de preguntar al visitant pel seu coneixement i les seves experiències, no quant han entès del coneixement de la institució, i se'ls ha de donar informació clara de com poden participar i com s'exposarà o s'utilitzarà allò que creïn. Per tot això, els espais de participació de l'exposició han de tenir en compte tres aspectes principals.

En primer lloc, a més de participar creant contingut (escriure, afegir idees pròpies, intervenir directament), l'exposició ha de preveure participar de més maneres, a través de tots els diferents tipus de participació possible: la crítica (valorar, ressenyar, comentar, fer propostes de millora) i la col·lecció (organitzar temes, fer llistes, connectar problemes amb solucions, senyalar vincles), a més de tenir en compte que hi haurà visitants que només faran d'espectadors (llegir, mirar vídeos, visitar espais)¹²⁶.

Per exemple, al final de l'exposició, hi pot haver un espai participatiu per reflexionar conjuntament sobre les estratègies de protesta i mobilització. Després d'haver vist testimonis explicant les seves experiències participant en diferents tipus de mobilitzacions i recordant experiències pròpies, l'exposició pot plantejar alguns dels problemes que tenen certes estratègies o com aborden diferents objectius. Aleshores, pot convidar al visitant a compartir les seves opinions amb preguntes reals que poden sorgir a l'hora de decidir quina estratègia triar. Quan es busca captar

¹²⁶ Simon, 2010

l'atenció i conscienciar, es pot preguntar "recordes alguna protesta que t'hagi impactat o t'hagi cridat l'atenció?" o, si es vol buscar una manera original d'obstruir el pas per aturar algun esdeveniment, es pot preguntar "què faries per...?". En un espai com aquest, s'hi pot participar de diverses maneres:

1. Creació: compartint el record, experiència, idea o opinió en format audiovisual, escrit o dibuixat.
2. Crítica: fer preguntes, afegir comentaris, respondre altres comentaris, votar comentaris amunt o avall en ordre d'aparició segons l'interès, destacar allò que els ha semblat més interessant o innovador.
3. Col·lecció: agrupar els vídeos, escrits i dibuixos en llistes temàtiques (per exemple, "estratègies de desobediència civil no-violenta", "mobilitzacions que s'han resolt fent...", "com cridar l'atenció", "mobilitzacions amb impacte emocional per convèncer" o "estratègies que tenen el problema de..."), connectar problemes amb solucions, ajuntar contrastos o situacions similars que es poden complimentar entre si.

4. Espectadors: mirar, llegir, escoltar i tornar a casa amb noves idees que els podran ser útils al futur.

Aquests altres tipus de participació no sempre es tenen en compte als espais participatius de les exposicions, però són indispensables per a millorar la qualitat de l'activitat. L'objectiu de la participació no és només crear més quantitat de contingut, sinó que, gràcies a altres visitants que organitzin, valorin, prioritzin i discuteixin el contingut generat, es pugui crear conjuntament un coneixement que sigui valuós per a la institució i per als visitants, de manera que es faciliti a cadascú accedir al contingut que li interessi més¹²⁷. El resultat de la participació ha de ser útil a:

1. La institució i els seus associats (entitats, activistes): escoltar veus i opinions diverses que poden no estar representades entre els socis del centre però que formen part de la societat que vol servir, conèixer les seves experiències i problemes i com els han solucionat, recollir memòria oral, prendre consciència de què falta a l'exposició i rebre informació sobre els interessos del públic que permeti millorar la programació i el màrqueting.

¹²⁷ Simon, 2010

2. Els participants (els qui participen al recurs participatiu): aprofundir la reflexió, veure la seva creació exposada en un espai públic on es farà sentir la seva veu i on es valora la seva aportació, experiència memorable, possibilitat d'interactuar amb altres persones que hi han participat i crear un espai de debat.
3. L'audiència (qui no participa o encara no ha participat): exposició més completa i de millor qualitat, mostra la creació la comunitat.

Per aconseguir una participació activa en aquesta direcció, l'exposició ha de valorar l'aportació dels participants, deixant clar que allò que comparteixin té interès i utilitat, i ha d'anar acompanyada d'una explicació on es demostrï que les creacions compartides s'utilitzaran, una explicació de com s'utilitzaran, on s'emmagatzemaran i la informació pertinent relativa a la propietat intel·lectuals de la creació. Per últim, també s'ha de donar les gràcies als participants.

El segon aspecte que han de tenir en compte els elements participatius de l'exposició és que no n'hi ha prou amb crear un espai amb llibertat

absoluta; l'exposició ha de donar prou recursos de suport i tasques definides (*scaffolding*) per guiar al visitant i que s'atreveixi a participar. Donar directrius ajuda al visitant a saber com participar, a sentir-se segur de les seves capacitats de fer-ho i millora la qualitat de la creació. Alhora, però, les directrius han de ser prou obertes com per deixar que cadascú hi pugui participar a la seva manera.

Per últim, el tercer aspecte a tenir en compte als elements participatius és que els visitants han de poder veure la seva contribució afegida a l'exposició immediatament. Sempre que sigui possible, és preferible que aparegui directament sense haver d'esperar un vist-i-plau del centre o altres processos que facin que el visitant no arribi a veure la seva contribució formant part de l'exposició. En els casos en que no hi pugui aparèixer immediatament, per exemple si s'ha d'editar o formar part d'una creació col·lectiva final, s'ha de comunicar amb claredat com funcionarà, per què és així i informar al visitant quan aparegui. Per exemple, es pot enviar un correu electrònic al participant animant-lo a tornar per veure-ho.

Exposició personalitzada:

L'exposició ha de ser capaç d'oferir una experiència personalitzada a cada visitant, segons els seus interessos i expectatives. A l'exposició permanent hi ha dos tipus de recursos que permeten fer-ho.

Per una banda, molts dels recursos museogràfics utilitzats al llarg de l'exposició permeten interactuar-hi de maneres diferents. Els textos tenen diferents nivells de lectura reflectits en la mida de la lletra i la seva centralitat al disseny gràfic, que permet que els visitants triïn el nivell d'aprofundiment. Les pantalles per escoltar als testimonis poden permetre triar entre una diversitat de vídeos que encarin el tema des de diferents punts de vista o tractin diferents subtemes. Als recursos participatius, el visitant pot guiar-se per les llistes, valoracions, comentaris i ressenyes d'altres usuaris.

Per altra banda, el CIMS crearà recursos específics per a respondre a les necessitats de diferents perfils. A continuació s'han proposat 7 perfils, però els perfils de visitants i les seves necessitats s'estudiaran a partir de la realitat i sempre se'n podran afegir de nous.

1. **Visitant que vol tenir una visió general en un temps limitat o que necessita controlar quant de temps durarà la visita.** Aquest és un visitant que no ve amb un únic interès particular i vol tenir una visió general de l'exposició, però que té una limitació de temps o necessita saber quanta estona durarà des d'abans de començar, com pot ser el cas de persones amb trastorn d'espectre autista.
 - a. A través de fulletons i guies en línia, el CIMS proposarà recorreguts de 30 minuts i 1 hora de durada, de manera que no es perdin els punts considerats imprescindibles.
 - b. Aquest recorregut i les peces estrella de la col·lecció estaran ben marcades, ja que aquests visitants no poden perdre temps buscant i, a més, és útil per a tothom que visiti el centre.
 - c. La guia digital pot acompanyar la visita amb explicacions resumides. Entre les opcions de maneres de rebre l'explicació, pren importància l'audioguia, ja que permet escoltar mentre s'observen les peces i imatges exposades.

- c. El fullet pot portar un codi QR que doni accés a més continguts de la pàgina web del museu. D'aquesta manera, un cop a casa o quan tinguin més temps, els visitants poden continuar aprofundint sobre el que han vist a la visita. El QR no dirigirà simplement a la pàgina web del centre, sinó a un recurs específic creat per als visitants que hagin seguit aquest recorregut, de manera que es pugui basar en complementar allò que han pogut veure a l'exposició.
- d. A més, tots els recursos proposats per aquest tipus de visitants acabaran convidant-los a tornar.

2. Visitant que busca informació sobre un moviment en concret. Aquesta persona potser busca com pot enfrontar-se a una situació en concret, està investigant o fent un treball d'estudis sobre una temàtica o vol conèixer en més detall una causa sobre la que té poca informació.

- a. Tenint en compte que l'exposició segueix un recorregut no-lineal, podrà dirigir-se directament a la temàtica que li interessi. Cada àmbit museogràfic corresponent a un moviment ha de ser clarament visible i distingible dels altres,

per exemple per ser d'un color diferent i trobar-se sota un títol que permeti identificar-lo clarament.

- b. A més, a l'entrada hi pot haver un mapa que ajudi a identificar les zones.
- c. Per poder aprofundir en els objectius del CIMS, hi poden haver fulletons o guies en línia accessibles des d'un codi QR sobre les diferents temàtiques. Aquests fulletons i guies serviran per complementar la visita a aquell àmbit museogràfic, però sobretot també per senyalar connexions amb altres àmbits de l'exposició. Per exemple, si algú està interessat en el moviment LGBTQIA+, la seva visita no serà únicament en aquest àmbit, ja que el fullet i la guia li indicaran algun apartat en concret d'altres àmbits on hi ha participat el moviment LGBTQIA+, com pot ser el feminisme i l'antimilitarisme, o que té especial rellevància per al moviment, com pot ser el cas del sensellarisme juvenil de persones LGBTQIA+ a qui han fet fora de casa o l'atur de les persones trans.

3. Visitant interessat en els mètodes de lluita. Aquest visitant vol conèixer diferents estratègies de lluita, potser perquè busca idees per poder aplicar amb la seva entitat. La visita serà transversal a tots els àmbits però se centrarà en veure diferents estratègies de protesta i mobilització, què ha fet cada moviment per solucionar els seus problemes, quines repercussions han tingut les seves accions i com ho van preparar. Per contra, no es fixarà en altres aspectes com les motivacions i explicacions ideològiques de les lluites.

- a. El fullet i la guia digital dirigirà aquests visitants i els indicarà quins vídeos o recursos interactius triar sobre aquest tema.
- b. El fullet tindrà un codi QR que dirigirà a l'arxiu digital i el banc de testimonis per accedir als recursos etiquetats com a estratègies de lluita. La guia digital també inclou un enllaç a aquest contingut al final del recorregut.
- c. Al final, s'informarà al visitant sobre el Directori de Persones Experienciades.

4. Visitant que vol conèixer una zona del país. Podrà triar un recorregut, guiat per un fullet o guia digital, que recull les lluites d'una de les

vegueries de Catalunya.

5. Visitant interessat en una temàtica d'actualitat. Aquests visitants poden buscar conèixer el context o obtenir més informació per desenvolupar una opinió sobre un debat emergent. A través de recursos com la guia digital i els fulletons, se'l pot dirigir als apartats rellevants per a aquella discussió.

6. Centres d'educació primària, secundària i formació d'adults. Les visites per a centres educatius han d'estar adaptades a l'edat, els coneixements dels visitants i a la relació amb el temari. Per acompanyar-los, s'ofereixen els següents serveis.

- a. Material didàctic per preparar la sortida abans de venir al CIMS i per continuar treballant-la al tornar. Això ha de permetre al mestre o professor generar interès als estudiants, enllaçar els continguts amb allò que s'estigui treballant a classe i, a la tornada, aprofundir en allò que els hagi interessat. També ha d'ajudar als grups d'alumnes que participaran a les activitats d'aprenentatge servei començar-se a formular les preguntes i interessos que generaran el projecte.

b. Les escoles i instituts podran visitar l'exposició permanent en dies on altres alumnes hi estaran fent de mediadors al finalitzar el seu projecte d'aprenentatge servei. D'aquesta manera, els alumnes mediadors tindran l'oportunitat de trobar com encaixa el seu projecte a l'exposició i explicar-ho als visitants, mentre que l'alumnat visitant podrà veure com altres alumnes han treballat, què els ha interessat i els resultats que han obtingut. Gràcies a aquesta mediació, es reforça el sentit d'utilitat pública de l'aprenentatge servei i permet a l'alumnat visitant parlar en persona sobre els continguts de l'exposició amb persones de la seva edat que els han treballat.

7. Gent gran i acompanyants. A les persones grans i els grups intergeneracionals, se'ls ofereix una visita amb una mirada atenta a la implicació de les persones de la tercera edat als moviments socials, amb l'objectiu de trencar amb la falsa idea que les lluites les lideren els joves i que les persones es tornen més conservadores amb l'edat.

a. Fullet i guia digital que guien els visitants en un itinerari on s'hi

destaquen la mobilització de les persones de la tercera edat.

b. Ha d'estar clarament indicat que, igual que pels altres itineraris, es pot agafar a l'entrada de les sales una cartolina DIN-A3 amb les explicacions resumides escrites en lletra gran i lectura fàcil. També es pot seguir amb audioguia.

A l'apartat 4.8 d'aquest treball s'hi inclouen les rúbriques d'avaluació del centre. A partir d'aquestes avaluacions i l'observació dels públics, es podran indicar altres perfils a qui dirigir-se.

Exposicions temporals i itinerants

El CIMS tindrà un espai per a exposicions temporals, que poden ser també itinerant per no centralitzar-se tant a Barcelona. Les exposicions temporals poden servir per tractar temes que no s'hagin pogut tractar a l'exposició permanent, per aprofundir en algun d'ells o per fer propostes amb altres formats, com poden ser exposicions més artístiques o experimentals.

Les exposicions temporals poden ser creades per entitats sòcies, i que el CIMS simplement els ofereixi l'espai on exposar-les i oferir-los material museogràfic o cert grau d'ajuda en qüestions purament museogràfiques, o poden ser co-creades entre diferents grups des del CIMS.

Sovint, les exposicions temporals no seran divulgació sinó també recerca, perquè poden tractar d'explicar temàtiques des de la memòria, no basant-se en publicacions preexistents. Per tant, el procés de creació de l'exposició serà també un procés de recerca, que després es publicarà en forma de l'exposició, el catàleg de l'exposició i possiblement també a la

revista anual del CIMS.

Es regalarà un catàleg de l'exposició a les entitats i persones que hagin participat a la creació de l'exposició, i una còpia es quedarà a la biblioteca del CIMS.

Exposicions en línia i divulgació de la col·lecció a Internet

La pàgina web del CIMS ha de servir per fer pública la memòria amb la que treballa. A més del banc de memòria, des de la pàgina web es podrà accedir a un resum de l'exposició permanent en línia, exposicions temporals passades i la col·lecció digitalitzada.

A partir de les peces de la col·lecció i altres recursos digitals, hi ha l'oportunitat de crear exposicions temporals en línia per explicar diferents temes o narratives des de diferents punts de vista. S'obrirà l'oportunitat de crear una exposició virtual "remix", presentant una nova narrativa a partir de les peces de l'exposició.

El CIMS també serà present a altres plataformes que permeten compartir continguts, com Google Arts & Culture, les principals xarxes socials (Instagram, Twitter, Facebook, YouTube) i a les xarxes descentralitzades (Mastodon, PeerTube).

Els objectes de la col·lecció es digitalitzaran i compartiran en forma de fotografies amb llicència cc-by-nc, és a dir, que es puguin compartir, reutilitzar i crear obres derivades però no es puguin utilitzar amb finalitats comercials. Per altra banda, el banc de testimonis tindria una llicència més restrictiva del tipus cc-by-nc-nd, ja que hi apareixen experiències personals de persones i d'aquesta manera es permet compartir-les però se les protegeix perquè no s'utilitzin les imatges sense el seu permís¹²⁸.

Projectes d'aprenentatge servei

Com a activitat de recerca i alhora de divulgació, el CIMS oferirà projectes d'aprenentatge servei als centres educatius. A través de dur a terme la seva pròpia recerca, l'alumnat estarà aprenent com fer recerca,

el temari comprès en el treball, adquirirà consciència social i els valors que s'hi relacionen, alhora que creen coneixement que pot ser aplicat per millorar el seu entorn.

Aquestes activitats seran intergeneracionals i l'alumnat podrà triar la temàtica que vol tractar, perquè és important pel desenvolupament del projecte que puguin triar treballar sobre alguna cosa que els resulti important i que vegin la utilitat a la feina que estaran fent. La tria de la temàtica a tractar pot formar part de l'activitat, ja que reflexionar sobre les necessitats que observen al seu voltant, allò que voldrien canviar i com es relaciona amb la memòria ja forma part del contingut que es vol treballar amb aquestes activitats.

Per exemple, grups d'alumnes joves poden treballar conjuntament amb persones més grans portadores de la memòria del seu poble o barri per crear contingut digital sobre memòria històrica local, com podria ser crear o millorar pàgines de la Viquipèdia, fer un documental o un pòdcast.

¹²⁸ OER Africa, 2018

Commemoracions i plaques

Per donar a conèixer la memòria més enllà dels socis del centre, s'organitzaran commemoracions i es donarà suport a la instal·lació d'elements a l'espai públic.

En dates assenyalades, efemèrides i altres moments en que es consideri oportú, el centre organitzarà commemoracions en record a algun esdeveniment en particular. Les commemoracions poden anar acompanyades d'una programació especial del centre que permeti aprofundir sobre aquell tema, com poden ser una exposició temporal, un cicle de conferències o activitats de formació.

Com a acció permanent sobre l'espai públic, el centre donarà suport a les iniciatives d'instal·lació d'elements que facin present la memòria de la història local, com poden ser plaques o panells explicatius sobre un esdeveniment que va tenir lloc en aquell espai o en homenatge a una lluita social o a les víctimes d'alguna situació relacionada amb la memòria d'aquest període.

Formació

A més de les exposicions i les activitats escolars, el CIMS organitzarà altres activitats educatives obertes a tothom amb l'objectiu de fomentar el pensament crític i contribuir a la formació de l'activisme mobilitzat. En el cas que el CIMS pogués formar part del projecte d'Espai Òmnium, això es faria des de l'Escola de Formació Guillem Agulló.

Entre aquestes activitats formatives, s'oferiran cursos sobre temàtiques específiques com per exemple mètodes de desobediència civil o sobre causes, rutes i visites guiades, i conferències i espais de debat per donar veu a diferents moviments, a més d'altres activitats com presentacions de llibres, cinefòrums o presentacions de les exposicions temporals.

A més de tenir els seus propis objectius de divulgació, els cursos compartiran l'objectiu de crear vincles entre persones i associacions. Les activitats han de crear l'interès i les oportunitats perquè tothom qui vulgui pugui continuar en contacte després de finalitzar la formació. La formació ha de permetre que cada participant hi sigui present com a individu capaç

d'aportar al grup, no només com a oient passiu, per tant els participants es poden conèixer, dur a terme activitats cooperatives i, sempre que es vulgui, mantenir el contacte per poder continuar col·laborant.

GESTIÓ

La gestió és alhora transversal a tots els programes del centre i una línia de treball en si mateixa, ja que el CIMS vol ser un espai gestionat de manera horitzontal i cooperativa, accessible a tothom i coherent amb els seus valors de sostenibilitat, respecte als drets humans i antifeixisme. Per això, part de la feina del centre anirà destinada a assegurar i millorar el seu funcionament d'acord amb aquests valors.

La gestió del centre es marca principalment tres línies de treball.

Assegurar que tothom pot participar adequadament i en igualtat de condicions a la presa de decisions.

Perquè la presa de decisions sigui realment horitzontal i cooperativa, hi ha un seguit de requisits necessaris. En primer lloc, hi ha d'haver una comunicació adequada amb totes les entitats, tan aquelles que són sòcies del CIMS com les que no ho són. Quan es faci una exposició o activitat sobre una temàtica, s'ha de notificar, explicar correctament i

convidar a tots els agents que podrien estar interessats en participar-hi. D'aquesta manera es pot crear un espai on tothom que vulgui hi pugui participar i que reculli una pluralitat de veus, ja que si no es comunica adequadament es podria excloure a persones interessades que en queden fora perquè ho desconeixien.

En segon lloc, perquè puguin funcionar els processos de decisió i creació, el centre ha d'assegurar la transparència i que tothom té tota la informació necessària per a poder prendre decisions de manera informada i sense manipulacions. La informació s'ha de transmetre de manera clara, comprensible i accessible per a tothom.

S'ha de tenir especialment en compte l'accessibilitat universal. S'ha de garantir no només per als visitants de les exposicions o els participants a les activitats, sinó a tot el que passa al centre, amb especial importància a totes les etapes de la comunicació, debat i processos de presa de decisions i de creació d'exposicions i activitats.

Horitzontalitat

Una de les línies de treball del CIMS ha de ser millorar els procediments i les dinàmiques per assegurar que realment es tracti d'una organització cooperativa sense jerarquia. Per complir aquest objectiu, el CIMS es compromet a tenir una voluntat de millorar i buscar noves maneres de treballar i gestionar el centre de manera horitzontal.

Sostenibilitat

Per coherència amb els seus principis, una línia de treball és arribar a ser un centre completament sostenible. Per això, el CIMS compta amb un pla de sostenibilitat que permetrà continuar treballant en aquesta direcció cada any. A continuació s'explicarà el pla de sostenibilitat.

Responsabilitat social corporativa

PLA DE SOSTENIBILITAT

La sostenibilitat i l'ecologisme formen part dels valors del CIMS, a més de ser un dels ODS per l'assoliment dels quals treballa. Per aquests motius, el CIMS ha de tenir en compte la lluita contra l'emergència climàtica des de la seva fundació i en tots els seus informes anuals. Es vol aconseguir el Distintiu de garantia de qualitat ambiental atorgat per la Generalitat de Catalunya i anar més enllà per arribar a ser un centre completament sostenible.

El pla de sostenibilitat del CIMS es basa en els plans de sostenibilitat del Natural History Museum¹²⁹, el Victoria and Albert Museum¹³⁰ i el Royal Botanic Gardens Kew¹³¹ i en les propostes de la organització Museums For Future¹³². El pla li ha de permetre adreçar les deu qüestions que s'expliquen a continuació.

¹²⁹ Natural History Museum, s. d.

¹³⁰ Victoria & Albert Museum, 2021

¹³¹ Royal Botanic Gardens, Kew, s. d.

¹³² Museums For Future, s. d.

1. **Emissions netes zero.** El funcionament i les activitats del centre no han d'emetre gasos d'efecte hivernacle o, en tot cas, n'han d'emetre tan pocs que aquests puguin ser reabsorbits naturalment.
2. **Energia.** Utilitzar energia 100% provinent de fonts renovables.
3. **Residus.** Generar la mínima quantitat de residus possible i, quan n'hi hagi, assegurar que es poden reutilitzar, reciclar o incinerar per generar calor útil i que no acaben mai a un abocador.
4. **Exposicions i projectes nous.** Tots els projectes i exposicions han d'estar plantejats tenint en compte la sostenibilitat des del primer moment, reduint i reutilitzant materials.
5. **Aigua.** No malgastar aigua, monitoritzar-ne l'ús i millorar-lo.
6. **Menjar.** Subministrar menjar saludable i sostenible provinent de comerç ètic, de proximitat i amb el mínim impacte ambiental possible.
7. **Transport.** S'ha de poder accedir al CIMS i les activitats que dugui a terme arreu del territori amb la mínima contaminació possible. Es mantindrà al mínim el nombre de viatges de negocis i de transport de materials i es promourà que visitants i treballadors arribin al centre i les seves activitats en transport sostenible o públic.
8. **TIC.** Fer un seguiment de l'impacte ambiental de les noves tecnologies utilitzades al centre, especialment l'emmagatzematge audiovisual, i buscar mesures per minimitzar-lo.
9. **Cadena de subministrament.** Tenir en compte la sostenibilitat de les empreses a qui es compren els bens i serveis al llarg de la cadena de subministrament.
10. **Donar suport al moviment ecologista.** Col·laborar activament amb les organitzacions del moviment ecologista.

Tots aquests objectius tindran en compte les emissions d'abast 1 (emissions directes del centre), d'abast 2 (emissions indirectes procedents de l'energia comprada) i d'abast 3 (emissions indirectes procedents de la cadena de subministrament).

Les accions del CIMS pel que fa a la sostenibilitat tindran tres etapes. En primer lloc, tenir en compte la sostenibilitat durant el disseny de qualsevol exposició, espai o activitat. En segon lloc, recollir les dades que reflecteixen l'estat actual per poder, en tercer lloc, analitzar-les per veure què es pot millorar, establir objectius concrets basats en l'evidència científica (*science-based targets*) i les accions a seguir per aconseguir-los.

Per poder analitzar correctament l'impacte ambiental del centre i què s'hauria de canviar, és molt important que la recollida de dades sigui

completa. A l'annex 2 s'adjunta la Fitxa de Registre a omplir mensualment, elaborada a partir de *Green Museums. A step by step guide*¹³³, els criteris del Distintiu de garantia de qualitat ambiental de la Generalitat de Catalunya¹³⁴ i les propostes de l'International Committee for Museums and Collections of Modern Art¹³⁵.

¹³³ Museums, Libraries and Archives East Midlands i Renaissance East Midlands, 2009

¹³⁴ Catalunya. Resolució TES/1712/2020, de 26 de juny, per la qual es fa pública la Resolució per la qual s'estableixen els criteris ambientals per a l'atorgament del distintiu de garantia de qualitat ambiental als equipaments culturals: biblioteques, museus i col·leccions, 2020

¹³⁵ International Committee for Museums and Collections of Modern Art, s. d.

PLA D'ACCESSIBILITAT

L'accessibilitat és una prioritat al CIMS. Tot el material, exposicions i activitats s'han de dissenyar tenint en compte els criteris del disseny universal i amb participació de diversos col·lectius de persones amb discapacitat. Una partida del pressupost del centre sempre anirà destinada a assegurar que les exposicions siguin tan accessibles com sigui possible, i hi haurà una persona designada com a responsable d'accessibilitat que treballi per millorar-la.

La millora de l'accessibilitat es durà a terme a partir de les fitxes diagnòstiques de l'aplicació d'autoavaluació MUSA, que es recolliran anualment per identificar els canvis necessaris i assegurar un manteniment correcte. A més, el CIMS sempre posarà a disposició un formulari de queixes i suggeriments, que pot ser omplert directament per la persona o transmès al treballador del centre perquè ho escrigui.

El personal que treballi al CIMS i els voluntaris que tinguin contacte amb

el públic rebran una formació per assegurar un tractament correcte de tot el públic i que coneguin totes les eines d'accessibilitat de les quals disposa el centre perquè sempre puguin informar correctament als visitants que les puguin necessitar. A més, l'ús de recursos d'accessibilitat serà sempre gratuït.

Abans d'arribar al centre

La pàgina web del CIMS ha de ser clara, fàcil de navegar i d'entendre i seguir els principis de l'accessibilitat web, incloent utilitzar colors contrastats, incloure sempre text alternatiu a les imatges i vídeos, incloure subtítols als vídeos, permetre ampliar la mida del text sense desfigurar la pàgina, permetre la navegació per teclat i l'ús del lector de pantalla, i que tota la pàgina sigui compatible amb les eines d'accessibilitat d'usuari.

A la pàgina web s'hi podrà trobar ràpidament la secció titulada "Accessibilitat" on s'hi explicarà detalladament les condicions del centre, tan pel que a les condicions accessibles i als recursos d'accessibilitat disponibles com a les barreres que puguin dificultar o impedir l'accessibilitat a algun col·lectiu i que el CIMS encara no ha pogut solucionar. A més, a la pàgina de qualsevol exposició o activitat s'hi podrà obrir la pestanya d'accessibilitat per saber-ne els detalls. En cas que algun usuari tingui preguntes que no han estat adreçades o vulgui demanar un informe respecte a unes condicions específiques personals, la pàgina web inclourà el contacte del responsable d'accessibilitat que se n'encarregarà.

El transport fins al centre també ha de ser accessible i senzill, ja sigui en transport privat o públic. El CIMS s'ha d'assegurar que hi hagi senyalització clara indicant com arribar al centre.

Accessibilitat física

El CIMS es compromet a assegurar que la seva seu sigui completament accessible per a persones amb mobilitat reduïda en les mateixes condicions que la resta d'usuaris. A més d'eliminar les barreres físiques de l'edifici i les exposicions, s'afegirà paviment podotàctil i codis NaviLens. Un cop al mes, el CIMS obrirà l'exposició fora de l'horari habitual per a les persones que necessiten condicions de silenci i tranquil·litat per poder visitar-la.

Fora de la seu del CIMS, quan es duguin a terme exposicions o activitats en altres espais a triar, sempre es prioritzarà situar-los en espais accessibles o, si no fos possible, com a mínim practicables.

En els casos de rutes o d'altres activitats que s'hagin de dur a terme en espais específics, com pot ser el lloc dels fets o edificis històrics, el responsable d'accessibilitat n'estudiarà l'accessibilitat durant el procés de disseny. Si l'espai triat no es pot preparar per a ser accessible, o com a mínim practicable, ho comunicarà als organitzadors perquè busquin un altre espai que sí ho sigui.

Si hi hagués algun cas on no fos possible dur a terme aquella activitat en un espai accessible, l'equip encarregat d'organitzar aquella activitat i el responsable d'accessibilitat hauran de crear i difondre de manera gratuïta un material que permeti una experiència equivalent, com a mínim que s'hi puguin connectar de manera virtual.

Accessibilitat a la comunicació

Totes les exposicions i materials produïts pel CIMS hauran de seguir les pautes d'estil del centre, que són les que es recullen a la guia Exposicions accessibles. Criteris per eliminar les barreres de la comunicació i facilitar l'accés als continguts de l'Ajuntament de Barcelona¹³⁶. Aquests criteris tenen en consideració el disseny gràfic, la redacció en lectura fàcil i la il·luminació per a tothom, i afegeixen recursos específics d'accessibilitat amb recursos tàctils, l'audiodescripció i audioguies multimèdia, les ajudes òptiques i els recursos en lletra ampliada, Braille i pictogrames, el bucle magnètic, la subtitulació de vídeos i la transcripció de recursos sonors. En totes les

exposicions, sempre hi haurà maneres d'accedir als continguts des de diferents sentits, com a mínim la vista, l'oïda i el tacte, de manera que les exposicions i activitats siguin inclusives.

En els casos en que es demani, i sempre sense cap cost addicional, el CIMS pot proporcionar intèrprets en llengua de signes i visites i activitats adaptades.

Accessibilitat a la comunitat

L'accessibilitat i la participació de la comunitat és la base del CIMS. Aquest aspecte es treballa transversalment en totes les activitats del centre i especialment en la col·laboració amb les entitats. A partir dels processos de co-creació, es podran conèixer i donar resposta a les necessitats que no s'havien tingut en compte inicialment, per a incloure-les als dissenys posteriors.

¹³⁶ Anía, 2016

A més de les entitats socials i culturals relacionades amb moviments socials, el CIMS estarà obert a tot tipus d'entitats i entrarà a formar part de xarxes com Apropa Cultura, que ofereixen activitats culturals a grups de persones en situació de vulnerabilitat, i VinclesBCN, la xarxa per combatre la soledat de les persones grans a Barcelona.

Sempre que hi hagi menjar, s'inclouran opcions de menjar vegetarià, vegà, halal, kosher i apte per a celíacs, tots ells clarament indicats. També s'indicaran els possibles al·lèrgens.

PLA DE TRANSPARÈNCIA

El CIMS inclourà a la seva pàgina web un apartat dedicat a la transparència, des d'on es podrà accedir a tota la informació sobre el centre. La informació ha de ser clara i estar ordenada per permetre trobar fàcilment allò que es busca.

La pàgina de transparència inclourà els següents apartats.

- Informació institucional
 - Dades bàsiques
 - Denominació i CIF
 - Seu i adreça
 - Estatuts
 - Organització i governança
 - Àrees de treball
 - Òrgans de govern i funcionament
- Organigrama
- Línies d'actuació
 - Plans i programes
 - Pla estratègic
 - Pla de sostenibilitat
 - Pla d'accessibilitat
 - Memòries
 - Memòries d'activitats
 - Estudis i informes
 - Informes de sostenibilitat
 - Informes d'accessibilitat
 - Estudis de públics
 - Estadística
 - Visitants
 - Avaluacions i resultats

- Gestió econòmica i administrativa
 - Pressupostos
 - Pressupost
 - Aportacions rebudes
 - Comptes anuals
 - Subvencions atorgades
 - Equip humà
 - Relació de llocs de treball
 - Conveni laboral
 - Convenis de col·laboració
 - Processos de selecció
 - Pla de formació
 - Representació sindical
 - Gestió patrimonial
 - Relació de peces de la col·lecció
 - Relació de materials a l'arxiu i biblioteca
 - Relació de patrimoni immaterial i audiovisual
- Relació amb la ciutadania
 - Entitats col·laboradores
 - Carta de serveis
 - Procediment per a queixes i reclamacions

Calendari

A continuació, s'inclou un cronograma que representa un exemple de les activitats que es duran a terme el primer any d'obertura del centre, considerant que en aquest moment ja s'ha inaugurat l'exposició permanent. El cronograma està dividit per mesos, cadascun senyalitzat amb el seu número corresponent.

Col·lecció i recerca

Àrea	Acció	01	02	03	04	05	06	07	08	09	10	11	12
Col·lecció	Grup de resposta ràpida												
	Monitoratge de les condicions ambientals de les peces												
	Vigilància de seguretat												
	Servei de biblioteca								*				
	Director de Persones <u>Experienciades</u>												
	Suport a la recerca							*	*				
Premi de Treball de Recerca	Període d'inscripció pels Premi de Treball de Recerca												
	Avaluació dels candidats al Premi de Treball de Recerca												
	Lliurament dels Premis i creació del contingut guanyador												
Revista anual	Suport a adaptar resultats de recerca al format d'article												
	Selecció d'articles i maquetació de la revista anual												
	Publicació de la revista anual												

* Disponibilitat: dos dies a la setmana.

Taula 2. Primera part del cronograma, corresponent a les àrees de col·lecció i recerca. Elaboració pròpia.

Difusió

Àrea	Acció	01	02	03	04	05	06	07	08	09	10	11	12
	Exposició permanent												
Exposicions temporals	Co-creació de l'exposició temporal (decisions, recerca, disseny)												
	Muntatge de l'exposició temporal												
	Disseny i publicació del catàleg de l'exposició temporal												
	Inauguració de l'exposició temporal												
	Exposició temporal												
	Itinerància de l'exposició temporal												
	Exposicions en línia												
	Divulgació a les xarxes socials												
	Aprenentatge Servei												
	Formació: cursos, conferències, presentacions de llibres...												
	Commemoracions												

Taula 3. Segona part del cronograma, corresponent a les àrees de col·lecció i recerca. Elaboració pròpia.

Gestió i responsabilitat social corporativa

Àrea	Acció	01	02	03	04	05	06	07	08	09	10	11	12
Gestió	Assemblea general												
	Assemblees sectorials												
	Comunicació interna i transparència												
	Preparació de pressupostos per presentar a l'assemblea												
Pla d'accessibilitat	Avaluació d'accessibilitat												
Pla de sostenibilitat	Monitoratge i avaluació de sostenibilitat												

Taula 4. Tercera part del cronograma, corresponent a les àrees de col·lecció i recerca. Elaboració pròpia.

A més de les activitats programades, hi ha altres feines que s'han de preveure per poder dur a terme en qualsevol moment de l'any però que depenen de la situació. S'enumeren a continuació.

Col·lecció:

- Avaluar donacions: quan algú o algun col·lectiu en vulgui fer alguna.
- Elaboració de fitxes d'inventari i conservació i digitalització: cada cop que entri una peça nova a la col·lecció.
- Cerca de material per a la col·lecció: quan calgui per una exposició temporal o per que es consideri que falta a la col·lecció del centre.
- Grup de resposta ràpida per recollir material corresponent a esdeveniments actuals: quan hi hagi alguna mobilització important. S'ha marcat a tot el calendari perquè aquest equip ha d'estar preparat i organitzat tot l'any per poder actuar ràpidament si és necessari.

- Crear vídeos pel banc de testimonis i fer-ne la transcripció: quan algú es posi en contacte per donar el seu testimoni o quan es creï una exposició temporal nova.

Recerca i publicacions:

- Publicació de llibres: quan des del centre s'hagi coordinat una recerca que hagi donat bons resultats i el grup participant consideri oportú publicar-lo.

Divulgació:

- Suport a projectes de divulgació duts a terme per altres col·lectius: quan es demani.

Avaluació

Per avaluar els resultats del centre, el CIMS disposarà de diverses rúbriques d'avaluació sobre diferents aspectes de la seva activitat.

En primer lloc, s'ha de dur a terme una avaluació prèvia a partir de la qual es desenvoluparan les propostes del centre i que permetrà avaluar el seu compliment al final del procés. La primera part d'aquesta avaluació prèvia és l'anàlisi de l'entorn i les necessitats recollides en aquest treball, a la que caldria afegir una segona part on es recollissin les expectatives, pors i objectius dels participants.

Seguidament, l'avaluació continuaria durant la posada en pràctica de les propostes i al final de cadascuna d'elles. Pel que fa al CIMS en el seu conjunt, l'avaluació és continuada i les rúbriques s'hauran de presentar

completades cada any a l'assemblea general. D'aquesta manera, es podrà identificar les mancances i els punts forts per saber què cal fer, canviar, mantenir o potenciar. De la mateixa manera, l'avaluació de l'accessibilitat i de la sostenibilitat es duran a terme a través del Pla d'accessibilitat i el Pla de sostenibilitat. A més, els projectes que tinguin final, com ara les exposicions temporals, els processos de co-creació i les activitats formatives, també s'avaluaran un cop finalitzades.

S'avaluarà el centre en el seu conjunt en tres categories: el funcionament de la governança democràtica, el compliment dels objectius i la qualitat. A continuació s'inclouen els criteris d'avaluació per a aquestes categories.

AVALUACIÓ DE LA GOVERNANÇA DEMOCRÀTICA

Els criteris d'aquesta avaluació han estat elaborats a partir dels àmbits d'impacte a mesurar segons el Baròmetre social dels museus de la Generalitat de Catalunya¹³⁷, la *Guia per impulsar la Governança Democràtica a les organitzacions del Tercer Sector Social*¹³⁸ i idees pròpies.

L'avaluació de la governança democràtica es dividirà en dues parts: l'avaluació de la participació i l'avaluació de la igualtat de condicions en la participació.

¹³⁷ Generalitat de Catalunya, s. d.

¹³⁸ La Confederació Empresarial del Tercer Sector Social de Catalunya, 2017

Participació

Factor a avaluar	Indicadors
En quin grau la participació al CIMS reflecteix demogràficament la societat catalana? Quins segments de població hi falten?	Dades de gestió sobre les entitats que participen al CIMS i dades demogràfiques de Catalunya de l'IDESCAT i el CEO.
Com es distribueix geogràficament la participació als CIMS? Hi ha zones de Catalunya infrarrepresentades?	Dades de gestió sobre les entitats que participen al CIMS i on s'han dut a terme les activitats.
Quines barreres estan impedit la participació dels segments de població que hi falten?	Enquesta als socis i <i>focus group</i> amb els col·lectius.
Quin resultat tenen els esforços d'accés i de diversificació de públics?	Dades de gestió.
Tots els socis comparteixen uns mateixos objectius i treballen en la mateixa direcció?	Enquesta als socis.
Els participants han complert les tasques que s'han compromès a fer?	Dades de gestió.
Els participants se senten satisfets amb la feina del centre?	Enquesta als socis i a tots els participants.
Quantes entitats col·laboren amb el centre? Com ha canviat aquest nombre respecte a l'any passat?	Dades de gestió.

Taula 5. Rúbrica d'avaluació de la participació al CIMS. Elaboració pròpia a partir de Generalitat de Catalunya (s. d.) i La Confederació Empresarial del Tercer Sector Social de Catalunya

Igualtat de condicions en la participació:

Factor a avaluar	Indicadors
El centre posa a disposició dels socis tota la informació necessària per a prendre decisions de manera informada? Aquesta informació és fàcil d'entendre, accessible a tothom i es fa arribar amb prou temps perquè tothom ho pugui llegir abans d'haver d'expressar l'opinió?	Dades de gestió (dates d'enviament i productes de comunicació) i enquestes als socis.
Hi ha un clima de treball on tothom se sent còmode compartint les seves idees o opinions? Tothom sent que la seva veu és respectada i es té en compte?	Enquesta als socis i a tots els participants.
L'edifici on es duen a terme les assemblees, co-creacions i activitats inclou les necessitats de tothom? (Accessibilitat física, espai de lactància, indicacions correctes per a tots els col·lectius...)	Enquesta als socis, participants i visitants i avaluació del Pla d'accessibilitat.
Es remunera correctament la participació a la co-creació d'exposicions quan és necessari?	Dades de gestió econòmiques, avaluacions de les activitats amb els participants.
Hi ha hagut conductes discriminatòries?	Enquestes i registre de queixes.

Taula 6. Rúbrica d'avaluació de la igualtat de condicions en la participació al CIMS. Elaboració pròpia a partir de Generalitat de Catalunya (s. d.) i La Confederació Empresarial del Tercer Sector Social de Catalunya

AVALUACIÓ DEL COMPLIMENT DELS OBJECTIUS

Seguidament s'inclouen les rúbriques d'avaluació dels objectius del CIMS.

1: Crear un centre permanent de referència del període històric 1980-actualitat a Catalunya pel que fa als seus moviments socials.

Factor a avaluar	Indicadors
El centre està obert al públic tots els mesos de l'any?	Dades de gestió.
Nombre de visitants.	Dades de gestió.
Nombre de consultes a la biblioteca.	Dades de gestió.
Nombre de visites a la pàgina web.	Dades de gestió.
Nombre de persones que han demanat suport a la difusió.	Dades de gestió.
Nombre de visites escolars.	Dades de gestió.
Nombre de participació a les activitats escolars.	Dades de gestió.
Mencions del centre i les seves activitats als mitjans de comunicació.	Dades de gestió (recopilació dels mitjans de comunicació).
Nombre de seguidors a les xarxes socials.	Xarxes socials.

Taula 7. Rúbrica d'avaluació de l'objectiu 1 del CIMS. Elaboració pròpia.

2: Recopilar la documentació històrica i documentar la memòria oral relativa a aquest període.

Factor a avaluar	Indicadors
Nombre de peces de la col·lecció i documentació d'arxiu.	Dades de gestió (registre).
Nombre de testimonis recollits.	Dades de gestió (registre).
Distribució anual, per temàtica i geogràfica de les peces i testimonis recollits.	Dades de gestió (registre).
Nombre de peces recollides per l'equip de resposta ràpida en esdeveniments contemporanis, temàtica a la qual fan referència i àmbit geogràfic de procedència.	Dades de gestió (registre).

Taula 8. Rúbrica d'avaluació de l'objectiu 2 del CIMS. Elaboració pròpia.

3: Crear un fons documental en forma de col·lecció oberta a tothom qui hi vulgui accedir.

Factor a avaluar	Indicadors
Nombre de dies a l'any que es pot accedir al fons documental i a la col·lecció de manera presencial.	Dades de gestió.
Nombre de persones que han demanat accedir al fons.	Dades de gestió.
Nombre de persones que han consultat el fons digitalitzat i el banc de testimonis.	Dades de gestió.
Accessibilitat del fons: tots els recursos es poden consultar a través de la lectura i l'oïda?	Dades de gestió.

Taula 9. Rúbrica d'avaluació de l'objectiu 3 del CIMS. Elaboració pròpia.

4: Promoure i contribuir a la recerca sobre aquesta temàtica.

Factor a avaluar	Indicadors
Nombre i impacte de les publicacions del centre.	Dades de gestió i dades externes.
Nombre i impacte de les publicacions sorgides com a resultat de la recerca duta a terme en col·laboració o amb el suport del centre.	Dades de gestió i dades externes.
Nombre de persones que han demanat suport a la recerca.	Dades de gestió.
Nombre de treballs candidats al Premi de Treball de Recerca de batxillerat.	Dades de gestió.
Valoració de la recerca duta a terme com a part d'altres activitats del centre (exposicions temporals, aprenentatge servei).	Dades de gestió i <i>focus group</i> dels participants.
Nombre d'investigadors que han sol·licitat accés a la col·lecció.	Dades de gestió.

Taula 10. Rúbrica d'avaluació de l'objectiu 4 del CIMS. Elaboració pròpia.

5: Difondre la memòria per la transformació social a través de l'exposició permanent, exposicions temporals, activitats formatives, conferències, cursos, commemoracions i altres intervencions.

Factor a avaluar	Indicadors
Nombre de visitants a l'exposició permanent.	Dades de gestió.
Nombre de visitants a les exposicions temporals.	Dades de gestió.
Nombre de visites a la pàgina web.	Dades de gestió.
Nombre de participants a les activitats de formació.	Dades de gestió.
Nombre participants a les activitats escolars.	Dades de gestió.
Commemoracions fetes.	Dades de gestió.
Intervencions a l'espai públic.	Dades de gestió.
Distribució geogràfica de les activitats, exposicions, commemoracions i intervencions a l'espai públic.	Dades de gestió.
Nombre de seguidors a les xarxes socials i creixement.	Xarxes socials.
Impacte a les xarxes socials.	Xarxes socials.
Participació en altres activitats de difusió.	Dades de gestió.
Fa seguiment de l'estudi de públics i s'organitza en per actuar en conseqüència?	Dades de gestió.

Taula 11. Rúbrica d'avaluació de l'objectiu 5 del CIMS. Elaboració pròpia.

6: Afavorir el debat i la trobada entre diferents causes, el suport mutu i la cooperació a partir de la memòria.

Factor a avaluar	Indicadors
Nombre d'entitats participants i àmbit d'actuació.	Dades de gestió.
Nombre d'assistents a les conferències i debats.	Dades de gestió.
Accions dutes a terme per les entitats fora del CIMS amb suport d'altres.	Dades externes obtingudes de les entitats a través d'un qüestionari.
Suma d'entitats a les convocatòries d'altres entitats.	Dades externes obtingudes de les entitats a través d'un qüestionari.
Capacitat de mobilització de les entitats participants.	Dades externes obtingudes de les entitats a través d'un qüestionari.

Taula 12. Rúbrica d'avaluació de l'objectiu 6 del CIMS. Elaboració pròpia.

AVALUACIÓ DE LA QUALITAT

S'avaluarà la qualitat del centre en general i de cada exposició i activitat de manera específica.

Els criteris per avaluar el centre de manera general es divideixen en dues parts. La primera és l'experiència del visitant i la segona és el funcionament intern del centre.

Des del punt de vista dels visitants, s'avalua sobretot la rellevància dels temes tractats i l'experiència de visitar i participar al centre. En aquest apartat, l'avaluació és principalment qualitativa i ha estat elaborada a partir dels les característiques d'un museu del segle XXI segons Antoni Laporte¹³⁹, el Pla de Museus de Catalunya 2030¹⁴⁰ i les crítiques de Nina Simon als museus clàssics¹⁴¹.

¹³⁹ Laporte Rosselló, 2021

¹⁴⁰ Generalitat de Catalunya, Departament de Cultura, 2020

¹⁴¹ Simon, 2010

Factor a avaluar	Indicadors
Parla de les persones, les posa al centre de la seva activitat?	Enquestes de satisfacció als visitants.
Tracta temes d'avui, temes relacionats amb la vida de les persones o amb les seves inquietuds i esperances?	Enquestes de satisfacció als visitants.
Inclou des dels grans temes socials (la sostenibilitat, el poder, les creences, les migracions) als temes individuals i quotidians (la casa, l'alimentació, el vestuari, el cos, la identitat sexual, el treball)?	Dades de gestió i enquestes de satisfacció als visitants.
Presenta relats en primera persona, on el visitant es pot veure (o no) identificat amb el que expliquen altres persones? Els textos s'allunyen del discurs impersonal en tercera persona dels llibres de text?	Enquestes de satisfacció als visitants.
Interpel·la, planteja preguntes més que dona respostes?	Enquestes de satisfacció als visitants.
Estimula la curiositat envers els moviments socials del 1980 a l'actualitat?	Enquestes de satisfacció als visitants.
El visitant s'hi sent protagonista?	Enquestes de satisfacció als visitants.
La visita canvia? Ofereix coses noves tornar-lo a visitar?	Enquestes de satisfacció als visitants i dades de gestió.
Aprofita les exposicions temporals per ampliar la seva col·lecció amb objectes actuals que completen l'exposició des de la mirada contemporània? S'actualitza prou?	Dades de gestió.
Està dedicat tant al patrimoni material com al patrimoni immaterial?	Dades de gestió i enquestes de satisfacció als visitants, socis i participants.

Taula 13. Primera meitat de la rúbrica d'avaluació de la qualitat de l'experiència del visitant al CIMS.. Elaboració pròpia a partir de Laporte Rosselló (2021), Generalitat de Catalunya (2020) i Simon (2010).

Transmet els valors del centre (respecte, tolerància, igualtat, cooperació...)?	Enquestes de satisfacció als visitants.
Té una mirada interdisciplinària (història, antropologia, sociologia, economia, psicologia, ciència, tecnologia, art, creació contemporània)?	Dades de gestió sobre els professionals que hi treballen i els participants, <i>focus group</i> and els participants i enquestes als visitants.
Els objectes són suports que transmeten coneixement, emocions i sensacions als visitants?	Enquestes de satisfacció als visitants.
És un espai acollidor, hospitalari, confortable, emotiu i memorable? Els visitants s'hi senten còmodes per estar-hi i expressar-se?	Enquestes de satisfacció als visitants.
Permet que els visitants s'expressin de manera creativa i contribueixin a crear coneixement?	Enquestes de satisfacció als visitants i dades de gestió.
La seva manera de conservar i interpretar la nostra història, patrimoni i entorn contribueix a construir memòria, identitat i sentit de pertinença?	Enquestes de satisfacció als visitants.
Les dones hi són tan presents com els homes? Els temes tractats són rellevants per a tots els gèneres?	<i>Focus group</i> i enquestes de satisfacció als visitants.
S'adreça també a les famílies i als infants?	<i>Focus group</i> , dades de gestió i enquestes de satisfacció als visitants.
Les exposicions utilitzen un llenguatge comprensible i planer?	<i>Focus group</i> i enquestes de satisfacció als visitants.

Taula 14. Segona meitat de la rúbrica d'avaluació de la qualitat de l'experiència del visitant al CIMS.. Elaboració pròpia a partir de Laporte Rosselló (2021), Generalitat de Catalunya (2020) i Simon (2010).

Sobre el funcionament intern del centre, s'avaluaran la protecció i la conservació seguint els requeriments per ser un museu registrat a Catalunya¹⁴², el Baròmetre social dels museus de la Generalitat de Catalunya¹⁴³, el Pla de Museus de Catalunya 2030¹⁴⁴ i els criteris d'inspecció de l'Arts Council England¹⁴⁵.

Protecció i seguretat

Factor a avaluar	Indicadors
Garanteix la protecció i la restauració dels seus fons i la seguretat dels usuaris?	Informes de conservació, seguiment de les peces i dades de gestió de seguretat.
Disposa d'una persona encarregada del control i l'organització de les mesures de seguretat?	Dades de gestió.
Disposar d'un mínim de dos vigilants durant les hores en què el museu es troba obert al públic?	Dades de gestió.
Assegura la formació periòdica i específica per a les persones encarregades de la protecció?	Dades de gestió.

Taula 15. Primera meitat de la rúbrica d'avaluació de la protecció i seguretat. Elaboració pròpia a partir de Laporte Rosselló (2021), Generalitat de Catalunya (2020) i Simon (2010).

¹⁴² Generalitat de Catalunya, Departament de Cultura, s. d. a

¹⁴³ Generalitat de Catalunya, Departament de Cultura, s. d. b

¹⁴⁴ Generalitat de Catalunya, Departament de Cultura, 2020

¹⁴⁵ Collections Trust, 2022

Hi ha espais oberts al públic amb objectes que no quedin a la vista de l'equip de seguretat o altres treballadors del centre?	Revisió dels espais amb els equips de seguretat i atenció al públic.
Es controla el tancament de totes les possibles entrades?	Revisió amb l'equip de seguretat.
Es du a terme un control periòdic dels riscos de seguretat a l'edifici?	Dades de gestió.
Tot l'edifici està ben il·luminat?	Dades de gestió i <i>focus groups</i> .
Des de la recepció es pot veure l'entrada completa?	Revisió.
Es pot donar l'alarma de manera ràpida i fàcil des de la recepció (botó, etc)?	Revisió amb l'equip d'atenció al públic.
L'emmagatzematge de la informació digital sobre el centre i les seves col·leccions és segura?	Revisió amb el tècnic informàtic.
Es manté actualitzat el registre de préstecs?	Revisió amb el responsable de la col·lecció.
Es controla l'accés dels visitants i treballadors al recinte?	Dades de gestió i revisió amb l'equip d'atenció al públic.

Taula 16. Primera meitat de la rúbrica d'avaluació de la protecció i seguretat. Elaboració pròpia a partir de Laporte Rosselló (2021), Generalitat de Catalunya (2020) i Simon (2010).

Conservació

Factor a avaluar	Indicadors
Disposa d'una persona encarregada del control i l'organització de les mesures de conservació?	Dades de gestió.
Reuneix les condicions ambientals adients per garantir la correcta conservació de les col·leccions?	Informes de conservació i revisió amb el responsable de la col·lecció.
Disposa d'elements constructius aïllants respecte de l'exterior?	Revisió amb el responsable de la col·lecció.
Disposa d'aparells o sistemes de detecció i mesura que permetin conèixer permanentment les condicions ambientals en què es troben els seus fons?	Revisió amb el responsable de la col·lecció de les dades de monitoratge de les condicions ambientals.
En cas que per les seves característiques estructurals no es reuneixin de manera permanent les condicions ambientals adequades disposa de mecanismes de correcció ambiental?	Revisió amb el responsable de la col·lecció de les dades de monitoratge de les condicions ambientals.
El registre i arxiu de les dades de control ambiental s'actualitza correctament?	Revisió amb el responsable de la col·lecció de les dades de monitoratge de les condicions ambientals.

Taula 17. Rúbrica d'avaluació de la protecció i seguretat. Elaboració pròpia a partir de Laporte Rosselló (2021), Generalitat de Catalunya (2020) i Simon (2010).

Part 3: CONCLUSIONS

LIMITACIONS

Aquesta proposta té quatre limitacions principals. La primera és una limitació de la proposta, que és comuna a tots els museus i espais que creen un discurs des de la memòria: el procés de creació del discurs del centre sempre té limitacions i és exclouent. Per una banda, les limitacions d'espai i temps de la visita sempre portaran a prioritzar unes memòries per sobre d'unes altres però, a més, al tractar-se de temes sobre els quals no hi ha un acord absolut, on diferents memòries hi entren en conflicte, la narració resultant comporta acostar-se més a algunes i excloure'n d'altres¹⁴⁶.

Pel que fa a la forma d'aquest treball, es limita a presentar un pla director que marca les directrius per començar a crear el centre. A part d'aquest pla director, caldria concretar un pla estratègic a 3 o 5 anys vista i els

plans de màrqueting, de seguretat, de viabilitat econòmica, el disseny museogràfic de l'exposició i definir les activitats didàctiques. També cal tenir en compte que s'han pres decisions en alguns casos ficcionades (com ara la ubicació, el pressupost i el calendari), per tal de donar prou concreció a la proposta.

Per últim, aquest treball ha estat desenvolupat per una persona des del seu punt de vista. Hagués sigut interessant, si hagués tingut més temps, presentar-lo a diverses persones expertes i participants dels moviments socials dels que parla per poder tenir una visió més àmplia i desenvolupar el projecte de manera cooperativa amb altres persones i col·lectius, ja que així és com hauria de funcionar el centre. Aquest pot ser el proper pas.

¹⁴⁶ Mallea Toledo, 2011

CONCLUSIONS

Aquest treball proposa crear el Centre d'Interpretació dels Moviments Socials (CIMS) que tractarà la memòria històrica de Catalunya a partir del 1980 i fins a l'actualitat. Entenent la memòria com una eina que fomenta el pensament crític, la cooperació i permet aprendre dels errors i èxits del passat, el CIMS parteix de la memòria per impulsar la mobilització ciutadana per construir una societat més justa basada en els valors del respecte, la igualtat, la llibertat, l'ecologisme i l'antifeixisme.

El CIMS vol esdevenir el centre de referència nacional en l'estudi d'aquesta temàtica, capaç de posar a l'abast de la ciutadania la documentació històrica i la memòria oral, promoure i contribuir a la recerca, difondre el patrimoni memorial per potenciar-ne la utilitat social al

present i esdevenir un punt de trobada dels moviments socials actuals on compartir experiències i construir aliances. D'aquesta manera, la proposta espera contribuir a donar resposta a les necessitats de la població local i del planeta, encaminant-nos cap al compliment dels Objectius de Desenvolupament Sostenible de les Nacions Unides.

La creació del centre suposaria una innovació pel que fa a la concepció de la memòria històrica, ja que proposa trencar amb la limitació segons la qual la memòria històrica fa referència a allò que va succeir sota un règim anterior, obrint les portes a donar valor a la memòria més recent i més crítica amb les institucions de poder actuals.

Segons l'ICOM, els museus són “[espais democratitzadors, inclusius i polifònics per al diàleg crític sobre els passats i els futurs](#). Reconeixent i abordant els conflictes i desafiaments del present, custodien artefactes i espècimens per a la societat, [salvaguarden memòries diverses](#) per a les generacions futures, i garanteixen la igualtat de drets i d'accés al patrimoni per a tots els pobles. Els museus no tenen ànim de lucre. [Són participatius i transparents, i treballen en col·laboració activa amb i per a diverses comunitats](#) a fi de col·leccionar, preservar, investigar, interpretar, exposar i ampliar les comprensions del món, [amb el propòsit de contribuir a la dignitat humana i a la justícia social, a la igualtat mundial i al benestar planetari](#).”¹⁴⁷

El Pla de Museus de Catalunya 2030 marca que “el 2030...

Els museus de Catalunya preservaran el patrimoni i la [memòria](#) del país. Faran recerca, educaran i oferiran experiències que inspirin i estimulin la curiositat, l'esperit crític, l'aprenentatge i el gaudi. Projectaran Catalunya al món i mostraran el món a Catalunya. Estaran fortament implicats en la vida cultural, educativa, social i científica del país, seran ben valorats per àmplies capes de la societat, que els consideraran rellevants i necessaris.

Com a institucions de servei públic [participaran en la construcció d'un nou país](#). Seran [instruments d'identitat, abordaran els grans reptes socials, culturals i mediambientals, i actuaran com a espais d'educació, de participació i debat, compromesos per fer una societat i un món millors](#).”¹⁴⁸

La proposta també encaixa amb la visió de futur dels museus per la que es treballa a Catalunya i a arreu del món, creant una institució inclusiva i participativa on s'hi debaten tota mena de qüestions rellevants a la vida de les persones i les comunitats, actualitzant-ne la col·lecció i el discurs segons els esdeveniments contemporanis, i on tothom hi pugui participar de manera igualitària, tant a l'organització com a les activitats i recursos participatius, fent de les exposicions espais de difusió però també d'expressió i debat que contribueixen a generar coneixement i a avançar cap a una societat més justa.

¹⁴⁷ ICOM, 2022

¹⁴⁸ Generalitat de Catalunya, Departament de Cultura, 2020

REFERÈNCIES BIBLIOGRÀFIQUES

À Punt NTC (2021, 18 de setembre). Augmenten els discursos d'odi en línia cap als menors migrants. *À Punt: Notícies*.
https://www.apuntmedia.es/noticies/societat/augmenten-discursos-d-odi-linia-als-menors-migrants_1_1450074.html

ACN (2022, 7 de setembre). Catalunya registra un augment del discurs d'odi contra musulmans i jueus. *El Periódico*.
<https://www.elperiodico.cat/ca/societat/20220907/augmenta-discurs-odi-musulmans-jueus-catalunya-75135780>

Agències (2022, 5 d'octubre). Catalunya, la comunitat amb més desnonaments durant el segon trimestre del 2022. *El Punt Avui*.
<https://www.elpuntavui.cat/societat/article/5-societat/2201648-catalunya-la-comunitat-amb-mes-desnonaments-durant-el-segon-trimestre-del-2022.html>

Ajuntament de Barcelona (s. d.), *Portal d'Informació Urbanística*.
<https://ajuntament.barcelona.cat/informaciourbanistica/cerca/ca/fitxa/0627603DF3802H/--/--/pa/>

Alcàzar, S. (2016, 23 d'octubre). "Lluites compartides": Òmnium reivindica les lluites socials. *El Nacional*.
https://www.elnacional.cat/ca/politica/lluities-compartides-omnium_116985_102.html

Anía, M. J. (2016). *Exposicions accessibles. Criteris per eliminar barreres de la comunicació i facilitar l'accés als continguts*. ICUP i IMPD, Ajuntament de Barcelona. https://media-edg.barcelona.cat/wp-content/uploads/2016/10/Exposicions-accessibles_web-acc.pdf

Ateneu Memòria Popular (s. d.). Ateneu Memòria Popular: La memòria com a acte de resistència. <https://ateneumemoriapopular.cat/>

Becerra, A. (2020). Hacia una arqueología de la protesta: el reto más urgente de la disciplina desde el estallido social. *Diario Uchile. Radio Universidad de Chile*. <https://radio.uchile.cl/2020/11/01/hacia-una-arqueologia-de-la-protesta-el-reto-mas-urgente-de-la-disciplina-desde-el-estallido-social/>

Blazich, F. (2021, 4 de febrer). The cold morning of the day after. *National Museum of American History*. <https://americanhistory.si.edu/blog/cold-morning>

Burón Díaz, M. (2012). Los museos comunitarios mexicanos en el proceso de renovación museológica. *Revista De Indias*, 72(254), 177–212. <https://doi.org/10.3989/revindias.2012.007>

Cabré, A. (2007). *Immigració: Les onades immigratòries en la Catalunya contemporània*. Fundació Lluís Carulla. https://fundaciocarulla.cat/wp-content/uploads/2020/01/Nadala_2007.pdf

Cabrera Callís, M. (2016). [Resenya del llibre El català de l'Alguer: una llengua en risc d'extinció, de G. Sari]. *Treballs de Sociolingüística Catalana*, 26, 331-334. <http://revistes.iec.cat/index.php/TSC/article/viewArticle/142281>

Camps Collet, J.M. i Serra Pascual, X. (2021, 13 de maig). Llogar un pis ara s'endú un 30% més del sou que fa 5 anys: consulta la situació per zones. *CCMA*. <https://www.ccma.cat/324/llogar-un-habitatge-ara-semporta-un-30-mes-del-sou-que-fa-5-anys/noticia/3097082/>

Cartells amb Història (2011). Plataforma per la Unitat d'Acció. <https://cartellspua.wordpress.com/>

Casa Elizalde (2022a). *El lugar que habito [El lloc que habito]*. Casa Elizalde. <https://www.casaelizalde.com/exposicions/el-lugar-que-habito-el-lloc-que-habito/>

Casa Elizalde (2022b). Finestres de la Memòria – En Primera Persona, *iVoox*. Casa Elizalde. https://www.ivoox.com/podcast-finestres-memoria-en-primera-persona_sq_f11110776_1.html

Casa Elizalde (s. d.). Finestres de la Memòria.
<https://finestresdelamemoria.org/que-es-finestres-de-la-memoria/>

Cascone, S. (2021, 20 d'abril). A New Museum Dedicated to the Tulsa Race Massacre Lets Visitors Choose to See the Full Grim Picture, or Take an 'Emotional Exit'. *Artnet*. <https://news.artnet.com/art-world/tulsa-opens-race-massacre-history-center-1960017>

CCMA (2021, 28 de setembre). Radiografia de l'avortament a Catalunya: un dret no tan lliure per a totes les dones. *Notícies*. <https://www.ccma.cat/324/radiografia-de-lavortament-a-catalunya-un-dret-no-tan-lliure-per-a-totes-les-dones/noticia/3120669/>

Centre d'Estudis Populars i Arxiu Històric de Roquetes-Nou Barris (s. d.). Qui som, *Blog de l'Arxiu Històric de Roquetes-Nou Barris*. <https://arxiuhistoric.blogspot.com/p/qui-som.html>

Centro Nacional de Memoria Histórica (s. d.). Contexto. <https://centrodememoriahistorica.gov.co/contexto/>

Climent, E.T. (2020, 23 de març). "Lo riu és vida". *El Temps*.

<https://www.eltiempo.com/articulo/9736/lo-riu-es-vida>

Collections Trust (2022). *Security in museums and galleries: the Security Audit*. Arts Council England. <https://collectionstrust.org.uk/wp-content/uploads/2016/11/The-Security-Audit-and-the-Security-Checklist-2022.docx>

Comisión de Verdad y Justicia (2008). *Conclusiones y recomendaciones del informe final de la Comisión de Verdad y Justicia del Paraguay*. Comisión de Verdad y Justicia del Paraguay. https://www.derechoshumanos.net/lesahumanidad/informes/paraguay/Informe_Comision_Verdad_y_Justicia_Paraguay_Conclusiones_y_Recomendaciones.pdf

Comisión Nacional Honoraria de Sitios de Memoria (2021). *Catálogo de Sitios de Memoria del pasado reciente de Uruguay*. Comisión Nacional Honoraria de Sitios de Memoria. https://www.gub.uy/institucion-nacional-derechos-humanos-uruguay/sites/institucion-nacional-derechos-humanos-uruguay/files/documentos/noticias/Cata%CC%81logo%20de%20Sitios%20de%20Memoria%20VFinal_compressed.pdf

Coordinadora d'ONGD i altres Moviments Solidaris de Lleida (2021, 25 de novembre). La lluita del moviment feminista pel dret a l'avortament a Lleida i al món. *Coordinadora d'ONGD i altres Moviments Solidaris de Lleida*. <https://www.coordinadora-ongd-lleida.cat/la-lluita-pel-dret-a-avortament-a-lleida-i-al-mon/>

Corredor-Aristizábal, J. (2020). Hablar sobre el pasado: efectos de una experiencia educativa en memoria histórica. *Revista Colombiana de Educación*, 79, 171-202. <https://doi.org/10.17227/rce.num79-6973>

De Carli, G. (2004). Vigencia de la nueva museología en América Latina: conceptos y modelos. *Revista ABRA*, 24(33), 55-75. <https://www.revistas.una.ac.cr/index.php/abra/article/view/4207>

Diputació de Barcelona (2015). *L'agenda 2030 i els ODS*. Diputació de Barcelona. <https://www.diba.cat/web/ods/que-son-els-ods>

Direcció General de Currículum i Personalització (2019). *Currículum educació secundària obligatòria*. Departament d'Ensenyament, Generalitat de Catalunya.

<https://educacio.gencat.cat/web/.content/home/departament/publicacions/colleccions/curriculum/curriculum-eso.pdf>

Dirección General de DDHH (s. d.). *Memoria Histórica y Reparación*. Ministerio de Justicia - Gobierno Nacional de Paraguay. <https://www.derechoshumanos.gov.py/index.php/areas-de-trabajo/memoria-historica-y-reparacion>

Dirección General de la Industria y la Pequeña y Mediana Empresa (s. d.). *Sociedad cooperativa*. Gobierno de España. <https://plataformapyme.es/es-es/IdeaDeNegocio/Paginas/FormasJuridicas-Descripcion.aspx?cod=SCOO&nombre=Sociedad+Cooperativa&idioma=es-ES>

elDiario.es Catalunya (2019, 28 de març). Destrozan dos días después de su inauguración la placa sobre la represión franquista en la Jefatura de Policía de Barcelona. *elDiario.es*. https://www.eldiario.es/catalunya/destrozada-franquista-jefatura-policia-barcelona_1_1632266.html

Federació d'Associacions Veïnals de Barcelona (2019, de juliol). Barcelona, el turisme i la turistificació: apostem pel decreixement. *FAVB Federació d'Associacions Veïnals de Barcelona*. <https://www.favb.cat/comunicats/barcelona-el-turisme-i-la-turistificaci%C3%B3-apostem-pel-decreixement>

Federació d'Ateneus de Catalunya (2017). *Què és un ateneu?*. Federació d'Ateneus de Catalunya. <https://www.ateneus.cat/que-es-un-ateneu/>

Folguera, T., Fernández de Castro, D. i Parrado, R. (2013). *Entre el cel i la terra: La guerra dels Aiguamolls* [documental]. Sense Ficció. <https://www.ccma.cat/tv3/alcanta/sense-ficcio/entre-el-cel-i-la-terra-la-guerra-dels-aiguamolls/video/4793311/>

Font, M. (2022, 5 de maig). "L'estiu del 36 hi va haver una revolució de les bases de la CNT, no dels seus líders" [Entrevista a Chris Ealham]. *Públic*. <https://www.publico.es/public/entrevista-chris-ealham-l-estiu-36-hi-haver-revolucio-les-bases-cnt-no-dels-seus-liders.html>

Fundació Reeixida (s. d.). *El Museu virtual de l'independentisme: d'internet a la realitat*. Fundació Reeixida. <https://www.reeixida.cat/ca/museu>

Fundación FAD Juventud (2021, 29 de setembre). Crece el porcentaje de chicos jóvenes (15 a 29 años) que niega la violencia de género o le resta importancia. *FAD*. <https://fad.es/notas-de-prensa/crece-el-porcentaje-de-chicos-jovenes-15-a-29-anos-que-niega-la-violencia-de-genero-o-le-resta-importancia/>

Garcia, M. (2021, 21 de novembre). Un museu amb sales de tortura, proposta memorial per a la comissaria de via Laietana. *Betevé*. <https://beteve.cat/politica/museu-sales-tortura-proposta-memorial-comissaria-via-laietana/>

Garcia, M. (2021, 5 de setembre). 45 anys de la batalla que va salvar els Aiguamolls de l'Empordà. *Ara*. https://www.ara.cat/societat/45-anys-batalla-salvar-aiguamolls-l-emporda_1_4097669.html

Generalitat de Catalunya (2015). 4. Òrgans socials. Treball. https://treball.gencat.cat/ca/ambits/economia_social/vols_crear_una_cooperativa_o_una/com_constituir_una_cooperativa_o/funcionament_d_una_cooperativa_i/funcionament_d_una_cooperativa/4_organs_socials/

Generalitat de Catalunya (2022a). *Prepara't per a les PAU: Història*. Canal Universitats, Generalitat de Catalunya. <https://universitats.gencat.cat/ca/proves-acces-PAU-PAP/preparat-PAU/materies-PAU/historia/>

Generalitat de Catalunya (2022b). *Territori i població*. <https://web.gencat.cat/ca/temes/catalunya/coneixer/territori-poblacio/index.html>. Actualitzat el 20/01/2022.

Generalitat de Catalunya, Departament de Cultura (2020). *Museus 2030: Pla de museus de Catalunya*. <https://cultura.gencat.cat/web/.content/sscc/pla-museus-2030/documents/Pla-Museus-aprovat-Govern-2020.pdf>

Generalitat de Catalunya, Departament de Cultura (2022). *Estadístiques culturals de Catalunya*. Dades i Recursos en Accés obert de Catalunya. <https://drac.cultura.gencat.cat/bitstream/handle/20.500.12368/30897/Estad%C3%adstiques%20culturals%20de%20Catalunya%202022.pdf>

Generalitat de Catalunya, Departament de Cultura (2023). *Llistat de museus registrats*. Departament de Cultura. <https://cultura.gencat.cat/ca/temes/museus/museus-de-catalunya/registre/llistat-de-museus-registrats/>

Generalitat de Catalunya, Departament de Cultura (s. d. a). *Baròmetre social dels museus: àmbits d'impacte a mesurar*. <https://cultura.gencat.cat/ca/temes/museus/dimensio-social/barometre-social/ambits-dimpacte-a-mesurar/>

Generalitat de Catalunya, Departament de Cultura (s. d. b). *Requeriments per ser museu registrat*. <https://cultura.gencat.cat/ca/temes/museus/museus-de-catalunya/registre/requeriments-per-ser-museu-registrat/>

Gershon, L. (2022, 6 de gener). Archiving the January 6 Insurrection for History. *Smithsonian Magazine*. <https://www.smithsonianmag.com/smart-news/archiving-the-january-6-insurrection-for-history-180979327/>

Ghorsi Hart, C. (2020, 23 de novembre). With Rapid Response Collecting, Who Are We Responding To?. *American Alliance of Museums*. <https://www.aam-us.org/2020/11/23/with-rapid-response-collecting-who-are-we-responding-to/>

Gottenhuber, S. i Mulholland, E. (2020). Implementing the Sustainable Development Goals in Times of Rising Right-Wing Populism in Europe. *Sustainability*, 12(20), 8465. <https://doi.org/10.3390/su12208465>

ICOM (2022). *ICOM: ICOM approves a new museum definition*. <https://icom.museum/en/news/icom-approves-a-new-museum-definition/>

IDESCAT (2012). *Indicadors de renda monetària*. Institut d'Estadística de Catalunya. <https://www.idescat.cat/pub/?id=intpobr&n=8228&by=com>

IDESCAT (2022a). *Densitat de població. Comarques i Aran, àmbits i*

províncies. Institut d'Estadística de Catalunya. <https://www.idescat.cat/indicadors/?id=aec&n=15227>

IDESCAT (2022b). *Població a 1 de gener. Comarques i Aran, àmbits i províncies*. Institut d'Estadística de Catalunya. <https://www.idescat.cat/indicadors/?id=aec&n=15224>

Illich, I. (1971). *Deschooling Society*. Harper & Row.

International Committee for Museums and Collections of Modern Art (s. d.). *Toolkit on Sustainability in the Museum Practice*. <https://cimam.org/sustainability-and-ecology-museum-practice/httpscimamorgsustainability-and-ecology-museum-practicecimams-toolkit-on-environmental-sustainability/1-examples-of-immediate-actions/>

Izquierdo, S. (2018). Els ateneus a Catalunya. Cultura i sociabilitat als segles XIX i XX. *Catalan Historical Review* 11, 151-162.

Kisić, V. (2013). *Governing Heritage Dissonance: Promises and Realities of Selected Cultural Policies*. European Cultural Foundation. https://www.europanostra.org/wp-content/uploads/2017/01/Governing_Heritage_Dissonance.pdf

Koposov, N. (2022). Populism and Memory: Legislation of the Past in Poland, Ukraine, and Russia. *East European Politics and Societies*, 36(1), 272–297. <https://doi.org/10.1177/0888325420950806>

La Confederació Empresarial del Tercer Sector Social de Catalunya (2017). *Guia per impulsar la Governança Democràtica a les organitzacions del Tercer Sector Social*. https://www.laconfederacio.org/wp-content/uploads/2018/10/GuiaGovernDemocratica_WEB.pdf

Laporte Rosselló, A. (2021). Anàlisi i gestió de públics i planificació estratègica. A O. López i I. Lorés (coord.), *Planificació estratègica de museus i centres patrimonials*, Manuals de Museologia 4 (p.149-179). Associació de Museòlegs de Catalunya.

https://cultura.gencat.cat/web/.content/dgpc/museus/08.recursos/publicacions/manuals_museologia/04_planificacio_estrategica.pdf

Lasalas, M. (2019, 30 d'octubre). Joves detinguts denuncien maltractaments policials: “La sang dels cops volava a les parets”. *El Nacional*. https://www.elnacional.cat/ca/politica/joves-detinguts-protestes-denuncien-maltractaments-sang-cops-via-laietana-furgons_436269_102.html

Llibre, P. i Vila, E. (directors). (2017). *En lluita* [Documental]. TV3. <https://www.ccma.cat/tv3/alcarta/sense-ficcio/en-lluita/video/5672985/>

Llorens, J. (coord.), Alcoberro, A., Castillo, J., Cortada, J. i Ferreres, E. (2016). *Crònica*. Teide.

Loran i Gili, M. (2009). L'accés gratuït als museus. Generalitat de Catalunya. Direcció General de Patrimoni Cultural. <http://hdl.handle.net/20.500.12368/1636>

Mallea Toledo, F. (2011). Museo de la Memoria y los Derechos Humanos de Santiago: El proceso de memorialización de la exhibición permanente bajo el enfoque de las controversias sociales. *A VI Jornadas de Jóvenes Investigadores*. Instituto de Investigaciones Gino Germani, Facultad de Ciencias Sociales, Universidad de Buenos Aires. <https://www.aacademica.org/000-093/80.pdf>

Maulets el jovent independentista revolucionari [maulets]. Flickr. <https://www.flickr.com/photos/maulets/>

Memorial Democràtic (s. d.). *Memorial Democràtic*. Generalitat de Catalunya. <https://memoria.gencat.cat/ca>

Mendía Gallardo, R. (2013). El ApS, una metodología para el desarrollo de la competencia social y ciudadana. *Monográficos Escuela, noviembre 2013*, 6-7. https://aprenentatgeservei.cat/wp-content/uploads/art_rev/monografic-Revista-Escuela-2013.pdf

Ministerio de Justicia y Derechos Humanos de la República Argentina

(2021). *Sitios y Espacios de Memoria*. Estado argentino. www.argentina.gob.ar/derechoshumanos/sitiosdememoria

Museo de Memoria de Colombia. (2021, 27 d'abril). Wiwa. Recollit de Museo de Memoria de Colombia: <https://museodememoria.gov.co/construimos-memoria-con-la-comunidad-wiwa/>

Museum of the City of New York (2023). *Activist New York: ongoing*. Museum of the City of New York. <https://www.mcnyc.org/exhibition/activist-new-york>

Museums For Future (s. d.). *10 simple actions museums can take in support of the Fridays For Future movement*. <http://museumsforfuture.org/10-simple-actions>

Museums, Libraries and Archives East Midlands i Renaissance East Midlands (2009). *Green museums: a step by step guide*. <https://www.leicestershire.gov.uk/sites/default/files/Green-Museums-2009.pdf>

Nació Digital (2019, 25 de juny). Tornen a vandalitzar la placa que recorda les tortures policials a la Via Laietana. *Nació Digital*. <https://www.naciodigital.cat/noticia/182785/tornen-vandalitzar-placa-recorda-tortures-policials-via-laietana>

Naciones Unidas: Objetivos de Desarrollo Sostenible (2017 18 de maig). *Los museos, una herramienta para la paz*. ONU. <https://www.un.org/sustainabledevelopment/es/2017/05/los-museos-una-herramienta-para-la-paz/>

National Museum of African American History & Culture (2021, 24 de setembre). National Museum of African American History and Culture Connects Past, Present and Future Through “Living History” on Fifth Anniversary. *Museum News, National Museum of African American History & Culture*. <https://nmaahc.si.edu/about/news/national-museum-african-american-history-and-culture-connects-past-present-and-future>

Observatori dels Públics del Patrimoni Cultural de Catalunya (2023). *Recompte de visitants dels equipaments patrimonials de Catalunya 2021*.

Resum de l'informe anual de 2021. Institut Català de Recerca en Patrimoni Cultural. https://www.canva.com/design/DAFSMPZ5jCE/2_BqN3N0dczvrEAe3yCV0w/view#6.

OECD Development Communication Network & Secretaria General Iberoamericana (2019). *Engaging Citizens for Sustainable Development in the Ibero-American Region*. https://www.oecd.org/dev/pgd/Engaging_Citizens_for_Sustainable_Development_in_IberoAmerica_0919.pdf

OER Africa (2018). *Understanding OER*. <https://www.oerafrica.org/sites/default/files/2018.08.Web-Understanding%20OER.pdf>

Òmnium (2017, 5 de setembre). “Les escoles rurals”, de Lluites Compartides. *Òmnium*. <https://www.omnium.cat/ca/les-escoles-rurals-de-lluities-compartides/>

Òmnium (2022). *Espai Òmnium. Obrim la nova seu de la cultura i la llibertat.* Òmnium.

http://mailing.omnium.cat/public/r/e+4WfC5kWk+z4sDmmD8_Sg/05YFIXWL_YYhmiqFCQAKFw/pmaJVA67EwGosn9FWuZ6Hw

Òmnium (2023a). (Re)voltem la memòria viva, construïm la història comuna. <https://lesrevoltes.cat/>

Òmnium (2023b). *Neix l'Espai Òmnium* [vídeo]. YouTube. <https://www.youtube.com/watch?v=89CLUhfYQIE>

Òmnium (s. d. a). *Àrea socis.* Òmnium. <https://omnium.cat/ca/area-socis/inici/>

Òmnium (s. d. b). *Lluites Compartides.* <https://www.omnium.cat/ca/campanyes/lluites-compartides/>

Padró, J., Puig, M. i Garcia, P. (2021). *Difon la idea! Memòria gràfica de l'Esquerra Independentista. Adhesus 1969-2019.* Pol-len edicions.

Pagès, J. (2018). Pensament crític. *Perspectiva escolar*, 398, 5-6.

Panyella, J. (2022, 15 de novembre). Nou atac a la placa en què s'explica la història negra de la prefectura de Via Laietana. *El Punt Avui*. <https://www.elpuntavui.cat/politica/article/17-politica/2218260-nou-atac-a-la-placa-en-que-s-explica-la-historia-negra-de-la-prefectura-de-via-laietana.html>

Parreño Mont, D. (2016, 1 de novembre). Lluitapèdia: les lluites compartides a la Viquipèdia. *Amical Wikimedia*. <https://wikimedia.cat/2016/11/01/lluitapedia-les-lluites-compartides-a-la-viquipedia/>

Pasqual i Escrivà, G. (2023). *Torturades: Via Laietana, 43. Vint-i-dues dones, testimonis del terror.* Comanegra.

Peláez Albendea, M. J. (2009) "El Dret Inalienable a La Llengua pròpia: Alguns aspectes jurídics i polítics de la persecució del català: de l'edict de Lluís XIV (1702) a la Llei Deixonne (1951), sense oblidar-nos de les dictadures espanyoles (1923-1930 i 1939-1975)". *Revista De Dret Històric Català*, 7, 167-193, <https://raco.cat/index.php/RevistaDretHistoric/article/view/152859>.

Perabà Vega, B. (2016). El cervell i el cor són companys d'aula, necessitem que cooperin per aconseguir un aprenentatge efectiu i significatiu dels nostres alumnes. *XII Jornades d'Educació Emocional/XII Jornadas de Educación Emocional*.
https://www.researchgate.net/publication/311773475_XII_Jornades_d%27Educacio_EmocionalXII_Jornadas_de_Educacion_Emocional

Planagumà, J. i Gaston, M. (2022, 3 de setembre). Tornen a vandalitzar la placa de la via Laietana que recorda les víctimes del franquisme. *Betevé*.
<https://beteve.cat/societat/tornen-vandalitzar-placa-via-laietana-recordatori-victimes-feixisme/>

Plataforma en Defensa de l'Ebre (2023, 6 de febrer). "Ja fem tard": l'Ebre es rebel·la contra la desaparició del delta. *Plataforma en Defensa de l'Ebre*.
<https://www.ebre.net/bloc/2023/02/ja-fem-tard-lebre-es-rebella-contra-la-desaparicio-del-delta/>

Poll Martínez, S. (2022, 21 d'octubre). Els grans tenidors tenen 32.800 pisos buits a Catalunya, 1.800 a Barcelona. *CCMA*.
<https://www.ccma.cat/324/els-grans-tenidors-tenen-32800-pisos-buits-a->

[catalunya-1800-a-barcelona/noticia/3191442/](https://www.ccma.cat/324/els-grans-tenidors-tenen-32800-pisos-buits-a-catalunya-1800-a-barcelona/noticia/3191442/)

Prat, E. (coord.) (2004). *Els moviments socials a la Catalunya contemporània*. Publicacions i edicions de la Universitat de Barcelona.

Prutsch, M. J. (2015). *European Historical Memory: Policies, Challenges and Perspectives*. European Parliament's Committee on Culture and Education.

[https://www.europarl.europa.eu/RegData/etudes/STUD/2015/540364/IPO_L_STU\(2015\)540364_EN.pdf](https://www.europarl.europa.eu/RegData/etudes/STUD/2015/540364/IPO_L_STU(2015)540364_EN.pdf)

Públic (2021, 15 d'agost). Professionals dels museus denuncien "mala praxi" en el relleu de la direcció d'espais de la memòria. *Públic*.
<https://www.publico.es/public/professionals-dels-museus-denuncien-mala-praxis-relleu-direccio-d-espais-memoria.html>

Públic (2021, 16 de setembre). Vicenç Villatoro es farà càrrec de la direcció del Memorial Democràtic. *Públic*.
<https://www.publico.es/public/vicenc-villatoro-fara-carrec-direccio-del-memorial-democratic.html>

Público (2022, 19 d'octubre). La Ley de Memoria Democrática entra en vigor este viernes. *Público*. <https://www.publico.es/politica/ley-memoria-democratica-entra-vigor-viernes.html#analytics-noticia:contenido-enlace>

Pujol, A. (2019, 17 de febrer). Trenta anys de la primera insubmissió col·lectiva. *El Punt Avui*. <https://www.elpuntavui.cat/societat/article/5-societat/1555860-trenta-anys-de-la-primera-insubmissio-col-lectiva.html>

Redacció (2016, 19 de gener). El Born CC deixarà de ser un espai reservat a la memòria de la guerra de Successió. *Vilaweb*. <https://www.vilaweb.cat/noticies/el-born-cc-no-continuara-sent-un-espai-reservat-a-la-memoria-de-la-guerra-de-successio/>

Redacció (2021, 14 de febrer). L'extrema dreta de Vox entra amb 11 diputats al Parlament de Catalunya. *CCMA*. <https://www.ccma.cat/324/lextrema-dreta-de-vox-entra-amb-11-diputats-al-parlament-de-catalunya/noticia/3077326/>

Redacció (2022, 29 de setembre). Nou atac a la placa de la Via Laietana.

El Punt Avui. <https://www.elpuntavui.cat/societat/article/5-societat/2198791-nou-atac-a-la-placa-de-la-via-laietana.html>

Rodríguez, D. (2020, 5 de febrer). El coronavirus agreuja la 'uberització' de l'economia. *Públic*. <https://www.publico.es/public/coronavirus-agreuja-uberitzacio-l-economia.html>

Royal Botanic Gardens, Kew (s. d.). *Sustainability*. <https://www.kew.org/about-us/our-mission-and-priorities/sustainability>

San Ruperto, A. (2020). *Projecte cooperatiu Aprenentatge servei: la història com a motor social*. Repositori d'Objectes Digitals per a l'Ensenyament la Recerca i la Cultura, Universitat de València. <https://roderic.uv.es/handle/10550/73437>

Santacana, J. (2013). Los museos nacidos del terror, de la barbarie y de las pesadillas. *Didáctica del patrimoni cultural*. <https://didcticadelpatrimonicultural.blogspot.com/2013/09/los-museos-nacidos-del-terror-de-la.html>

Secall, J. (2022). *BARCELONA sobre Barcelona. Espais de conquesta 2002-2007*. Neret edicions.

Servei d'Ordenació Curricular d'Educació Secundària Obligatòria i Batxillerat (2015). *Currículum batxillerat*. Departament d'Ensenyament, Generalitat de Catalunya. <https://educacio.gencat.cat/web/.content/home/departament/publicacions/colleccions/curriculum/curriculum-batxillerat.pdf>

Silva, D. (2023, 3 de gener). Els atacs als transsexuals creixen un 38% l'any de la llei trans. *Ara*. https://www.ara.cat/societat/atacs-als-transsexuals-creixen-38-l-any-llei-trans_1_4589901.html

Simon, N. (2010). *The Participatory Museum*. <https://participatorymuseum.org/>

Singla, L. (2017, 5 de juliol). Escola rural, llarga vida al poble!. *Surtdecasa.cat*. <https://surtdecasa.cat/pirineus/familia/escola-rural-pirineus-educacio>

Sitios de Memoria (2014). *Sitios de Memoria*. <https://sitiosdememoria.cl>

The Natural History Museum (s. d.). *Sustainable by Nature*. The Trustees of The Natural History Museum. <https://www.nhm.ac.uk/about-us/sustainable-by-nature.html>

United Nations (2016, 13 de juliol). Make Sustainable Development Goals Relevant to Citizens, Speakers Tell High-level Political Forum, as Discussions Centre on Reaching Successful 2030 Agenda Results. *United Nations Meetings Coverage and Press Releases*. <https://press.un.org/en/2016/ecosoc6782.doc.htm>

V.A. (1992). *Barcelona olímpica: tortura 1992. Testimonis escrits*. Associació Memòria Contra la Tortura. <https://sites.google.com/a/proutortura.net/amct/operacio-garzon/testimonis---catala>

Vargas, A. (2018). Agricultura, ramaderia i pesca. A Institut Cartogràfic de Catalunya, *Atles Nacional de Catalunya*. Institut Cartogràfic de Catalunya. <https://web.archive.org/web/20201201081737/https://www.atlesnacional.cat/icc/atles-nacional/agricultura-ramaderia-pesca/>

Victoria & Albert Museum (2021). *Sustainability*. <https://www.vam.ac.uk/info/sustainability>

Victoria & Albert Museum (s. d.). *Rapid Response Collecting*. <https://www.vam.ac.uk/collections/rapid-response-collecting>

Vilaweb (2017, 24 de juliol). Terres de l'Ebre, àrea on més població declara arribar a final de mes amb dificultat. *Vilaweb*. <https://www.vilaweb.cat/noticies/terres-de-lebre-area-on-mes-poblacio-declara-arribar-a-final-de-mes-amb-dificultat/>

Villa Grimaldi Corporación Parque por la Paz (s. d.). *Museo*. <https://villagrimaldi.cl/museo/>

Witker Barra, R. (2019). Museos de la vergüenza. El uso de la memoria política como patrimonio cultural. *Illapa Mana Tukukuq*, 13, 88–97. <https://doi.org/10.31381/illapa.v0i13.1901>

Wolff Rojas, T. (2016). Pensamientos sobre la representación de la memoria traumática en el Museo de la Memoria y los Derechos Humanos (MMDH), Santiago de Chile, Chile. *Intervención (México DF)*, 7(13), 61-73. http://www.scielo.org.mx/scielo.php?script=sci_arttext&pid=S2007-249X2016000100061&lng=es&tlng=es

XBS (2022). *Biblioteques*. Xarxa de biblioteques socials. http://cataleg.xarxabibliosocials.org/portal/index.php?lvi=cmspage&pageid=6&id_rubrique=1

Zabala Vidiella, A. (2018). Aprenentatges imprescindibles per ara i per al futur. A C. Massip Bonet, C. Barbeito Thonon, À. Egea Andrés i M. Flores Matamoros (ed.), *Competències per transformar el món: cap a una educació crítica i per a la justícia global a l'escola* (p. 1-4). Graó.

REFERÈNCIES LEGALS

Andalusia. Decreto 264/2011, de 2 de agosto, por el que se crean y regulan la figura de Lugar de Memoria Histórica de Andalucía y el Catálogo de Lugares de Memoria Histórica de Andalucía (2011). *Boletín Oficial de la Junta de Andalucía*, 158, 12 de agosto de 2011, 19 a 21. <https://www.juntadeandalucia.es/boja/2011/158/3>

Aragó. Ley 14/2018, de 8 de noviembre, de memoria democrática de Aragón. *Boletín Oficial del Estado*, 14, de 16 de gener de 2019. <https://www.boe.es/eli/es-ar/l/2018/11/08/14/con>

Astúries. Ley 1/2019, de 1 de marzo, para la recuperación de la memoria democrática en el Principado de Asturias. *Boletín Oficial del Estado*, 88, de 12 de abril de 2019. <https://www.boe.es/eli/es-as/l/2019/03/01/1>

Canàries. Ley 5/2018, de 14 de diciembre, de memoria histórica de Canarias y de reconocimiento y reparación moral de las víctimas canarias de la guerra civil y la dictadura franquista. *Boletín Oficial del Estado*, 22,

de 25 de enero de 2019. <https://www.boe.es/eli/es-cn/l/2018/12/14/5>

Cantàbria. Ley 8/2021, de 17 de noviembre, de Memoria Histórica y Democrática de Cantabria. *Boletín Oficial del Estado*, 23, de 27 de enero de 2022. <https://www.boe.es/eli/es-cb/l/2021/11/17/8>

Castella i Lleó. Decreto 9/2018, de 12 de abril, de la Memoria Histórica y Democrática de Castilla y León. *Boletín Oficial de Castilla y León*, 73, de 16 de abril de 2018. <http://bocyl.jcyl.es/boletines/2018/04/16/pdf/BOCYL-D-16042018-1.pdf>

Castella-La Manxa. Decreto 109/2021, de 19 de octubre, por el que se crea y regula el Consejo Asesor de la Memoria Democrática de Castilla-La Mancha. *Diario Oficial de Castilla-La Mancha*, 205, de 25 de octubre de 2021. <https://www.castillalamancha.es/node/328346>

Catalunya. Llei 13/2007, del 31 d'octubre, del Memorial Democràtic. *Diari Oficial de la Generalitat de Catalunya*, 5006, 11 de novembre de 2007. <https://portaljuridic.gencat.cat/eli/es-ct/l/2007/10/31/13>

Catalunya. Ordre IRP/91/2010, de 18 de febrer, per la qual es crea la Xarxa d'Espais de Memòria Democràtica de Catalunya (2010). *Diari Oficial de la Generalitat de Catalunya*, 5576, 18 de febrer, 1. <https://portaljuridic.gencat.cat/eli/es-ct/o/2010/02/18/irp91>

Catalunya. Resolució TES/1712/2020, de 26 de juny, per la qual es fa pública la Resolució per la qual s'estableixen els criteris ambientals per a l'atorgament del distintiu de garantia de qualitat ambiental als equipaments culturals: biblioteques, museus i col·leccions (2020). *Diari Oficial de la Generalitat de Catalunya*, 8182, 21 juliol 2020. <https://dogc.gencat.cat/ca/document-del-dogc/?documentId=878303>

Comunitat Valenciana. Llei 14/2017, de 10 de novembre, de la Generalitat, de memòria democràtica i per la convivència de la Comunitat Valenciana. *Diari Oficial de la Generalitat Valenciana*, 8168, 13 de novembre de 2017. <https://dogv.gva.es/va/eli/es-vc/l/2017/11/10/14/>

Espanya. Ley 20/2022, de 19 de octubre, de Memoria Democrática. *Boletín Oficial del Estado*, 252, de 20 de octubre de 2022.

<https://www.boe.es/eli/es/l/2022/10/19/20/con>

Euskadi. Proyecto de Ley de Memoria histórica y democrática de Euskadi (en tramitació). <https://www.euskadi.eus/proyecto-ley/27-proyecto-de-ley-de-memoria-historica-y-democratica-de-euskadi/web01-s2enple/es/>

Extremadura. Ley 1/2019, de 21 de enero, de memoria histórica y democrática de Extremadura. *Boletín Oficial del Estado*, 38, de 13 de febrero de 2019. <https://www.boe.es/eli/es-ex/l/2019/01/21/1>

Illes Balears. Llei 2/2018, de 13 d'abril, de memòria i reconeixement democràtics de les Illes Balears. *Butlletí Oficial de les Illes Balears*, 48, de 19 d'abril de 2018. <http://www.caib.es/eboibfront/pdf/ca/2018/48/1006061>

La Rioja. Ley 5/2022, de 25 de abril, para la recuperación de la memoria democrática en La Rioja. *Boletín Oficial del Estado*, 112, de 11 de mayo de 2022. <https://www.boe.es/eli/es-ri/l/2022/04/25/5>

Navarra. Ley foral 33/2013, de 26 de noviembre, de reconocimiento y reparación moral de las ciudadanas y ciudadanos navarros asesinados y víctimas de la represión a raíz del golpe militar de 1936. Boletín Oficial de Navarra, 233, de 4 de diciembre de 2013. <http://www.lexnavarra.navarra.es/detalle.asp?r=32889>

Uruguay. Ley N° 19.641/2018, de 13 de julio, Sitios de Memoria Histórica del pasado reciente. *Registro Nacional de Leyes y Decretos*, de 14 d'agost de 2018. <https://www.impo.com.uy/bases/leyes/19641-2018>

FONTS D'IMATGES

ACAN/Fons La Veu de l'Anoia (2019, abril 8). *Manifestació, el 25 de febrer de 1990, per l'alliberament del Joan Cruz, que havia entrat preventivament a la presó Model* [fotografia]. <https://anoiadiari.cat/societat/30-anys-insubmissio-cap-servei-ni-civil-ni-militar/>

Ajuntament Vilafranca del Penedès (2017). *Òmnium Alt Penedès inaugura l'exposició "La defensa de la terra al Penedès" al pati de l'Escorxador* [fotografia]. <https://www.vilafranca.cat/noticies/omnium-alt-penedes-inaugura-lexposicio-la-defensa-de-la-terra-al-penedes-al-pati-de>

Albir, T. (2014). *Vecinos del barrio de Sants colaborando en los trabajos de reconstrucción del centro social Can Vies* [fotografia]. <https://www.ahorasemanal.es/barcelona,-ciudad-okupada>

Arden Street. *Museum of the City of New York: Activist NY exhibit* [fotografia]. <https://www.flickr.com/photos/ardenstreet/16038841285>

Arxiu Històric 9B (2021).

https://www.google.com/maps/place/Arxiu+Hist%C3%B2ric+de+Roquetes+-+Nou+Barris/@41.4452949,2.176696,3a,75y,90t/data=!3m8!1e2!3m6!1sAF1QipPjQ5BvXPg9NIZ1x3CS9Jik99F_WPXwL7mwutr3!2e10!3e12!6shhttps:%2F%2Fh5.googleusercontent.com%2Fp%2FAF1QipPjQ5BvXPg9NIZ1x3CS9Jik99F_WPXwL7mwutr3%3Dw203-h152-k-no!7i1600!8i1200!4m16!1m8!3m7!1s0x12a4bd0c32ce7089:0x2cd3c40522d4fbc9!2sArxiu+Hist%C3%B2ric+de+Roquetes-Nou+Barris!8m2!3d41.4452981!4d2.1767014!10e5!16s%2Fg%2F11rxjhp8dq!3m6!1s0x12a4bd0c32ce7089:0x2cd3c40522d4fbc9!8m2!3d41.4452981!4d2.1767014!10e5!16s%2Fg%2F11rxjhp8dq?entry=ttu

Associació per a la Promoció del Transport Públic (2018). *Mapa de la xarxa ferroviària catalana* [mapa]. Promoció del transport públic. Associació per a la Promoció del Transport Públic. <https://transportpublic.org/xarxaferroviariacatalana/>

Ateneu Memòria Popular. [Fotografia de l'acte "Via Laietana 43: fem justícia, fem memòria"]. <https://www.facebook.com/memoriapopular/posts/pfbid02Hkha5QqtfP6QYWY18dbYw5YTQS8zxVzgNEArSde93qLxieC5dUxkqLJv7j6odH3FI>

Ateneu Popular Sa Fera Ferotge (2023). [Fotografia de la visita “(Re)volta pesquera a Blanes: passat, present... i futur?” al port de Blanes. <https://www.facebook.com/photo/?fbid=604005721754889&set=pcb.604005961754865>

Avui (1985, maig 3). *Segrest d'autobusos al Pomar* [fotografia]. <http://www.autobusesbcn.es/lineas/bs.html>

Aymerich, P. (s. d.). [Manifestació a favor de l'avortament lliure i gratuït a Barcelona a la dècada de 1980]. <https://www.caladona.org/avortamentlliureigratuït.html>

Barcelona al Día (2019, març 27). *Colocan una placa en la Jafatura de Policía de Via Laietana en recuerdo de los represaliados* [fotografia]. Barcelona al Día. <https://www.barcelonaaldia.com/2019/03/27/colocan-una-placa-en-la-jafatura-de-policia-de-via-laietana-en-recuerdo-de-los-represaliados/>

Becerra, A. (2020). [Fotografia de dos arqueòlegs documentant una paret plena de pintades]. *Diario Uchile. Radio Universidad de Chile.*

<https://radio.uchile.cl/2020/11/01/hacia-una-arqueologia-de-la-protesta-el-reto-mas-urgente-de-la-disciplina-desde-el-estallido-social/>

Busquets, L., (2016). *Un grup de dones del col·lectiu feminista Adona't de Vic sosté una pancarta a favor del dret a l'avortament durant la protesta que han protagonitzar aquest diumenge al matí davant la Catedral de Vic. Imatge del 8.01.2016* [fotografia]. <https://www.publico.es/public/dret-l-avortament-tres-dones-paga-seu-avortament-catalunya-tot-i-gratuït-per-lllei.html>

Caballero, Germán (2023, abril 11). *Burjassot honra la memoria de Guillem Agulló en el 30 aniversario de su asesinato* [fotografia]. Levante – El Mercantil Valenciano. <https://www.levante-emv.com/horta/2023/04/11/burjassot-honra-memoria-guillem-agullo-85887549.html#foto=10>

Casa Elizalde (2022). *Visita comentada a l'exposició 'El lugar que habito [El lloc que habito]'* [fotografia]. <https://www.casaelizalde.com/activitats/visita-comentada-a-lexposicio-el-lugar-que-habito-el-lloc-que-habito/>

Catalunya Lliure (1992). *Salvem les illes* [cartell]. Centre de Documentació Maria Mercè Marçal. <https://centredocumentacio.wordpress.com/2012/12/31/salvem-les-illes/>

Detrás de la Portería (2020, abril 11). [Fotografia d'un grup de seguidors del Dragons'91 a la grada del Camp Nou aguantant una pancarta que diu "Guillem Agulló, ni oblit ni perdó! 11 d'abril de 1993. 25 anys"]. Twitter. <https://twitter.com/DetrasPorteria/status/1249022760204013568>

El Lokal, Associació Cultural el Raval (2016). [Cartell o octaveta del Col·lectiu Antimilitarista Pro-insubmissió amb el text "Cap servei a l'estat: ni civil ni militar. INSUBMISSIÓ!" i un dibuix d'un noi ensenyant el dit del mig a un grup de militars, policies i jutges]. <https://ellokal.org/video-campi-presenta-no-vagis-a-la-mili-insubmissio-alla-por-1988/>

Empordà Turisme (s. d.). *Parc Natural dels Aiguamolls de l'Empordà* [fotografia]. <https://empordaturisme.com/parcs-i-espais-naturals/parc-natural-dels-aiguamolls-de-lemporda/>

Equal Justice Initiative. [Fotografia del recurs interactiu del Legacy Museum: From Slavery to Mass Incarceration que representa l'espai de visita de les presons]. <https://museumandmemorial.eji.org/museum>

Gershon, L. (2022, 6 gener). *A curator collected signs in the aftermath of the attack* [fotografia]. Smithsonian Magazine. <https://www.smithsonianmag.com/smart-news/archiving-the-january-6-insurrection-for-history-180979327/>

Highsmith, Carol M., (s. d.). *Wall of Remembrance at the U.S. National Holocaust Museum, Washington, D.C.* [fotografia]. <https://www.loc.gov/resource/highsm.12919/?r=-0.967%2C-0.015%2C2.933%2C1.405%2C0>

Manuel, C. (2018, abril 27). *Grafit en record de Guillem Agulló a Badalona, fet per l'organització La Forja* [fotografia]. https://commons.wikimedia.org/wiki/File:Guillem_Agull%C3%B3,_ni_oblit_ni_perd%C3%B3_DSCN2935.jpg

N8999IUg (2019). *Generalitat de Catalunya Memorial Democràtic* [fotografia]. https://www.tripadvisor.es/Attraction_Review-g187497-d8853852-Reviews-Generalitat_de_Cataluna_Memorial_Democratic-Barcelona_Catalonia.html#/media-atf/8853852/396614663:p/?albumid=-160&type=0&category=-160

Òmnium (2017, setembre 5). *L'exposició "Lluites compartides" a la Biblioteca Municipal Mestre Martí i Tauler* [fotografia]. <https://www.omnium.cat/ca/lexposicio-lluites-compartides-a-la-biblioteca-municipal-mestre-marti-i-tauler/>

Òmnium (2018). [Fotografia de la façana de la seu nacional d'Òmnium a Catalunya]. <https://www.google.com/maps/contrib/105083364940849084819/photos/@41.3917278,2.169225,3a,75y,90t/data=!3m7!1e2!3m5!1sAF1QipMShvX36ngK9YgNi23ypkvuYO4RbjXvFVXrmbob!2e10!6shhttps:%2F%2Fh5.googleusercontent.com%2Fp%2FAF1QipMShvX36ngK9YgNi23ypkvuYO4RbjXvFVXrmbob%3Dw365-h273-k-no!7i1400!8i1050!4m3!8m2!3m1!1e1>

Òmnium (2021). *Tornen les ReVoltes al Carmel* [fotografia]. <https://www.omnium.cat/ca/activitat/tornen-les-revoltes-al-carmel/>

Òmnium (2022). *Així van ser les (Re)voltes gitanes de Gràcia!* [fotografia]. <https://www.omnium.cat/ca/gracia-revoltes-gitanes/>

Òmnium (2023a). *(Re)volta Sountigué – Tarragona* [fotografia]. <https://lesrevoltes.cat/>

Òmnium (2023b). [Esquema de l'edifici del carrer Diputació 276 de Barcelona, on haurà l'Espai Òmnium]. Espai Òmnium. http://mailing.omnium.cat/public/r/e+4WfC5kWk+z4sDmmD8_Sg/05YFIXWL_YYhmiqFCQAKFw/pmaJVA67EwGosn9FWuZ6Hw

Presència (1977, maig 14). [Programa de la Festa Popular als Aiguamolls de l'Empordà, publicada a la pàgina 14 del diari Presència] <https://web.archive.org/web/20220804225622/https://sites.google.com/site/aiguamolls1977/1976-1983-els-aiguamolls-a-la-premsa>

Radioilla (2019, desembre 18). *Guillem Agulló fou assassinat l'onze d'abril de 1993 per Pedro Cuevas, conegut militant neonazi* [fotografia]. Radioilla. <https://www.radioillaformentera.cat/entrevista-al-pare-de-guillem-agullo-el-van-anar-a-buscar-entre-cinc-i-li-van-clavar-una-ganivetada-al-cor/>

Redacció Osona.com (2013, maig 31). *Membres del Casal Popular de Manlleu van fer un mural en memòria de Guillem Agulló* [fotografia]. Osona.com. <https://www.naciodigital.cat/osona/noticia/37072/vic-destinara-carrer-memoria-guillem-agullo>

Ribas, Carles (2019). *Manifestación en Barcelona en protesta por la sentencia del Tribunal Supremo que condena a los políticos independentistas presos a penas de entre 13 y 9 años de cárcel* [fotografia]. https://elpais.com/elpais/2019/10/26/album/1572102278_535094.html#foto_gal_1

TimeOut (2020). *Casa Elizalde* [fotografia]. <https://www.timeout.cat/barcelona/ca/museus-i-institucions/casa-elizalde>

Vidal, Oriol. (2020, setembre 21). *ODS: Objectius de Desenvolupament Sostenible* [infografia]. Junior Report. <https://junior-report.media/ca/ods-objectius-desenvolupament-sostenible/>

ANNEXOS

ANNEX 1. LIMITACIONS LEGALS DE LA MEMÒRIA HISTÒRICA A L'AMÈRICA LLATINA I EUROPA

Amèrica Llatina

A Xile, els espais que formen part de la *Red de sitios de memoria para la promoción de los Derechos Humanos y el fortalecimiento de la democracia* són “sitios de memoria donde se perpetraron violaciones a los Derechos Humanos durante la dictadura de Augusto Pinochet”¹⁴⁹.

A l'Argentina, els *sitios y espacios de memoria* són “testimonio de las graves violaciones a los derechos humanos cometidas por el Estado hasta el regreso de la democracia, el 10 de diciembre de 1983”¹⁵⁰.

¹⁴⁹ Sitios de Memoria (2014)

¹⁵⁰ Ministerio de Justicia y Derechos Humanos de la República Argentina (2021)

¹⁵¹ Dirección General de DDHH. *Memoria Histórica y Reparación* [en línia]. Ministerio de

El programa de Memoria histórica y Reparación del Paraguai es basa en les recomanacions de la Comisión de Verdad y Justicia¹⁵¹ que es va encarregar d'investigar les violacions dels drets humans cometes per la dictadura stronista (1954-1989)¹⁵².

En el cas de l'Uruguai, la legislació contempla poder incloure espais referents a altres cronologies entre els *Sitios de Memoria Histórica del pasado reciente*, però sempre com a excepció. En primer lloc, delimita la cronologia contemplada que és, per una banda, el període 1968-1973 corresponent a l'aplicació de la Doctrina de la Seguridad Nacional i, per altra banda, el 1973-1985 corresponent a la dictadura cívico-militar, i a continuació afegeix que “se podrán considerar hechos acontecidos fuera de los períodos antes mencionados en los que el Estado haya violado los

Justicia - Gobierno Nacional de Paraguay.

¹⁵² Comisión de Verdad y Justicia, 2008

derechos humanos o donde haya habido expresiones significativas de resistencia popular”¹⁵³. Malgrat això, a la pràctica, tots els espais inclosos a la llista fan referència als esdeveniments que hi van succeir abans de la fi de la dictadura¹⁵⁴. Per tant, tot i la possibilitat legal, un cop més la llei està pensada per a un tipus de memòria concret.

Una situació semblant es dona a Colòmbia, on l'àmbit de treball del Centro Nacional de Memoria Histórica és el conflicte armat intern¹⁵⁵. L'aplicació de la memòria històrica en aquest país presenta una diferència amb els altres casos explicats, ja que no es tracta d'un canvi de règim i és un conflicte molt recent, acabat entrat el segle XXI. Tot i això, continua tractant-se de la memòria d'un període concret que comença i acaba al passat i es considera acabat. Cal destacar, però, que, tot i centrar-se en la memòria de les víctimes del conflicte armat intern, el Centro Nacional de Memoria Histórica l'ha tractat des d'un punt de vista ampli que ha inclòs la memòria dels pobles indígenes que van patir especialment la

violència del conflicte, sense limitar-ho únicament al conflicte armat intern¹⁵⁶.

Unió europea

El Parlament Europeu centra els programes dedicats a la memòria europea en l'estalinisme i el nazisme, amb especial atenció a l'Holocaust, i en segon terme altres règims totalitaris del segle XX i la Segona Guerra Mundial¹⁵⁷. Com en els casos anteriors, les polítiques i lleis de memòria europees es basen en la memòria de les víctimes de la repressió i en el repentiment de l'estat pels fets succeïts¹⁵⁸, per tant, no pot incloure memòries més recents de fets que la Unió o els seus estats membres continuen perpetuant. D'aquesta manera, també a nivell europeu es limita què pot ser tractat des de la memòria.

¹⁵³ Ley N° 19.641 de 13/07/2018. Sitios de Memoria Histórica del pasado reciente. Artículo 4.

¹⁵⁴ Comisión Nacional Honoraria de Sitios de Memoria (2021)

¹⁵⁵ Centro Nacional de Memoria Histórica (s. d.)

¹⁵⁶ Museo de Memoria de Colombia (2021)

¹⁵⁷ Prutsch (2015), 18

¹⁵⁸ Kopusov, N. (2022). Populism and Memory: Legislation of the Past in Poland, Ukraine, and Russia. *East European Politics and Societies*, 36(1), 272–297.

ANNEX 2. ANNEX 2. FITXA DE REGISTRE (PLA DE SOSTENIBILITAT)

El Pla de sostenibilitat del CIMS contempla omplir aquest informe cada mes.

Nom de la persona que omple la fitxa:

Mes i any:

Hi ha hagut alguna incidència (períodes de vacances, condicions climatològiques excepcionals...)?:

Registre quantitatiu

1. Facturació del centre
2. Número de visitants i de voluntaris
3. Temperatura mitjana

4. Serveis:
 1. Total d'electricitat utilitzada (es pot trobar a la factura de la llum)
 2. Total de gas utilitzat (factura del gas)
 3. Total d'aigua utilitzada (factura de l'aigua o comptador)
 4. Total de benzina utilitzada com a combustible o font d'energia (factura del proveïdor)
5. Transport
 1. Total de combustible utilitzat pels vehicles emprats pel centre.
 2. Nombre de viatges de feina (congressos, reunions) i mode de transport utilitzat
 3. Mode de transport fins la feina dels treballadors i voluntaris
6. Residus
 1. Quantitat de residus enviats a abocadors (factures)
 2. Quantitat de residus enviats a reciclar (factures)

3. Quantitat de residus perillosos enviats a eliminar (còpia)
 4. Quantitat d'aliments malbaratats
1. Recursos utilitzats: llistat dels principals materials utilitzats al centre.
Per exemple:
 1. Paper
 2. Cartutxos de tinta
 3. Embalatge de plàstic
 4. Cartró ploma
 5. Vinil
 2. Impacte ambiental. This section does not need to be filled in by the participants. It is used to summarise, on an annual basis, some of the environmental impacts of your museum. This is done automatically using formulae to translate the use of direct energy in emissions of CO₂.

Registre qualitatiu

Aquestes preguntes es poden respondre no només amb un “sí” o un “no”, sinó que poden servir com a punt de partida per a una anàlisi més detallada. Fins i tot quan la resposta és “sí”, hi pot haver marge de millora.

1. Estalvi i eficiència energètica
 1. Il·luminació natural: es garanteix el màxim aprofitament de la llum natural a l'edifici, sense comprometre la integritat dels fons exposats?
 2. Làmpades eficients per a il·luminació interior: les làmpades utilitzades són d'eficiència energètica classe B o A? Són de vapor de sodi o LED? Quina temperatura de color utilitzen? Estan sempre enceses o es basen en detectors de presència, pulsadors temporitzats o altres sistemes que evitin el malbaratament elèctric?

3. Il·luminació exterior: s'il·luminen només els espais estrictament necessaris? S'apaguen les llums a la nit? Emeten llum en direccions innecessàries, com ara cap al cel?
4. Aparells d'aire condicionat: en quina etiqueta d'eficiència es classifiquen?
5. Control de climatització: n'hi ha? Es regula per sectors? Es manté a un màxim de 21°C a l'hivern i un mínim de 26°C a l'estiu? Es tanquen les finestres i les portes quan s'encén?
6. Calderes d'aigua calenta sanitària i/o calefacció: les revisen anualment els tècnics? Quin és el rendiment de les calderes? Quin combustible utilitzen? Totes les instal·lacions (tubs, dipòsits de distribució, caldera) estan ben aïllats per evitar pèrdues de calor?
7. Equips d'ofimàtica: els objectes tecnològics tenen l'etiqueta del Programa Energy Star? Els monitors tenen etiqueta ecològica de la UE o equivalents?
8. Aïllament dels envidraments: els tancament de vidre a l'exterior estan equipats amb doble vidre? Les obertures de les

cobertes i de les façanes disposen d'elements exteriors de protecció solar o de tancaments amb aïllament tèrmic reforçat?

9. Electricitat: D'on prové l'electricitat utilitzada? El centre produeix energia renovable? L'electricitat que compra és d'origen renovable?
10. Arquitectura bioclimàtica: disposa de solucions d'arquitectura bioclimàtica com ara un mur de cambra convectiva, xemeneies solars, zonificació d'espais, façana ventilada en l'orientació sud-oest, ventilació creuada, disposar d'aïllament interior de l'edifici...?

2. Estalvi d'aigua

1. Aixetes: tenen un cabal inferior a 8l/min o de 5l/min? Disposen de tancament automàtic temporitzat o sensors de presència? Algunes aixetes goteja?
2. Com s'escalfa l'aigua? És preferible gas o fonts renovables a l'electricitat.

3. Vàters i urinaris: incorporen dispositius de polsada curta/llarga? Els vàters tenen un volum màxim de 6 litres de descàrrega i els urinaris d'1 litre?
 4. Aigües grises: es reaprofiten les aigües grises en cisternes de vàter o altres usos compatibles?
 5. Aigües pluvials: es recullen i emmagatzemen les aigües pluvials?
3. Gestió de residus
1. Recollida selectiva: se separen els residus? Les brosses del centre són separades per material? Les brosses de tots els materials estan situades prou a prop de tots els espais? Els contenidors estan ben identificats i senyalitzats? El personal de neteja ha rebut formació en quan a la prevenció i recollida selectiva de residus?
 2. Les bosses de brossa utilitzades són de plàstic o ecològiques?
 3. L'aigua potable es beu en ampolles de plàstic o de l'aixeta en recipients reutilitzables?
 4. Ús de productes reciclats i ecològics: s'utilitza paper reciclat? La tinta d'impressora és eco? Els materials de les exposicions són reciclats o reutilitzats?
 5. Desmaterialització de la comunicació: hi ha mesures de desmaterialització dels fulls informatius, tríptics, fulls de mà, entrades i altres suports de papereria? Es reutilitzen?
 6. Prevenció de residus: es reutilitzen els materials d'ús habitual? S'imprimeixen coses que no són essencials? S'imprimeix per doble cara? Els materials utilitzats per les exposicions temporals seran reutilitzables? Quan duren les exposicions temporals? Quins residus es podrien haver evitat?
 7. Malbaratament alimentari: a la cafeteria i activitats on hi ha menjar (inauguracions, tallers...), hi ha una estratègia per evitar el malbaratament alimentari?
 8. Els mobles i equips d'ofimàtica obsolets es donen per a ser reutilitzats (a entitats, ONGs)? Hi ha magatzems compartits amb altres entitats per compartir bens que es necessiten només temporalment, o per reutilitzar-los o reparar-los?

9. Reparar: es prioritza reparar abans que comprar objectes nous?
4. Cadena de subministrament:
 1. Etiqueta ecològica: els productes comprats estan garantits amb etiquetes ecològiques?
 2. Els proveïdors tenen sistemes de gestió ambiental o Distintiu de garantia de qualitat ambiental?
 3. Enviaments: els enviaments es fan amb transport sostenible?
 4. Embalatge: s'utilitza l'emballatge mínim? És reciclat?
 5. Productes de neteja: els productes de neteja utilitzats disposen d'etiquetes ecològiques tipus I?
 6. El menjar que se serveix és sostenible provinent de comerç ètic, de proximitat i amb el mínim impacte ambiental possible?
 5. Transport
 1. Foment de la mobilitat sostenible: es fomenta a tots nivells (pàgina web, cartells...) arribar al centre en transport sostenible o públic?
 2. Hi ha aparcaments de bicicletes a prop?
 3. D'on s'han portat les peces exposades, sobretot a les exposicions temporals? Com han arribat al centre? Es podrien haver utilitzat materials més locals o ja a la col·lecció?
 6. TIC
 1. L'equipament és eficient en l'ús de l'energia?
 2. Hi ha el mínim nombre de dispositius necessaris? S'apaguen del tot quan no s'estan utilitzant?
 3. L'equipament comprat prové d'empreses amb un bon resultat a l'anàlisi de Carbon Disclosure Project?
 4. Quin impacte mediambiental tenen les dades emmagatzemades al núvol?
 7. Educació ambiental:
 1. Comunicació: hi ha rètols informant a usuaris i personal com poden millorar el seu ús dels recursos (utilització racional de l'aigua, llum, climatització, gestió de residus...)?

2. Formació i sensibilització ambiental al personal: el personal i voluntaris reben informació a l'incorporar-se sobre els criteris ambientals del centre i com complir-los?
3. Es fomenta l'educació i conscienciació ambiental a través dels programes del centre?

8. Altres

1. Biodiversitat: És possible incloure algun espai de protecció o ajut a la biodiversitat local o de producció agrícola? Per exemple, una coberta verda, horticultura, apicultura...
2. Altres problemes detectats o aspectes a millorar